

Modern kori népvándorlás

A migráció komplex
megközelítése

Szerkesztette:
SABJANICS ISTVÁN

Dialóg Campus

MODERN KORI NÉPVÁNDORLÁS
A migráció komplex megközelítése

MODERN KORI NÉPVÁNDORLÁS

A MIGRÁCIÓ KOMPLEX MEGKÖZELÍTÉSE

Szerkesztette: Sabjanics István

A Belügyi Tudományos Tanács kiadványa.

Szerzők

Abdessamad Belhaj
Boross Zsigmond
Hautzinger Zoltán
Kozma Imre
Lányi András
Maróth Miklós
Póczik Szilveszter
Szacszy Mihály
Vajda Péter

Szerkesztette

Sabjanics István

© Dialóg Campus Kiadó, 2017

© Szerzők, 2017

© Szerkesztő, 2017

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

Szerkesztői előszó	7
<i>Maróth Miklós</i> Muzulmán kisebbség Európában	9
<i>Lányi András</i> A globalizáció házhoz jön	17
<i>Szacsky Mihály</i> A migráció élettudományi kérdései a veszélyes 21. század tükrében	23
<i>Vajda Péter</i> A migráció környezetvédelmi és klímaváltozással kapcsolatos aspektusai	37
<i>Póczik Szilveszter</i> A jelenkori nemzetközi migráció egyes speciális kriminológiai vonatkozásai	57
<i>Hautzinger Zoltán</i> Büntetőjogi példázatok a migráció nemzeti szabályozása terén	71
<i>Kozma Imre</i> Mennyit ér Európának a migráció, a bevándorlás elvárt népesedési, gazdasági haszna?	83
<i>Boross Zsigmond</i> Az ideológia szerepe a radikalizációban	89
<i>Abdessamad Belhaj</i> Migration as an Instrument of Foreign Policy	101
A konferencia támogatói	111

Szerkesztői előszó

A jelenkori migrációs probléma az egyik legnagyobb kihívás az Európai Unió számára megalakulása óta. Az Európai Unió és így Magyarország is egy nagyon komplex kérdéssel áll szemben, hiszen a modern kori népvándorlás problémája egyszerre gazdasági, geopolitikai, demográfiai, szociális és biztonságpolitikai aspektusokat is felvet. A jelenség további jellemzője, hogy rövid távon nem lehet megoldani, és várhatóan hosszú távon is csak a kezelésére van lehetőség.

Mindezen tények figyelembevételével, valamint érzékelve a téma aktualitását, a Belügyi Tudományos Tanács 2016. november 9–10. között *Modern kori népvándorlás, avagy a migráció komplex megközelítése* címmel kétnapos nemzetközi tudományos-szakmai konferenciát szervezett Dr. Pintér Sándor belügyminiszter fővédnökségével.

Az eseményt Dr. Trócsányi László igazságügyi miniszter és Pogácsás Tibor, a Belügyminisztérium önkormányzati államtitkára nyitotta meg. A konferencián számos magas rangú közigazgatási tisztviselő is részt vett. Az előadók a hazai és a nemzetközi rendvédelmi szervek képviselőinek és a tudományos élet szakembereinek bevonásával bemutatták a jelenlegi migrációs helyzetet, és felvázolták a jövőre vonatkozó értékeléseket. Olyan átfogó képet adtak a témaköréről, amely hozzájárul annak beható megismeréséhez. Az előadások új és rendkívül hasznos ismereteket nyújtottak a civil szféra szakemberei, az akadémiai élet szereplői, a felsőoktatási oktatók, valamint a hallgatók számára is.

A konferencia első napján egy plenáris ülés keretében tágabb értelmezésben, illetve nemzetközi kontextusba helyezve hallhatott a közönség a témáról. A konferencia második napján két nyílt és egy zárt szekció keretében folytatódott a tudományos-szakmai munka. Az előadások naprakész, gyakorlati ismereteket közvetítettek, komplex képet nyújtva az érdeklődőknek. A nagyszabású esemény egyben alkalmat teremtett a szakmai kapcsolatok ápolására és újak létesítésére is.

A Belügyi Tudományos Tanács korlátozott személyi és pénzügyi lehetőségeit számos szervezet támogatása egészítette ki. A program struktúrájának kialakításában elvülhetetlen érdemei voltak a szakmai támogatást nyújtó szervezetek (Alkotmányvédelmi Hivatal, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Rendőrség, Terozelhárítási Központ, BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal) munkatársainak.

A rendezvény zavartalan és sikeres lebonyolításához nyújtott funkcionális támogatásért köszönet illeti a Belügyminisztérium Nemzetközi Főosztályának, a Készenléti Rendőrségnek és a Budapesti Rendőr-főkapitányságnak munkatársait, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának hallgatóit.

Dr. Sabjanics István

Maróth Miklós

Muzulmán kisebbség Európában

Az iszlám vallás középpontjában a törvény áll, miként a judaizmuséban is. A törvény betartása garantálja a túlvilági boldogság elnyerését. Az iszlám vallása szerinti élet éppen ezért azonos a vallás törvényei szerinti élettel. A muzulmán vallási közösség kezdettől fogva politikai közösségként is funkcionál, éppen ezért a politikai és a vallási közösség az iszlámban egybeesik. A muzulmánok azonban már Medinában is együtt éltek három zsidó törzsszel, éppen ezért az ún. medinai alkotmány révén a törvény szabályozta a muzulmán közösségben élő nem muzulmán kisebbség helyzetét. Ezek státusa a dzimmí státus, hazánk török megszállása alatt a magyar őslakosság is dzimmínek számított. Azaz a közösség tagjai élhettek egymás közt saját törvényeik és vallásuk szerint, de meg kellett fizetniük a fejadót (dzsizja), és az állammal szemben teljesíteniük kellett a kötelezettségeiket.

Azt sem felejthetjük el, hogy a kisebbségek általában véve zavartalanul élhettek a muzulmán államokban mindaddig, amíg béke volt. Innen az iszlám önképe: nincs toleránsabb vallás az iszlámnál. Háborús felfordulásokat követően azonban a muzulmán többség rendszerint a kisebbségek ellen fordul, és véresen leszámol velük. Ez azonban már nem kap figyelmet a muzulmán történetírásban. Tulajdonképpen ez is mélyen a hagyományban (szunna) gyökerezik: Mohamed medinai száműzetése idején két győztes és egy vesztes háborút vívott meg a mekkaiakkal. Mindegyik esetben hazatérése után leszámolt eggyel az előbb említett zsidó törzsek közül, így végül megtisztította Medinát a nem muzulmán dzimmíktől. Ha szemügyre vesszük az iszlám világának kortárs eseményeit, azt láthatjuk, hogy ez a szokás nem szűnt meg: az öbölháború után Irakban fölszámolták a kétezer éves kereszténységet.

A történelem során az iszlámnak azonban meg kellett tapasztalnia a fordított helyzetet is, amikor muzulmánok kerültek kisebbségbe valamilyen más, nem a dār al-islāmhoz, hanem a dār al-ḥarbhhoz tartozó, más vallású országban. Először ilyesmire Andalúziában került sor a reconquista eredményeként. A keresztények visszafoglalták a korábban muzulmán fennhatóság alá került területeket, ahonnan a muzulmánokat elűzték, vagy azok elmenekültek. Akik ezt a sorsot elkerülték, kisebbségben maradtak, és ki voltak téve a keresztény hittérítők tevékenységének, már csak az állam biztonsága miatt is.¹

Ezt a helyzetet a szunnita iszlám négy alapvető jogi iskolája nem mindenben értékelte azonosan.² Az Észak-Afrikában elterjedt, ezért a legközelebről érintett málikita jogi iskola szerint minden muzulmánnak azonnal el kell hagynia a keresztények fennhatósága alá tartozó országot, mert ott a hit megőrzésének és gyakorlásának feltételei nem adóttak.

¹ LOHLKER, Rüdiger (2006): *Islamisches Völkerrecht. Studien am Beispiel Granada*. Bremen, Kleio Humanities.

² AL-FADL, Khaled Abou (1994): Islamic Law and Muslim Minorities. The Juristic Discourse on Muslim Minorities from the Second/Eight to the Eleventh/Seventeenth Centuries. *Islamic Law and Society*, Vol. 1. No. 2. 140–170.

A málikiták még a kereskedelmi célú utazások gondolatát is elvetették, hogy a muzulmánok semmi szín alatt ne kerülhessenek más törvények hatása alá. Az Irakban (később azonban Törökországtól Közép-Ázsiáig és Indiáig) elterjedt hanafita nézetek nem utasították el ilyen határozottan a muzulmánok ott-tartózkodását a nem muzulmán fönnhatóság alatt álló területeken, csak pusztán nem helyeselték azt.³ A főleg Egyiptomban (de Szíriában és Irakban is) jelenlévő sáfiiták ezzel szemben megengedettnek tartották ezt, rámutatva, hogy a Mekkából Etiópiába elmenekült muzulmánok ottmaradását Mohamed támogatta még a medinai muzulmán állam létrejötte után is.⁴

Az iszlám mindmáig legnagyobb hatású politikaelméleti írója, a sáfiita al-Máwardí (megh. 1058) ennél is tovább ment: támogatta a muszlimok nem muszlim országban való tartózkodását, mert szerinte így megmutathatják vallásukat a hitetlenek országában is, így az maga is dár al-izlámává válhat, hiszen a muzulmán kisebbség megtérítheti őket. Samszeddín al-Ramlí (megh. 1596), Egyiptom egykori sáfiita főmuftija hasonló szellemben szintén azt tanította, hogy a próféta is megengedte néhány hívének, hogy a Medinába történő menekülés után továbbra is Mekkában maradjanak, így ott megpróbálhatnak további híveket szerezni az iszlámnak. Hasonlóképp, az Aragóniában maradt muzulmánoknak sem kell áttelepülniük valamelyik muzulmán országba, hanem arra kell kérni őket, hogy ott maradva gyakorolják hitüket, és ezáltal propagálják az iszlámot.⁵ Voltaképp ezek a szórványos megnyilvánulások jelentik azt az alapot, amelyekre építve a vallástudósok igyekeznek megoldani a mai kisebbségbe került muzulmánok problémáját.

Nagyobb számú muzulmán először a második világháború után került kisebbségbe más vallású országokban. Részben akkor, amikor India Pakisztánra és Indiára történő fölosztása után közel százmillió muzulmán maradt a hinduk uralta területeken, illetve amikor gazdasági okokra visszavezethető kivándorlás révén nagyobb számban jelentek meg arabok és törökök Európa különböző országaiban. A velük kapcsolatos hivatalos tanítás kimunkálása tulajdonképpen 1990 körül indult meg, elsősorban az eddig nem említett negyedik jogi iskola, a hanbalita irányzatán belül.

A hanbalita irányzat tagja volt Ibn Tadjmijja (megh. 1328), aki meghirdette, hogy meg kell tisztítani az iszlámot minden rárakódott elemtől, és vissza kell térni az ősök (szalaf) tiszta hitéhez. A hanbalita jogi iskolán belül tehát ő alapította meg a szalafita irányzatot. E hagyomány követője volt Mohamed Abd al-Wahháb (1703–1792), a vahhábita irányzat megalapítója, majd ebből nőtt ki Hasan al-Banná (1906–1949) tevékenysége révén a Muzulmán testvériség mozgalma.

Furcsa módon, általában épp e legszigorúbb és legmerevebb irányzat emberei voltak a legmegengedőbbek a muszlimok nem muszlim ország területén való tartózkodásának kérdésében. Kezdetől fogva azt vallották, hogy ha a muzulmánok tudják gyakorolni vallásukat, személyükben biztonságban érzik magukat, és nem fenyegeti őket vallásuk feladása, akkor nyugodtan maradhatnak lakhelyükön.⁶

Rašīd Riḍā (1865–1935) a szalafita mozgalom egyik korai és egyben kiemelkedő alakja is ezt a hagyományos hanbalita nézetet vallotta. A *Manār* című folyóirata lapjain

³ AL-NADZSÁR, Abdalmadzsid (2009): *Fiqh al-muwátana li-l-muszlimín fi Urubba*. Bejrút.

⁴ SAMI A. ALDEEB, Abu-Sahlieh (1996): The Islamic Conception of Migration. *International Migration Review*, Vol 30. No. 37–57.

⁵ SHAVIT, Uriya (2015): *Sharī'a and Muslim Minorities*. Oxford, Oxford University Press. 101.

⁶ SHAVIT (2015): *i. m.*, 100–101.

már elég korán annak a reményének adott hangot, hogy a muzulmánok előbb-utóbb megterítik Európát. Szerinte az egyre inkább elkorcsosodó Európa utolsó reménye az iszlám.⁷ Az 1940–50-es években muzulmán értelmiségiek, köztük a már említett Hasan al-Banná is egyre többet írtak az iszlámról, mint Európa kívánatos jövőjéről. Mindezek a hangok az értelmiség egy szűk körét jellemezték. Az iszlám egésze számára az Indiában és Európában élő muzulmán kisebbség a 80-as évek végére és a 90-es évek elejére vált elméleti problémává. Ettől az időtől számíthatjuk annak a jogalkotó tevékenységnek a kezdetét, amely a šarīa új területeként kezdte kidolgozni a muzulmán šarīa kisebbségi elméletét.

A kisebbségek teológiáját két csoport is elkezdte kidolgozni, és mindkettő az iszlám legszigorúbb ágát alkotó hanbalita jogi iskola hagyományaihoz kapcsolódott. Mivel azonban a Korán a muzulmánokról azt mondja, hogy „Középen álló néppé tettelek benneteket”,⁸ ezért mindenki, még a mindenkitől szélsőségesebbnek tartott Muzulmán Testvériség köréből érkező Jūsuf al-Qarḏāwī (1926–) is „középen állónak” (wasaṭī) nevezi saját irányzatát.⁹ Természetesen nem egyedül alkotta meg ezt az irányzatot, hanem másokkal együtt, itt említhető Ṭaha Ġābir al-‘Alwānī (1935–2016), aki az amerikai Cordoba Egyetem tanára és a Fiqh Council of North Amerika alapítója és elnöke.¹⁰

Velük párhuzamosan egy másik csoport is, a Szaúd-Arábiában hivatalosan működő wahhābita (de magukat csak szerényen szalafitáknak nevező) jogtudósok is megalkották saját elméletüket. Ők hanbalitákként a málikiták kategorikus tiltása és a sāfiiták támogató álláspontja közt fekvő nézetet dolgozták ki: addig maradhatnak a muzulmánok a hitetlenek között, amíg zavartalanul gyakorolhatják vallásukat és terjeszthetik a hitet. Ám közben azonban – ahogyan a szaúdi jogász, Šālih ibn Moḥammad al-Šitrī (megh. 1889) mondta –,¹¹ meg kell mutatniuk a hitetleneknek ellenséges érzelmeiket, mert ez következik a Korán néhány verséből. Így például a 10, 68–70-ben ezt olvashatjuk: „Azt mondják, »Allah fiat nemzett.« [...] Mondd: »Akik Allah ellen hazugságot koholnak, azok nem fognak boldogulni.« Rövid élvezet az övék az evilágon, ezért hozzánk lesz az ő visszatérésük. Aztán megízleltetjük velük a szörnyű büntetést azért, hogy hitetlenek voltak.»¹² A ma érvényes nézeteket Abd al-‘Azīz Ibn Bāz,¹³ Moḥammad Šālih ‘Uṭhaimīn¹⁴ és ‘Abd al-Rāziq ‘Afīfī vezető szaúdi jogászok dolgozták ki.

A kisebbségek jogának (fiqh al-aqallijjāt al-muslima) központi fogalmai a šarīa általános elméletéből származnak. Ezek szerint az Indiában és Európában élő muzulmán kisebbségek feladata a tajsīr fī al-fiqh wa-tabšīr fī al-da’wa.

A tajsīr fī al-fiqh a jogi előírások betartásának megkönnyítését jelenti. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a négy jogi iskola törvényei közül mindig azt kell kiválasztani, amelyik a legkönnyebben betartható a mai élet körülményei között. Ezt a meghirdetett elvet az iszlám világában nem követi semmiféle tevékenység sem, de Európában igen: a kisebbségben

⁷ SHAVIT (2015): *i. m.*, 102.

⁸ Korán (2, 143).

⁹ AL-QARADĀWĪ, Yūsuf (2001): *Fī Fiqh al-Aqallijjāt al-Muslima*. Cairo.

¹⁰ AL-ALWANI, Ṭaha Jabir (2003): *Towards a Fiqh for Minorities*. transl. SHAMIS, Ashur A., London–Washington.

¹¹ AL-SHITRĪ, Šālih b. Muḥammad (2001): *Ḥukm al-lujū’ wa-l- Iqāma fī Bilād al-Kuffār*. Riyādh. 69–70.

¹² Korán (10, 68–70).

¹³ IBN BĀZ, ‘Abd al-‘Azīz b. ‘Abdallāh: „It is not permissible to reside at a country where disbelief is prevalent, except for the call of Allah.”

¹⁴ ‘UTHAIMĪN, Moḥammad Šālih (2004): *Fatāwā al-‘ulamā’ ḥawla al-aqallijjāt al-muslima fī al-‘ālam*. Budapest, Alexandria.

élő muzulmánok minden konkrét kérdésben annak a jogi iskolának az előírását alkalmazzák, amelyik az európai étellel a legkönnyebben egyeztethető össze. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy Európában kialakulóban van egy ötödik jogi iskola, az Európában kisebbségként élő muzulmánoké.

A tabšīr fī al-daʿwa viszont a hittérítést jelenti. Ahogyan láthattuk, immár al-Māwardītól kezdve, nagyjából ezer éve kialakult az a konszenzus, hogy a muzulmánok létét a nem muzulmán társadalmakban egyedül a hit terjesztésének szándéka igazolja. A tabšīr fī al-daʿwa pontosan a hit terjesztésének kötelezettségét rója minden egyes muzulmánra, bárhol is éljen az iszlám világának határain kívül. A hit terjesztése elsősorban muzulmán életmódja megőrzéséből áll, azaz a példamutatásból, de természetesen ezen kívül számos más eszközt is meg kell ragadnia a vegyes házasságokból származó gyermekek kötelező muzulmán nevelésétől a szóbeli meggyőzésig.

Odahaza a walāʾ és a barāʾ fogalom pár minden muzulmán kötelezettségét foglalja össze.¹⁵ Ezek jelentése elfogadás és elutasítás. A walāʾ jelenti az iszlám előírásainak elfogadását és a hozzájuk való hűséget, a barāʾ pedig minden másnak az elutasítását és megvetését.

A wasaʿī és a salafī elmélet lényeges különbsége rögtön ezen alapfogalmak esetében ott mutatkozik meg, hogy a szalafiták a tajsīr fī al-fiqh fogalmából származó minden jogi könnyítés gondolatát elvetik: Európában egy muszlimnak szerintük ugyanolyan rigorózan be kell tartania minden jogi előírást, mint odahaza. Ha ez nem lehetséges, akkor haza kell mennie.

A másik különbség a két irányzat között az „elutasítás” (barāʾ) fogalmának értelmezésében mutatható ki. A wasaʿī irányzat esetében ez azt jelenti, hogy tartózkodni kell a muzulmán törvényeknek nem megfelelő viselkedéstől és cselekedettől, a salafita irányzat viszont minden ilyesminek a megvetését, sőt gyűlöletét írja elő. Jellemző erre a magatartásra egy fatwa, amelyet egy muzulmán völegény kért a kedvéért muzulmánná vált kínai lány ügyében. A völegény úgy érezte, hogy túlságosan is megszerette a lány szüleit, azaz jövendő anyósát és apósát, akik azonban nem voltak muzulmánok. A fatwa a völegénytől megkövetelte, hogy a majdani nem muzulmán rokonokat gyűlölje.¹⁶ A volt főmufti, ʿAbd al-ʿAzīz Ibn Bāz szerint a barāʾ jegyében muzulmánok még szabadságra se utazzanak a hitetlenek országaiba, és ott munkát se vállaljanak, míg a megértőbb ʿAbd al-Rāziq ʿAfīfī szerint az a muzulmán, aki odahaza is talál munkát, nem mehet dolgozni a hitetlenek közé, de aki nem talál, az elmehet, föltéve, hogy be tudja tartani ott is a vallási parancsokat. Ugyancsak a barāʾ fogalmából következőleg nem szabad hitetlenekkel kereskedni sem, csak akkor, ha máshonnan nem lehet a szükséges árut beszerezni.

Hozzá kell tenni ugyanakkor, hogy ugyanez a szalafita irányzat megköveteli a híveitől, hogy gyűlöletük és megvetésük ellenére a nem muzulmán embertársaikkal tisztességesen, igazságosan és jogszerűen bánjanak, elutasításukat semmiképp se éreztessék velük. Az pusztán vallási alapokon működő érzelem, amely a hétköznapi cselekedeteire és az általános emberi kapcsolatokra nem lehet hatással.

Ettől a szalafita tanítástól meg kell különböztetni a rendszeres jogi tanítást ki nem dolgozó szalafita-dzsihadista álláspontot, amelyik megengedi a nem muzulmán környezettel

¹⁵ SHAVIT (2015): *i. m.*, 58–59.

¹⁶ AL-MUNAĞĠID, Muḥammad Šāliḥ (2003): Ruling on Loving Non-Muslims. In ABDUL-RAHMAN, Muhammad Saed ed.: *Islam – Questions and Answers. Alliance and Amity, Disavowal and Enmity*. London. 159–161.

szemben a legszélsőségebb terrorcselekményeket is, ugyancsak a barā' fogalmából levezetve azokat.

Ugyanakkor a wasaṭī irányzat megértőbb a hitetlenekkel szemben: már csak saját helyzetük megkönnyítése érdekében is megengedi a muzulmánoknak, hogy barátsággal forduljanak a többségi társadalom tagjai felé. Ennek még az a következménye is lehet, hogy így könnyebben tudják őket megnyerni az iszlámnak. Azaz a viselkedésüket a rétorikus meggyőződés és a személyes haszon szempontjai vezérelhetik.

Itt kell kitérnünk a wasaṭī és a szalafita irányzat közti másik lényeges különbségre, a haszon, azaz a fiqh terminusával az „érdek” (maṣlaḥa) kérdésére.¹⁷ A maṣlaḥa elméletét a mindmáig legnagyobb teológusnak tekintett Abū Ḥāmid al-Ghazzālī (megh. 1111) fejtette ki. Szerinte Allah azért nyilatkoztatta ki törvényeit az embereknek, hogy megőrizze a vallást (dīn), az életet (nafs), az értelmet (ʿaql), a leszármazottakat (nasl) és a tulajdont (māl).¹⁸ Ennek jegyében, bár az iszlám tiltja a gyilkosságot, szabad megölni egy hitetlent és ezzel védeni a hitet, ha az félre akarja vezetni a muzulmánokat; de jogos a vérbosszú is, mert az meggátolja a megdondolatlan gyilkosságokat, azaz védi az életet. Az érdekeket ezekben az esetekben magából a szent szövegből lehet levezetni. Vannak azonban közvetett érdekek is (maṣāliḥ mursala), amelyek említése nem található meg a kinyilatkoztatott szövegekben. Ezek három csoportra oszthatók: a kényszer (darūrāt), a szükség (ḥāḡat) és a javítások (taḥsīnāt). A szerző példája az első csoportra a városra törő ellenség, amely maga előtt hajtja a muzulmánok egy csoportját. A vallás ugyan tiltja a muzulmánok életének kioltását, de ebben az esetben a kényszer, hogy megvédjék a város lakosainak életét, megköveteli a másik muzulmán életének fölládozását az ellenség legyőzése érdekében. Azaz a muzulmánoknak ilyen esetekben mérlegelniük kell (muwāzana), hogy a szükség-helyzetben vagy valamilyen szükség kielégítése érdekében elkövetett törvénytelen cselekedet a vallás, a közösség, az élet, a létbiztonság érdekeit szolgálja-e, és kevesebb kárral jár-e, mint haszonnal.¹⁹ Ez a mérlegelés elsősorban az ugyancsak sáfiita tudós, Fakhraddīn al-Rāzī (megh. 1209) nyomán nyert létjogosultságot: minden esetben, ha az nem jár kárral (mafsada), a hívő engedhet a körülmények nyomásának.

A wasaṭī irányzat szélesre tárja a kaput a kisebbségben élő muzulmánok előtt a haszon és az előny figyelembevételére, de természetesen mindig figyelmeztet a mérlegelés kötelezettségére. Ez azt jelenti, hogy ők könnyebben szót értenek a környezetükben élő hitetlenekkel, de soha nem léphetik át azt a határt, amely közvetlenül vagy közvetve már káros lehet az iszlám hitére nézve. Ezzel szemben a szalafita irányzat csak igen szűk keretek közt engedi figyelembe venni azt, amit a maṣlaḥa enged, de a közvetett hasznot még kevésbé hajlandó fölvenni a szempontok közé. A szalafita elvek követői legfőképpen színre lehetnek barátságosak hitetlen polgártársaikkal szemben, de szívük mélyén meg kell őket vetniük és ellenségesnek kell lenniük velük szemben, és csak akkor jöhet létre köztük együttműködés, ha nem találnak arra alkalmas muzulmán társat.

Ha körülnézünk Európában, azt látjuk, hogy a muzulmánok minden országban szabadon és korlátozás nélkül élhetnek vallásuk parancsai szerint, mecseteik és vallási tanítóik is szabadon tevékenykedhetnek, az európai szekuláris állam ugyanis a vallást magánügynek

¹⁷ SHAVIT (2015): *i. m.*, 8–11., 32–35.

¹⁸ OPWIS, Felicitas (2010): *Maṣlaḥa and the Purpose of the Law. Islamic Discourses and Legal Change from the 4th/10th to 8th/14th Century*. Leiden–Boston, Brill. 67–78.

¹⁹ AL-QARADĀWĪ, Yūsuf (2001): *Min fiqh al-dawla fī'l-islām*. Kairó–Bejrút. 144–146.

tekinti. Ennek következtében viszont az európai állam vak az egyszerre vallási és politikai közösséget alkotó muzulmán kisebbségek tevékenységének másik oldalára, azaz a vallási törvények szerinti viselkedés politikai jellegére. Az európai állam hajlandó pusztán szociológiai problémának tekinteni a betelepülő muzulmánok vallási tanítások által motivált törekvését, miszerint egyazon területen telepedjenek le, és közösségben élve betartsák vallásuk előírásait. Az európai politikaelmélet tehát nem alkalmas a beköltöző muzulmán kisebbség motívumainak megértésére. Ugyanakkor a beköltöző muzulmán kisebbség abban érdekelt, hogy az európai politikaelmélet és az azon alapuló törvényhozás kínálta lehetőségeket kihasználja, saját vallási törvényei szerint rendezkedjen be itt, a hitetlenek országaiban, és saját törvényei szerint élve mutasson példát az identitásában megingott európaiaknak, s ezáltal terjessze a hitet. Azaz, miközben a muzulmánokat befogadó európai államok azok integrációjáról beszélnek (sohasem definiálva, mit jelent az integráció), aközben a betelepülő muzulmánok ittlétét pusztán egy cél legitimálja: arra kell törekedniük, hogy az őslakosokat integrálják az iszlámba. Ebben az esetben azonban az integráció értelme világos: az európai lakosok áttérítése az iszlámra, és így teljes törvényi rendszerük átalakítása a šarīa tanításainak megfelelően.

A mára kialakult helyzetre mi sem jellemzőbb, mint az a tény, hogy Európa már nem számít a dār al-islām ellentétének, azaz dār al-ḥarb-nak. Az iszlám világa és Európa ma egy egységet képez, és ebben az egységben az iszlám világa a dār al-iğāba, azaz az a terület, amely már igenlően válaszolt a hittérítésre. Európa ezzel szemben a dār al-da'wa, azaz az aktív hittérítés területe, ahol az iszlám intézményrendszere már kiépült, a muzulmánok háborítatlanul gyakorolhatják vallásukat és hirdethetik tanításukat, várva a hitetlenek megtérését. Ezen az elméleti síkon történt Európa közvetett inkorporálása a dār al-islámba. Ez megfelel az élet realitásainak, de egyszersmind el is kell gondolkodtatnia mindenkit. Ha ehhez hozzászámítjuk az Európában jelen levő ḥalāl pénzeket, amelyek 90 százaléka a hírek szerint térítési célokot szolgál, 10 százalék pedig az ISIS néven ismert államalakulat finanszírozására megy, akkor megállapíthatjuk, hogy az eddig elmondottak ma már nem pusztán teoretikus problémák.

Felhasznált irodalom

- ‘UTHAIMĪN, Moḥammad Šāliḥ (2004): *Fatāwā al-‘ulamā’ ḥawla al-aqallijāt al-muslima fī al-‘ālam*. Budapest, Alexandria.
- AL-ALWANI, Taha Jabir (2003): *Towards a Fiqh for Minorities*. transl. SHAMIS, Ashur A., London–Washington.
- AL-FADL, Khaled Abou (1994): Islamic Law and Muslim Minorities. The Juristic Discourse on Muslim Minorities from the Second/Eight to the Eleventh/Seventeenth Centuries. *Islamic Law and Society*, Vol. 1. No. 2. 140–170.
- AL-MUNAČĠID, Muḥammad Šāliḥ (2003): Ruling on Loving Non-Muslims. In ABDUL-RAHMAN, Muhammad Saed ed.: *Islam – Questions and Answers. Alliance and Amity, Disavowal and Enmity*. London.
- AL-NADZSÁR, Abdalmadzsíd (2009): *Fiqh al-muwātana li-l-muszlimin fī Urubba*. Bejrút.
- AL-QARAĐĀWĪ, Yūsuf (2001): *Fī Fiqh al-Aqalliyāt al-Muslima*. Cairo.
- AL-QARAĐĀWĪ, Yūsuf (2001): *Min fiqh al-dawla fī l-islām*. Kairó–Bejrút.

-
- AL-SHITRĪ, Šālih b. Muḥammad (2001): *Ḥukm al-lujū' wa-l- Iqāma fī Bilād al-Kuffār*. Riyādh. Korán.
- LOHLKER, Rüdiger (2006): *Islamisches Völkerrecht. Studien am Beispiel Granada*. Bremen, Kleio Humanities.
- OPWIS, Felicitas (2010): *Maṣlaḥa and the Purpose of the Law. Islamic Discourses and Legal Change from the 4th/10th to 8th/14th Century*. Leiden–Boston, Brill.
- SAMI A. ALDEEB, Abu-Sahlieh (1996): The Islamic Conception of Migration. *International Migration Review*, Vol. 30. No. 37–57.
- SHAVIT, Uriya (2015): *Sharī'a and Muslim Minorities*. Oxford, Oxford University Press.

Lányi András

A globalizáció házhoz jön

Hetek óta figyelem a tranzitónák lakóit, megfigyeléseimet bárki ellenőrizheti. Úgy találtam, hogy az ott képtelen zsúfoltságban várakozó ázsiai családok, köztük a jövevények többségét alkotó fiatal férfiak igyekeznek a nomád körülményekhez képest kulturált módon berendezkedni. Őszintén szólva, nem tartom valószínűnek, hogy hasonló helyzetben honfitársaim ilyen fegyelmetten viselkednének.

Aki valaha foglalkozott tartósan hátrányos helyzetű csoportokkal, azt is nyomban látni fogja, hogy a tranzitónák lakóinak többsége nem ezek közül kerül ki. (Mondjuk, a Keleti pályaudvar környékén nem nehéz elvégezni az összehasonlítást.) A mögöttük álló út viszontagságaihoz képest meglepően jól táplált és jól öltözött, méltósággal viselkedő emberek többsége odahaza nem a társadalom alsó rétegéhez tartozott, és életükre nem lehetett jellemző sem az állandó nélkülözés, sem a tartós üldöztetés.

Úgy tűnik tehát, hogy az afgánok, szírek, pakisztániak, bangladesiek közül is első-sorban azok vállalkoznak a viszontagságos nyugati utazásra, akik a magyarok közül: az értékesíthető tudással, jó munkavégző képességgel rendelkező közepes helyzetű csoportok, s nem azok, akiknek az élete, biztonsága odahaza közvetlen veszélyben forog. Persze ilyenek is akadnak köztük, a migrációnak azonban szemlátomást nem ez a fő oka, legalábbis azok esetében nem, akik egyáltalán eljutnak Magyarorszáig. A megtizedelt, földönfutóvá lett áldozatok, akiknek egyik napról a másikra kellett elhagyni az otthonukat, rendszerint a legközelebbi biztonságosnak vélt országba vagy országrésztbe jutnak csak el, és általában nincsenek abban a helyzetben, hogy a költséges tengerentúli utazásba belevágjanak.

Minden bizonnyal más a helyzet az Afrikából érkezők körében, akik Dél-Európa partjait ostromolják. A fekete kontinens a világ legszegényebb része, és itt növekszik a népesség a leggyorsabban. A bronzkori termelési és higiénés viszonyokat felváltó, hirtelen modernizáció robbanásszerű változásokat hozott. A népesség megsokszorozódott, mert a megszülető gyermekek többsége megéri a felnőttkort, ugyanakkor a megélhetésüket biztosító természeti források beszűkültek. Szélsőséges hatalmi és vagyoni különbségek alakultak ki, amelyek fennmaradását az egymással hadakozó, kegyetlen terror- és erőszakszervezetek korszerű fegyverzete szavatolja, ezáltal állandósítva a véres belháborúkat. A tudatlanság és a nők jogfosztottsága lehetetlenné teszi a családtervezést, az exportra termelő mezőgazdasági monokultúrák földhétsége ellehetetleníti a táplálék megtermelését, a klímaváltozás tönkreteszi az ivóvízellátást. Az afrikaiakat az elemi inség készíti, hogy elhagyják otthonaikat és a gazdag Európába költözzenek.

Akár az ázsiai, akár az afrikai bevándorlókat nézzük, úgy találjuk tehát, hogy helytelen és megtévesztő a tömeges migrációt a menekültkérdés és a menekültjog fogalmi keretei között tárgyalni. Ami a tényleges üldöztetés elől menekülőket illeti, az új helyzet inkább

nehezíti ügyük megkülönböztetett, a nemzetközi jognak megfelelő kezelését. Annál is inkább, minthogy a bevándorlók egy jelentős része úti okmányok nélkül érkezik, lehetetlenné téve, hogy kilétüket, származásukat, jogosultságukat az európai hatóságok ellenőrizhessék (ami jóhiszeműségre aligha vall).

Bárkinek, aki felelős módon kíván véleményt formálni a mostani tömeges migrációról, először arra kell elfogadható magyarázatot adnia, hogy az Európa határain megjelenő illegális bevándorlók száma miért ugrott meg egyik évről a másikra? Ráadásul a Földközi-tengeren keresztül és a Balkánon át érkezők száma ugyanakkor nőtt meg, amikor az Ázsiából és Afrikából útnak indulóké. Mi történt vajon? E távoli országok lakói egymással össze nem beszélhettek; a terrorcselekmények közvetlen hatása sem kielégítő magyarázat: az érintett térségekben eddig is folytak helyi háborúk. A legtöbben mégis idén döntöttek úgy, hogy sokezer kilométert tesznek meg idegen országokon, földrészeken, sivatagon, hegláncokon, tengereken át, viszontagságos körülmények között, nem egyszer életüket kockáztatva. Annyi bizonyos, hogy az utaztatásukat szervező és bonyolító hálózatoknak ez a hirtelen tömegessé lett transzkontinentális turizmus hatalmas üzletet jelent. Ezért okkal feltételezzük, hogy a migrációs láz gerjesztésében az utóbbiak aktív szerepet játszanak, akár üzleti, akár politikai céllal teszik ezt, akár rábeszéléssel, akár ennél erőszakosabb eszközökkel érik el a céljukat (a kettő természetesen nem zárja ki egymást). Annyi bizonyos, hogy a migrációs trendekben világszerte és egyidejűleg bekövetkezett hirtelen változásra elfogadható magyarázattal még senki nem állt elő.

Milyen hatással lesz Európára a majdnem kizárólag muzulmán országokból érkező tömeges bevándorlás? Földrészünkön jelenleg kb. 20-25 millió muszlim él, e családok túlnyomó többsége az elmúlt fél évszázadban telepedett le kontinensünkön. Ha a mostani migrációs trendek tartósnak bizonyulnak – amit nincs okunk kétségbe vonni –, akkor számuk egy-két évtizeden belül megkétszereződhet. Tudni kell azonban, hogy a jövevények termékenységi rátája az európai többszöröse, ezért elképzelhető, hogy egyes célországokban az iszlám kultúra már ebben az évszázadban többségbe kerülhet.

Európának számos bűne van. Felelősségünk a globális klímaváltozásért, más földrészek lakóinak elnyomorodásáért tagadhatatlan, bűnhődni azonban most erényeinkért fogunk. A tudatos – ha nem is okvetlenül morális célokat követő – önkorlátozás, amelyet a szaporodás terén a huszadik század második felétől kezdve az európaiak tanúsítanak, sajnos nem a helyi ökoszisztéma újjáéledését teszi majd lehetővé, hanem a fehér embernél szaporább jövevények térhódítását és többségbe kerülését. Az ökológiai gondolkodás klaszszikusai már a múlt században rávilágítottak erre a kínos összefüggésre: egyesek racionális önkorlátozása rövid távon csak az irracionálisan önző mások számára biztosít előnyt, akiknek terjeszkedése (szaporodása) viszont hosszabb távon az egész ökológiai-társadalmi rendszer összeomlásához vezet, ami végül minden szereplőt maga alá temet.

A folyamat valóságos neve: népvándorlás. Népvándorlás és honfoglalás – emberek milliói a természeti és/vagy társadalmi viszonyokban bekövetkezett változások hatására felkerekednek, és új hazát keresnek ott, ahol az életkörülmények kedvezőbbek. E kedvezőbb életkörülményeket valaki megteremtette: ezek minden esetben egy olyan civilizáció gyümölcsei, amit a más civilizációs mintákat követő jövevények tömeges letelepedése és az ennek nyomán kialakuló kezelhetetlen konfliktusok válságba sodornak. Idővel azután a bennszülötteknél szaporább bevándorlók kiszorítják a régebben ott élőket, vagy a saját kulturális mintáik átvételére kényszerítik az addigra jócskán meggyengült befogadó

népességet. A római birodalom hanyatlásának és bukásának története szépen példázza ezt a folyamatot.

Ha a fogadó országok nem tanúsítanak ellenállást, a honfoglalóknak nem kell okvetlenül erőszakhoz folyamodniuk. Míg a Nagy Népvándorlás idején a népek közötti érintkezés meghatározó módja a fegyveres harc volt, a mostani Még Nagyobb Vándorlás történetében a háborúskodás egyelőre alárendelt szerepet játszik – inkább oka, mintsem következménye a migrációnak. A végeredmény ettől még ugyanaz marad. Civilizációkat általában nem az ellenük viselt háború pusztít el, hanem az őket hordozó népesség eltűnése, s ez az eltűnés a régészek tanúsága szerint nem kihalást jelent, hanem beolvadást, elkeveredést.

Jelen esetben mégsem számíthatunk arra, hogy civilizációknak békés körülmények között tűnik el, Európa ugyanis egyike a leginkább túlnépesedett földrészeknek, s jólétét köztudomásúlag már régóta annak köszönheti, hogy technológiai-gazdasági és katonai fölényét más földrészek természeti forrásainak kisajátítására és felélésére használta. Ezek az egyenlőtlen csereviszonyok lassan bár, de mérséklődnek, s ennek következtében az öreg kontinens még a jelenlegi népességet sem fogja tudni a mostanihoz hasonló színvonalon eltartani, nemhogy annak a másfél vagy kétszeresét. Az Európai Unió keretében zajló folyamatok máris jelzik ezt: elég csak megnézni a centrumországok kíméletlen igyekezetét, hogy gazdaságukat a periféria rovására tegyék fenntarthatóvá.

Az erőforrások és a hely szűkössége előbb-utóbb óhatatlanul egymás ellen fordítja majd a befogadó és a bevándorló társadalom szegényeit, miközben a gazdag üzletemberek örvendeznek az olcsó munkaerőnek, az arab milliomosok bevásárolják magukat az európai gazdaságba, és a politikailag korrump uniós bürokraták nyitottságról fecsegnek. Azokon a településeken, ahol a színes bőrű, muzulmán többség érvényesíteni akarja majd jogos autonómiaigényét, vagy bevezeti az iszlám törvénykezést, ott a kor szavára süket öslakosság ellenállása polgárháborúhoz fog vezetni.

Az új népvándorlást elsősorban a globális ökológiai katasztrófa váltotta ki. Az emberiség szaporodása már régen meghaladta a Föld eltartóképességének mértékét, eddig is csak más fajok kiszorítása, elpusztítása árán volt fenntartható. A megnövekedett népesség eltartását olyan tömeges hatású, nagyléptékű technológiák alkalmazása tette lehetővé, amelyek rohamos ütemben pusztítják tulajdon létünk természeti alapjait. Az ipari társadalmak lakói ráadásul a jólétet összetévesztették az anyagi javak egyre gyorsabb ütemű elhasználásával, s miután ez a korcs életideál a kifosztott népekre ellenállhatatlan vonzerőt gyakorol, világszerte elterjedt, ami még inkább siettetni az élővilág pusztulását.

Elsőként – a klímaváltozás és a környezetszennyezés együttes hatására – az egészséges ivóvíz vált tartósan elérhetetlenné az emberiség nagyjából 15 százaléka számára. Figyelem! Ha egymásra helyezzük a migránsokat kibocsátó országok térképét és azon országok térképét, ahol a leggyorsabban süllyed a talajvíz szintje, döbbenetes egybeesést tapasztalunk. (Kína, amely hasonló ivóvízhiánnyal küzd, tömérdek energia felhasználásával képes jól-rosszul kezelni ezt a problémát.) Megváltoztatja-e a migrációs konfliktus megítélését, ha azt az ökológiai válság következményeként azonosítjuk? Erre a kérdésre rövidesen visszatérünk.

Sokan úgy gondolják, hogy az előregedett kontinensnek (mindettől függetlenül) kifejezetten jól jön a kívülről érkező vérfrissítés. A bevándorlók főleg olyan szakmákban helyezkednek el, ahol hiány van munkás kezekben, megjelenésük tehát felpozsztíja a gazdaságot, és segít eltartani az életkor meghosszabbodásával arányosan növekvő nyugdíjas

népességet. A délről és keletről érkező milliókból idővel jó európaiak lesznek, a velük beáramló kulturális sokféleség pedig gazdagítja, színesíti majd életünket.

Ha pár évtizeddel ezelőtt gondolhattunk is ilyesmit, a tények azóta rációfoltok e várakozásokra, legfeljebb a bevándorlók olcsó munkaerejére alapozott üzleti számítások teljesültek. Ezért az olcsóságért azonban hatalmas árat fizetnek Európa nagyvárosai. A bevándorlók többsége nem vált „jó európaivá”, nincsenek is ilyen szándékaik. Az első nemzedék élete rendszerint rámegegy a civilizációs szakadék áthidalásának igyekezetére, a beilleszkedésre. A második bosszút áll a kudarcért, ami szüleiket a munka világában, őket pedig az iskolában érte. (Aligha véletlen, hogy az iskolában sikeres, „hajtos” kelet-ázsiai fiatalokkal van a legkevesebb baj.) Mint a téma szociológus kutatói megállapították, az életformák és szokások sokfélesége nem multikulturális társadalmat teremtett, hanem frusztrált, egymással szemben is ellenséges kisebbségeket és legalább ennyire frusztrált befogadó társadalmat, katasztrófális közbiztonságot, hanyatló közoktatást, túlterhelt infrastruktúrát, egekbe szökő szociális kiadásokat eredményezett.

A helyi társadalmat összetartó bizalom és szolidaritás alapja, az intézmények működőképességének elengedhetetlen feltétele ugyanis az a közös nyelv (volt), amit kultúrának nevezünk: egyetértés a szavak és cselekedetek értelmét illetően. Minden újabb nemzedék, minden újabb jövevény hozzátesz valamit ehhez az értelemhez, és ezáltal a rend nem sérül, éppen ellenkezőleg, új elemekkel gyarapszik. De hogy a régi és az új egymáshoz illeszkedjék, s ne keletkezzen véres zűrzavar, az mérték és idő kérdése. Néhány évtized leforgása alatt sokmillió jövevény beáramlása romba dönti azt a civilizációt, amelyet néhány ezer vagy tízezer idegen érkezése csak gazdagítana. (Ha a nyár folyamán részletekben hullik le ránk az a pusztító felhőszakadás, amely augusztus közepén elborította Budapestet, áldás lett volna a városra nézve.)

Az emberi jogok védelmezői szerint azonban nem ez a kérdés. Sőt, mindez nem kérdés. Az alapvető szabadságjogok ugyanis minden embert egyformán megilletnek, s ezek között a szabad költözködés jogát Európa nyugati felén immár félezer éve nem szokás elvitatni. (Egészen pontosan azóta, hogy a földjeikről elűzött angol parasztok uraiktól cserébe ezt a „jogot” kapták: mehetnek, amerre látnak.) Megtagadhatjuk-e a jobb életre vágyakozó ázsiaiaktól és afrikaiaktól, hogy ott telepedjenek le családjaikkal, ahol akarnak?

Erre a kérdésre általánosságban határozott igennel kell válaszolnunk: megtagadhatjuk, mert az egyén szabadságjogai nem játszhatók ki a népek önrendelkezési joga ellenében. A népfenség elvén (fikcióján) működő demokratikus jogállam kizárólagos joga, hogy az általa képviselt közösség nevében eldöntse, kit és milyen feltételekkel bocsát be a maga területére. Kötelessége az ország törvényes rendjének, területi integritásának, lakói biztonságának védelme bárkivel szemben, így az állam egyes polgáraival és más államok polgáraival szemben is. A közszabadság és a közjó azért élvez ilyenkor elsőbbséget az egyén jogaihoz képest, mert az egyén szabadsága és erkölcsi méltóságának tisztelete nem valami velünk született adottság, hanem történelmi vívmány: elismerésükre tehát csak azon közösség tagjaiként számíthatunk, amely elkötelezte magát ezen értékek mellett.

A közösség érdekében és felhatalmazásával az állam feladata, hogy korlátozza a bevándorlást és szabályozza a letelepedést a maga földjén. Határainak illegális átlépését éppen ezért bűncselekményként szankcionálja. Más a helyzet akkor, ha a határsértők nagy tömegben lépik át egy ország határait. Ezt rendszerint ellenséges támadásnak szokták minősíteni. A félreértések elkerülése végett: a migránsoknak én sem ellenséges, sem támadó

szándékot nem tulajdonítok. De nem azért, mert fegyvertelenül lépik át a határt. Előfordulhat ugyanis, hogy épp a fegyvertelenség a legerősebb fegyverük.

A népszuverenítésra történt fenti hivatkozást azonban vagy fel kell adnunk, vagy meg kell védenünk egy jogos ellenvetéssel szemben, ami a bevándorlókat (pontosabban a bevándorlást) támogató álláspont morális alapját képezi, ez pedig így szól: az emberiség ma már, a globális egymásrautaltság korában egyetlen közösséget alkot. Az úgynevezett űrhajóetika álláspontja szerint mindannyian egyetlen, Föld nevű űrhajó utasai vagyunk. A közösségen belüli szolidaritás parancsa tehát bennünket a bevándorlók költözési szabadságának elismerésére, azaz befogadására kötelez. Ha ezt a követelményt összekapcsoljuk azzal a korábban elfogadott vélekedéssel, amely szerint az őket otthonuk elhagyására késztető okok minden bizonnyal összefüggnek a globális ökológiai válság következményeivel, eze-kért pedig mi mint a modern ipari civilizáció haszonélvezői igenis felelősséggel tartozunk, akkor elháríthatatlannak tűnik a végkövetkeztetés, hogy ügyük a mi ügyünk, és nekünk tárt karokkal kell fogadni őket.

Az űrhajómodell érvényességével szemben azonban súlyos rendszerelméleti aggályok merültek fel. Garret Hardin szerint az űrhajóhasonlat elsősorban azért sántít, mert a Föld és a földi folyamatok általunk elvben és lényegében is kormányozhatatlanok, ténylegesen pedig senki sincs, akit az utasok felhatalmaztak volna a kormányzásra. Ilyen felhatalmazással továbbra is csak a kisebb közösségek, nemzetek vezetői rendelkeznek. Globális felelősségünk és – mondjuk így – lokális cselekvőképességünk szembeállítására szinte megoldhatatlan erkölcsi dilemma elé állít bennünket. Ebből a lehetséges következményeket latolgatva keresünk kiutat. E következményeket Hardin szerint az űrhajónál hitelesebben írja le a mentőcsónak hasonlata. Mindannyian a globális ökológiai katasztrófa hajótöröttjei vagyunk. A szerencsés vagy élelmesebb utasok mentőcsónakon menekülnek, a többiek megpróbálnak feljutni a máris túlterhelt és ingatag járművekre. Ha felvesszük őket, elsüllyedünk, senki se jár jobban, e módon tehát nem vagyunk képesek megmenteni őket, legfeljebb mi is velük pusztulunk.

Létezne vajon más módszer a megmentésükre? Igen, és a népvándorlás áldozatainak csakis ez segíthet. Többségük ugyanis ugyanúgy nem „szeretne” Európában élni, ahogy a hajléktalanok többsége sem szeret a híd alatt aludni. Befogadásuk vagy elutasításuk épp ezért egyaránt afféle csővégi megoldás, vagyis egyáltalán nem megoldás, még csak nem is érinti a probléma lényegét.

Megoldást az jelentene, ha békén élhetnének a szülőföldjükön. Pont. Nincs más megoldás. Ehhez a feltételek hatalmas áldozatok árán – de még így is aránylag könnyebben – helyreállíthatók. „Csupán” enyhíteni kellene a javak eloszlásának szélsőséges egyenlőtlenségét; hozzá kellene juttatni őket – helyben és ellenszolgáltatás nélkül – az ökológiai változásokhoz való alkalmazkodás eszközeihez; s mindenekelőtt fel kellene számolni a terrorállamok, terrorista csoportok rémuralmát, amely az egész világ biztonságára nézve a legkomolyabb fenyegetést jelenti. Íme, ez az, amit globális felelősségünk elismerése megkövetel, s ami a mentőcsónak utasait is megmenti a pusztulástól.

Azonban mindig felmerül a képmutatás gyanúja, ha valaki olyan megoldást javasol, ami nem áll a hatalmában, hogy ne kelljen megtennie azt, amit ő maga is tehetne. Addig is, amíg Európa vezetőit sikerül meggyőzni arról, hogy ne a letelepedésben, hanem az otthonmaradásban támogassák a kontinens határait szó szerint ostromló tömeget, mit kezdünk velük?

Láttuk, a jobb élet reményében ide igyekvő embermilliókra mindenképpen csalódás vár, mert a folyamat, ami Európába sodorja őket, megállíthatatlan, és rövid időn belül itt is felszámolja a viszonylagos jólétet, biztonságot és társadalmi békét, amelynek reménye őket otthonuk elhagyására készítette. (Ha pedig kiderülne, hogy mégiscsak kényszer hatására keltek útra, akkor újjuk egyengetésével e kényszer alkalmazóit s nem áldozatait jutalmazzuk.) Ezért rövid távon egyvalamit tehetünk: igyekeznünk kell csillapítani és korlátozni a bevándorlási lázat. Nem csak a magunk érdekében, ezt jól vessük az eszünkbe! Kimondani is kegyetlenség, azonban igaz: minden fekete kisgyerek megmenekülése, akit kimentenek a Földközi-tenger hullámai közül, három másik afrikai gyereket ítél hasonló szenvedésre. (Gyengébbek kedvéért: természetesen ki kell menteni őket.) A közlekedéstudományban közhely, hogy a túlterhelt útvonalak gondját nem kiszélesítésük oldja meg – az csak vonzza a forgalom növekedését –, hanem az út beszűkítése, az áthaladás útjába állított akadályok, amelyek az autósokat más megoldások felé terelik.

A gyakorlati tennivalók megállapításához a publicista hozzáértése ritkán elegendő, mégis élnék az alkalommal, hogy két javaslatot tegyék. A felelősen gondolkodó magyar civilek, mindjárt akár a *Mandiner* szerkesztői, szerzői és olvasói kezdeményezhetnék országunk s még inkább az Európai Unió vezetőinél az alábbi intézkedéseket:

1. Indítsanak expedíciókat azon kérdés tisztázására, hogy mi történt tavaly óta Afrika és Ázsia egymástól távoli országaiban, ami a migrációs robbanást előidézte, és hogy jutnak el idáig az áldozatok?

2. Anyagi áldozatokat és diplomáciai erőfeszítéseket nem kímélve szervezzék meg a schengeni határokhoz érkező illegális bevándorlók haladéktalan és emberséges hazaszállítását.

Szacsky Mihály

**A migráció élettudományi kérdései
a veszélyes 21. század tükrében**

1. ábra
Életkép

Forrás: Kismartoni Máttyás fotója (2015)

Napjainkban szinte az egész világon társadalmi, gazdasági feszültséget kelt az, hogy nagy létszámú embercsoportok elhagyják otthonukat, és más országokba vagy földrészekre

vándorolnak. A jelenség nem ismeretlen, a múltban, a történelmünkben mindig jelen volt a népvándorlás.

A történelemben leírt népvándorlásokat tekinthetjük szükségszerűségnek és talán nem állunk messze a valóságtól, ha azt mondjuk: a történelmi népvándorlásoknak más volt a mechanizmusa. A nagy ipari forradalmat követően módosult a népek vándorlása, és a biológiai törvényszerűség mellett megjelent egy sajátos, az élővilágban egyedülálló jelenség: a gazdasági, társadalmi migráció.

2. ábra

Ipari forradalom 1.

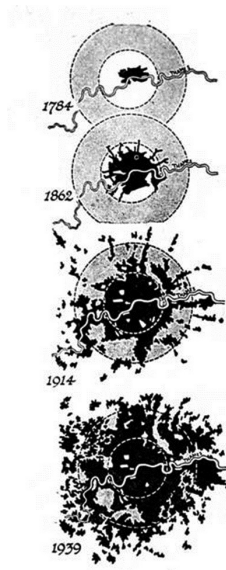
Forrás: Gideon Sjöberg nyilvános prezentációjából

3. ábra

Ipari forradalom 2.

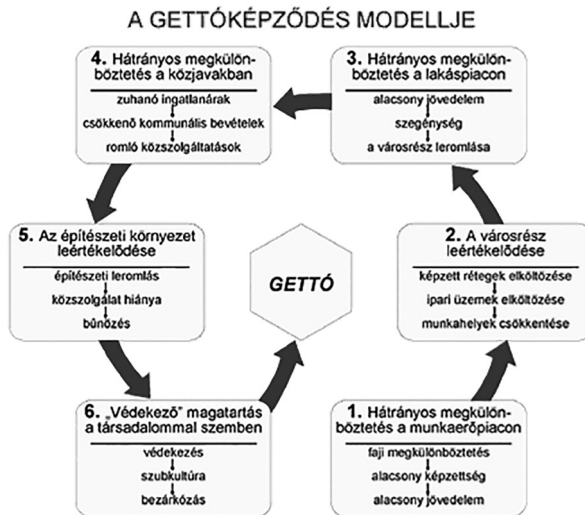
Forrás: Gideon Sjöberg nyilvános prezentációjából

4. ábra

London növekedése

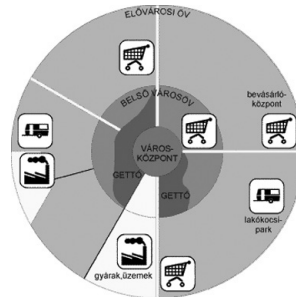
Forrás: Gideon Sjoberg nyilvános prezentációjából

5. ábra

A gettóképződés modellje

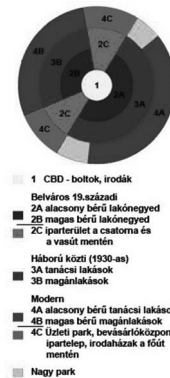
Forrás: PIRISI Gábor – TRÓCSÁNYI András (2012): *Általános társadalom- és gazdaságföldrajz*. <http://tamop412a.ttk.pte.hu/> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

6. ábra

Városszerkezet

Forrás: PIRISI–TRÓCSÁNYI (2012): i. m.

7. ábra

Mann modelljének egyszerűsített sémája

Forrás: PIRISI–TRÓCSÁNYI (2012): i. m.

Eközben földünk népessége egyre növekedett. Az elvándorlások és a betelepülések esetében azt állapíthatjuk meg, hogy amikor egy területi népesség kiegyenlítőddött, az kompenzálta az esetenként felgyülemlett feszültségeket. A népesség viszont egyre növekedett, annak ellenére, hogy járványok, élelmiszerhiány, katasztrófák és háborúk is tizedelték az emberiséget. A rövid – inkább csak felvezető – gondolatokat követően napjaink migrációs helyzetének elemzése során egy eddig még fel nem vetett szempontrendszer szerint próbáljuk megérteni, mi is zajlik a környezetünkben, és nem utolsó sorban: mire számíthatunk a jövőben.

A biztonságpolitikai, a közgazdasági, a politikai, a társadalmi stb. szempontok szerinti értelmezéseket napról napra, fáradhatatlanul végzi elemzők és szakértők egész hada. Mindezt úgy, hogy sokszor rossz körülményekkel és veszélyes helyzetekkel kell szembenézniük. A rövid gondolatmenet szakít az ismert társadalomtudományi módszerekkel, és egy egyszerű, de ez idáig nem alkalmazott elemző szempont szerint vizsgálja a kialakult

helyzetet. A módszer lényege, hogy a társadalmat nem elvont fogalomként fogjuk fel, hanem a rendszerbiológiai alapelveknek megfelelően a társadalmat *biológiai rendszernek* tekintjük.

A módszer alapjait 1987-ben már lefektették. „Ludwig von Bertalanffy pedig az 1950-ben megjelent *Általános rendszerelmélet* című munkájában meglehetősen pontosan megfogalmazta a rendszerek holisztikus megközelítését. Ebből is adódik, hogy a fenntartható fejlődés lényege nem lehet soha más, mint egy rendszerszemlélet, amely a Brundtland Bizottság által közzétett, s híressé vált »három kör« formájában visszaköszön. Ez a szervezet 1987-ben úgy közelítette meg a kérdést, mint három – a társadalmi, a környezetvédelmi és a gazdasági – rendszer egymásra hatását. [...] Wiener és von Bertalanffy elmélete szerint az élő organizmusokat, kissé nagy szavakat használva: az emberiséget, illetve a világmindenséget kibernetikai összefüggésben kell vizsgálni. Az *Általános rendszerelmélet* természetfilozófiája szerint: az elemi összetevőkön túl mindig az egészet, annak kapcsolatait, kölcsönhatásait, a rendszer önszerveződését és a megismerési folyamatokat kell vizsgálni, ennek alapján kell meghozni a döntéseket.”¹

Ha ez a megközelítés valóban segíthet abban, hogy jobban megértsük a kialakult világjelenséget, akkor viszonylag egyszerű helyzetbe kerülünk, mert semmi más dolgunk nincs, mint hogy a természet törvényeit behelyettesítjük bármely válságszituációba, és azonnal rendszerbiológiai folyamatokat tudunk az eredményekből meghatározni.

A módszer nem ismeretlen. A 20. század közepétől egyre több gondolkodó érezte úgy, hogy az emberiség a tudás és az alkotás kivételes képességét csak rövid távú érdekek mentén próbálja a végletekig kihasználni. Az elsők között fontos megemlíteni a Római Klub működését. „A Római Klub (angolul Club of Rome) egy nem üzleti szervezet, amely globális eszmecserét folytat különböző nemzetközi politikai kérdésekkel kapcsolatban. A szervezet székhelye kezdetben Hamburgban volt, amelyet 2008. július 1-jén a svájci Winterthurba helyeztek át. A klubot 1968-ban alapították. Az ötlet egy olasz gyáriparostól, Aurelio Pecceitől és a skót Alexander Kingtől származik. Aurelio Peccei akkor a Fiat és az Olivetti vezetőségének tagja és az Italconsult tanácsadó cég elnöke volt. Alexander King a párizsi székhelyű OECD-nél volt a tudományok, a technológia és az oktatási terület igazgatója.”² Ellentmondásnak tűnhet, hogy a Klub célkitűzése „nemzetközi politikai kérdésekkel kapcsolatos” elemzések készítése.

Az alapító, Aurelio Peccei 1981-ben kiadott egy könyvet *Kezünkben a jövő* címmel. Meglepő módon érzékenyen reagál a környezeti változásokra. Foglalkoztatja a népesség növekedése, és a politikai, a közgazdasági elemzések teljesen egyensúlyban vannak a „biológiai” értelmezésekkel.

Említhetjük még Susan Georg *Lugánói tanulmány* című könyvét is, amelynek alcíme: *Hogyan őrizzük meg a kapitalizmust a XXI. században?* Részletes tanulmányozást követően egyértelműen kiolvashatjuk az írásból azt, hogy minden – még a kapitalizmus is – erőteljesen függ az élővilágtól, tehát a társadalom biológiai rendszerként jelenik meg.

A *Lugánói tanulmány* globalizációs krímibe illő írás. Az elemzés nem más, mint a liberális, a globális gazdaság szakszerű, statisztikai adatokra támaszkodó, hideg kritikája. Annak a gazdasági ideológiának a leleplezése, amely saját bukását csak mások

¹ *A fenntartható fejlődés záloga a teljes körű együttműködés* (2011). Forrás: Innotéka.hu, www.innoteka.hu/cikk/a_fenntarthato_fejlodes_zaloga_a_teljes_koru_egyuttmukodes.218.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

² *Római Klub*. Forrás: Wikipédia.hu, https://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%B3mai_Klub (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

„kiiktatásával” képes elkerülni. Ehhez van szükség a „grandiózus népességesökkentő tervre”, amelyet a szakértői csoport végül a „titkos megbízók” asztalára letett. A tanulmányt egy mondatban így fogalmazták meg: „Halj meg idejében, ne okozz másoknak gondot.” Ez elgondolkodtató, mert a népesség drasztikus csökkentése az élet tömeges megszűnésének sötét jövőjét vetíti előre.

A kiragadott példák nem egyediek. A teljesség igénye nélkül még említhetnénk néhány olyan jelentést és tanulmányt, amelyekben a biológiai létünk jövőjét politikai, közgazdasági, jogi, vallási stb. elemzések kiegészítésével igyekeznek prognosztizálni. A problémafelvetés elméletileg minden esetben helyes, viszont láthatjuk és tapasztalhatjuk, hogy hiába minden jó szándék, ha a természet törvényeit nem veszik figyelembe. Az emberiség jövőjét, elképzeléseinket és szándékainkat folyamatosan alakítják az időben és térben, az akaratunktól függetlenül változó természeti folyamatok

Néhány egyéb gondolat, jelentés tanulmány:

- 2008-ban elindult a Braun & Partners Network által, nemzetközi partnerek támogatásával kidolgozott, globális Good CSR 2008 program.
- A Stern-jelentést 2006. október harmincadikán adták ki. Tony Blair brit miniszterelnök felkérésére Sir Nicolas Stern, a Világbank volt vezető közgazdásza, az angol kormány pénzügyi tanácsadója elemzést készített a klímaváltozásról, annak lehetséges gazdasági hatásairól.
- *Az emberiség selejtezése elkezdődött: Ön túléli?* Kivonatok a Bill Gates, „Gats” alapítványi programból, Ted Turner alapján.

Mint általában, a tanulmányokban soha nem veszik figyelembe azt a tényt, hogy a társadalom csak és kizárólagosan biológiai rendszer. Az írásokban, tanulmányokban és a dolgozatokban van egy közös vezérmotívum: az ember folyamatosan felül szeretné írni a természet törvényeit – akár a saját kárára is.

„A NASA szerint az emberiségnek annyi. Az *Ecological Economics* folyóiratban megjelent tanulmány röviden összefoglalva arra a következtetésre jut, hogy civilizációnk a szakadék szélén áll, méghozzá az erőforrások iránti fenntarthatatlan étvágya miatt. »A Római Birodalom bukása, de a legalább olyan fejlett Han, Maurja és Gupta Birodalmak, ahogy számos mezopotámiai birodalom mind ékes bizonyítékai annak, hogy a fejlett és kreatív civilizációk egyaránt lehetnek törékenyek és mulandóak« – magyarázta a tanulmány eredményeit Dr. Nafeez Ahmed, az Institute for Policy Research & Development feje.”³

Láthatjuk, hogy tanulmányokban nincs hiány. Mint az élettudományok kutatója (első-sorban biológiai és környezetantropológia témakörben) jól ismerem a veszélyekre figyelmeztető, intő jeleket, és a Pannon Palatinus Társaság szellemiségének megfelelően következetesen gyűjtöttem az ezredfordulón azokat a megtörtént eseményeket, amelyeket rendre biológiai, rendszerelméleti módon dolgoztam fel. A tanulmányok, a dolgozatok, az írások tartalmi lényegét behelyettesítettem az élettudományok rendszerébe, azaz a rendszerbiológiába. Sajátos és meglepő eredmények születtek. 2008-ban a Pannon Palatinus kiadásában jelent meg *A veszélyes XXI. század* című könyvem, amely többek között ezzel is foglalkozik.⁴

³ UGHY Márton (2014): *A NASA szerint az emberiségnek annyi*. Forrás: <http://24.hu/tudomany/2014/03/17/a-nasa-szerint-az-emberisegnek-annyi/> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

⁴ SZACSKY Mihály (2008): *A veszélyes XXI. század*. Budapest, Pannon Palatinus Társaság.

Visszatérve napjaink eseményeire, az aktuális adatok gyűjtésénél szembeötlő volt az anyag és az élet körforgásának egyensúlytalansága, valamint az azok által kiváltott súlyos kockázatok jelenléte. Figyelembe kell venni az élettudományi elemzések esetében azt a tény is, amit az elemzők vészforgatókönyvként tüntetnek fel. Visszatérő reménynek tudhatjuk be azt, hogy talán az előrevetített esemény mégsem fog bekövetkezni. Az események viszont (sajnos) folyamatokba ágyazódnak, meghatározhatók, és jelenleg ez afelé mutat, hogy a vészjósló esemény bekövetkezése a legvalószínűbb. Hadd idézzek egy megjelent tanulmányból: „A politikai és gazdasági okokból kivándorlók mellett a nemzeti közösségnek a menekültek egy új típusára is fel kell készülnie: az ökológiai menekültek problémája ugyanis egyre égetőbb kérdés, számuk 2020-ig elérheti az 50 millió főt. A folyamat beindult, minden nap a vándorló tömegekben megtalálhatjuk az ökológiai menekülteket. A számuk még nem ismert. Reálisnak tűnik az a becslés, hogy 2020-ig az 50 milliós szám emelkedni fog.”

Napjaink Európát érintő bevándorlási hullámaiban a „menekültek” a biológiai lét veszélyeit is magukban hordozzák.

8. ábra

Felhalmozódott hulladék a víz felszínén

Forrás: Debrecenbár

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közhasznú Tudományos Egyesülete az évezred hajnalán számos gondolkodóval és tudóssal megalapította a Pannon Palatinus Társaságot. A társaság a különböző tudományos szakterületek művelőinek alkalmat

és keretet ad a rendszeres eszmecegerére közgondolkodásról és tudományról, valamint a tudományos ismeretterjesztéssel kapcsolatos kérdésekről. A Pannon Palatinus Társaság célja, hogy a Római Klubhoz hasonlóan szigorúan tudományos igénnyel és alaposítással tárgyalja mindazokat a témákat, amelyekre a társadalom érdeklődést mutat. Olyan főbb kérdéskörökkel foglalkozik, mint: globális ökológiai változások, klímaváltozás, pandémia, élővilág, víz- és hulladékgazdálkodás, levegő, energia, egészség, élelmiszerbiztonság, környezetvédelem, természeti környezet stb. A kiragadott témakörök jól jellemzik, hogy napjaink súlyos társadalmi feszültségei mögött minden esetben az élet fenntartásának egyensúlytalanságai húzódnak meg.

A 20. század végé felé vetődött fel az a kérdés, hogy a jelenlegi tudásunkkal mennyire vagyunk képesek a bonyolult és még kevésbé ismert biológiai rendszerek összefüggéseit feldolgozni, vagy akár csak alapszinten megérteni. Mindenki előtt ismert, hogy a 20. században jelentős áttörés következett be a természettudományokban, elsősorban a fizikában és a kémiában. Az áttörést egy új tudományág megalapozása jelentette, ez a kvantummechanika.

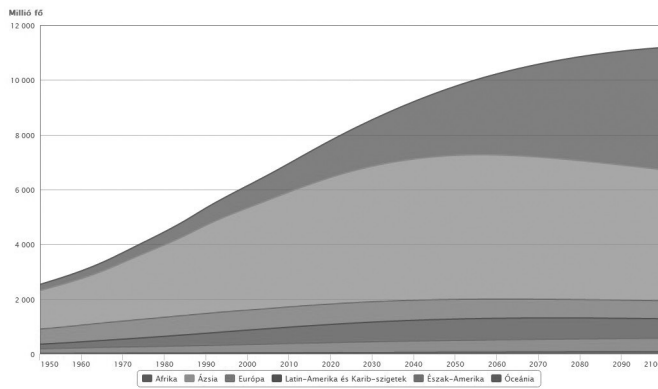
Az élettudományokban is jelentős tudományos felfedezések történtek, de a fizikához hasonlóan áttörés nem jött létre. A nagy fizikusok és kémikusok, Bor, Heisenberg, Erwin Schrödinger, Einstein, Plank, Szilárd Leó és még sok más tudós foglalkozott az élet rejtelmeivel. A biológia tudománya nem adaptálta az élettudományba a kvantummechanika, kvantumfizika és kvantumkémia eredményeit, azt csak mint alkalmazott technológiát fogadta be. Több mint harminc éves kutatómunkát követően, ha szerényen is, de sikerült egy ponton megtalálni a kapcsolódást a kvantummechanika és a biológia között. A merész vállalkozást természetesen dühödt kritikák özöne fogadta, ám a két tudományterület összekapcsolásával lehetségessé vált leírni egy lehetséges kvantumbiológiai elvet, amelynek neve: *hármás elmélet*.

A kutatás nem elméleti síkon történt, hanem a természet vizsgálatára alapozott megfigyelések és elemzések halmazából állt össze. A hármás elmélet átlátható és értelmezhető kvantumbiológiai folyamatokat ír le, amelyek az anyag és az élet körforgásának rendszerét teszik átláthatóvá.

E rövid kitérő célja nem az volt, hogy eltereljük a szót eredeti témánkról, mindennapjaink biológiai rendszereinek zavaráról. Épp ellenkezőleg, ugyanis a tudományok integrációjával és a körülöttünk zajló kvantumbiológiai folyamatok értelmezésével lehetőségünk nyílik arra, hogy a társadalmi problémákat és súlyos zavarokat mint biológiai társadalmi rendszereket értsük meg, és ezek folyamatait ily módon értelmezni, modellezni és prognosztizálni tudjuk. Egyre több tudós foglalkozik azzal, hogy értelmezze a természet „körforgását”, és lehetőséget találjon arra, hogy a „megújuló” természeti folyamatok irányába terelje az emberi cselekvéseket. A szándék nemes és jövőbe mutató. E szemlélettel egészen másképp közelítünk jelenleg értelmezhetetlennek tűnő folyamatokhoz. Ilyen például az az elképzelés, hogy nagyszámú embertömegeket más földrészre telepítenek át. A történelem szegényfoltjai között találhatjuk a kitelepítéseket, az áttelepítéseket, a deportálásokat, a genocidiumokat.

Mivel az élettudomány kvantumbiológiai szakmaiságát helyettesítjük be a társadalomtudományba ezért most célszerű említeni néhány egyszerű és átlátható példát. Egészségügy – valójában betegségügy. Az egész világon az egészségügy kérdése a betegellátásra vonatkozik. Az elmélyült élettudományi tanulmányozás meglepő eredményre

vezetett. A legfontosabb megállapítás az, hogy jelenlegi ismereteink szerint az egyre növekvő világnépesség mellett lehetetlen lesz az egészségfenntartás, vagy akár csak a lét fenntartása... És ez nemcsak az emberiségre, hanem a teljes élővilágra vonatkozik. A társadalomtudományi és a közgazdasági szakemberek maximum elméleteket és vágyakat tudnak felvázolni, de magát a problémát még elméletileg sem tudják megoldani. Ezt a kérdést egy tanulmányban vetették fel az „értelmezhetetlen” jelenségek körében. Megállapítható azonban az, hogy *amerre a pénz megy, arra megy a betegség is*. Ezen elméletileg lehetne változtatni, de nem hétmilliárd ember esetében.

9. ábra

A világ népessége kontinensek szerint, 1950–2100

Forrás: United Nations (2017): Word Population Prospects. The 2017 Revision. New York, United Nations.

Az is elgondolkodtató (pedig napjaink egyértelmű ténye), hogy minél több pénzt fektetünk betegellátó intézményekbe, annál több lesz a beteg. A felállított, nagy értékű intézmények eltartása is szinte lehetetlen feladat elé állítja a gazdasági szakembereket. Arról nem is beszélve, hogy amilyen mértékben változtatjuk a környezetünket, azzal arányosan új kihívásokkal kerül szembe a „betegségügy”, mert a környezeti hatások előre nem prognosztizálható hatással vannak az élővilágra.

Ha tényszerű adatokkal kiegészítve behelyettesítjük a fenti okfejtést a migrációs kérdésbe, akkor egészen meglepő eredményekre jutunk. Ebben az esetben az elméleti és a társadalmi jellegű elemzéseket célszerű kizárni, és csak a „rendszerbiológiai” összefüggéseket szabad figyelembe venni. Egyszerű példa: milyen életesélyei és akklimatizálódási lehetőségei lehetnek például annak az embernek, aki egy trópusi övezetből (táplálkozási szokások, mikrobakörnyezet, tájegységhez köthető termoreguláció, életfolyamatok, három halmazállapotú anyagcsere stb.) áttelepül egy sarkkörü övezetbe, vagy épp fordítva?

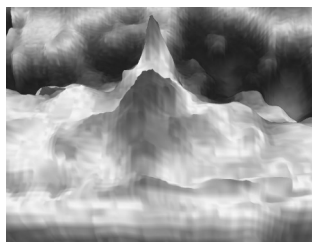
Az anyag és az élet körforgásának természeti törvényei nagyon szigorúak, és csak minimálisan eltéréseket engednek meg. Azt is tudomásul kell venni, hogy az élettudományi szempontoknak megfelelően az embert nem emelhetjük ki a természetből, főleg úgy nem, hogy az minden cselekedetével a természet törvényeit szeretné felül írni. Az élet biológiai körforgásában az ember mindössze egy élőlény. Életét akkor tudja teljes harmóniában élni

a földi valóságban, ha környezetében az ökoszisztéma, tehát az élővilág szereplői jelen vannak. Az ember mohó, átgondolatlan és tudománytalan cselekedetei révén víziószertű, futurisztikus környezetet épít (például megalopoliszok), ahová csak tud. Eközben környezetének élővilágát sok esetben visszafordíthatatlanul kiirtja. Persze arról, hogy mi is az a tápláléklánc, az emberek többségének fogalma sincs. Pedig sok esetben olyan tanulmányok jelennek meg, amelyek ezt a nagyon súlyos veszélyhelyzetet (mint rendszerbiológiai tény) felvetik, csak hogy általában ezek csak akkor kerülnek be a hírekbe, ha épp nincs elég drámai esemény. *A National Geographic Magyarország* egyik cikkében a következőket olvashatjuk: „Drámai gyorsasággal tűnnek el bolygónk fajai. A legújabb kutatások szerint az emberi tevékenység mintegy ezerszeresére felgyorsította a fajok kihalásának természetes ütemét. A természetvédők egy, a fajok kihalásának »epicentrumait« bemutató térképet mutattak be.”⁵

Az élet fenntartásának megkérdőjelezhetetlen hármas egysége a három halmazállapotú, folyamatos és szakadatlan anyagcsere. Ez a levegő, a víz és a biológiai alapú élelmiszer. A tápanyagforgalom esetében jól nyomon lehet követni a kvantumbiológiai körfolyamatokat.

A dinamikusan változó biokémiai és biofizikai folyamatok nemcsak természeti jelenségek, hanem ezen belül kvantum jelenségek, amik minden esetben elektromágneses sugárzást produkálnak. A hármas elmélet harmadik fő tételét ezzel az egyszerű, tényszerű és minden esetben mérhető humán radiációval (sugárzással) lehet bizonyítani. A kutatások és az ezzel kapcsolatos kísérletek minden esetben bizonyították, hogy ha például egy ember esetében megváltoztatjuk a táplálkozási szokásokat, vagy mesterségesen előállított vegyületet adunk be (gyógyszer), akkor annak hatása – mint kvantumbiológiai jel – fotonintenzitás-különbséget mutat. A fenti mondatot nem elriasztásul írtam. A módszer nagyon egyszerű, hiszen egy természeti jelenségről van szó. Egy speciális detektor segítségével meg lehet mérni a kilépő elektromágneses sugárzás fotonenergiáját. Ez valós időben képes reprezentálni a dinamikus fiziológiai (életjelenségek) és anyagcsere-folyamatok (metabolizmus) normál vagy eltérő mértékét. A Somatoinfra® technológia a hármas elmélet harmadik fő tételét jelenti.

10. ábra

Somatoinfra technológia

Forrás: a szerző szerkesztése

Felmerülhet a kérdés: miért is foglalkozunk egy ilyen sokak számára misztikusnak tűnő tudományos értelmezéssel, főleg a migráció és a fennálló, sőt egyre fokozódó társadalmi

⁵ *Drámai gyorsasággal tűnnek el bolygónk fajai* (2005). Forrás: National Geographic Magyarország, www.ng.hu/Termesztet/2005/12/Dramai_gyorsasaggal_tunnek_el_bolygonk_fajai (letöltés dátuma: 2017. 05. 01).

problémák kérdésének megvitatásakor? Az összetett és végtelenül bonyolult körforgást anyag és élet terén csak akkor tudjuk folyamatában értelmezni, ha adott annak lehetősége, hogy az egész folyamatot rendszerszerűen tudjuk elemezni, és rendelkezésünkre áll olyan eszköz, amellyel képesek vagyunk valós időben betekinteni egy ember dinamikus élet-folyamataiba. Ez a migráció, a járványok, a katasztrófák, a háborúk esetében a jövőben meggyőződésem szerint elengedhetetlen lesz.

A *körforgás*, ami az élet fennmaradását biztosítja, nagyban függ a fent említett három halmazállapotú anyagcsere-forgalomtól. Ez veti fel azt a kérdést, hogy a globális élelmiszer-kereskedelem vagy például a muszlim táplálkozási szokások hogyan illeszthetők be egy európai jóléti társadalomba. Pedig az említett ökológiai menekültek száma folyamatosan növekedni fog, ugyanis a mohó ember valamilyen érthetetlen okból kifolyólag tudatosan pusztítja a környezetét – ezzel felszámolja a természeti ökoszisztémákat, a klímaváltozással pedig végérvényesen megváltoztatja bolygónk felszínét. Ezek a gondok folyamatosan megjelennek a hírekben, de semmilyen rendező elv szerint nem kapcsolódnak például a jövő élelmiszerbiztonságának kihívásaihoz. Fellengzős és minden alapot nélkülöző „tudósok” és közgazdászok talán még hisznek is benne, hogy a népelelmezés égető és egyre romló helyzetét meg tudják változtatni. Eközben pedig naponta egyre riasztóbb hírekkel kerülünk szembe.⁶

Nézzük a tényeket a hírek tükrében! *Élelmiszerhiány, éhínség fenyegeti a világot. Riasztó helyzet. Évente hatmillió gyermek esik áldozatul világszerte az éhínségnek és az alultápláltságnak, amely összesen 852 millió embert érint – állapította meg az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) az élelmezésbiztonságról közzétett jelentésében. A gyermekek nagy része valamilyen gyógyítható fertőző betegségben hal meg, mint a hasmenés, a tüdőgyulladás, a malária és a kanyaró. Túlélnek a betegséget, ha az éhezés és az alultápláltság nem gyengítene le a fizikai állapotukat és az immunrendszerüket – áll a FAO közleményében. Nyakunkon a víz- és élelmiszerhiány! A víz ma több mint egymilliárd ember számára hiánycikk, és a jövőben a globális felmelegedés, valamint a Föld népességének gyors növekedése következtében várhatóan még nagyobb hiány lesz belőle. Naponta ötezer gyerek hal meg a tiszta víz hiánya miatt. Szárazság Dél-Amerikában, helyenként 15 métert apadt az Amazonas. Az Atlanti-óceán felmelegedése nemcsak a szokásosnál is erősebben pusztító hurrikánok keletkezéséhez vezetett, hanem Dél-Amerikában az esőerdőket is veszélyeztető szárazságot okozott. Két másodpercenként eltűnik egy futballpályányi erdő. Tömeges öngyilkossághoz vezet az élelmiszer-árrobbanás. Miközben az alapvető élelmiszerek ára lassan az egekbe szökik, Indiában kistermelők tömegei menekülnek öngyilkosságba, Észak-Afrikát pedig elárasztják a mediterrán országokban – az agrárszubszencióknak köszönhetően – rendkívül olcsó gyümölcsfélék. Úgy tűnik, hogy a drágulás nyertesei ezúttal is a jómódú országok, a szegények pedig még szegényebbek lesznek.*

Az élelmiszerek esetében természetesen biológiai táplálékról beszélhetünk. Az elmúlt 100-150 évben az ipari méretekben gyártott vegyületek gyökeresen megváltoztatták az anyagcsere-folyamatokat. *Vegyszerek az étlapon. Kiirthatatlan vegyi anyagok a vérünkben. Mesterséges vegyi anyagokat talált a WWF, a nemzetközi természetvédelmi szervezet európai élelmiszerekben. A tejtermékekben, húsookban, kenyérben kimutatott vegyi anyagok az emberek és vadállatok vérében is jelen vannak. Ez azt jelzi, hogy a táplálék*

⁶ Vételi ajánlatot tett a Bayer a Monsanto-ra (2016). Forrás: Magyar Mezőgazdaság, <http://magyarmezogazdasag.hu/2016/05/20/veteli-ajanlatot-tett-bayer-monsanto-ra> (letöltés ideje: 2017. 05. 01.).

fontos szerepet játszik a vegyianyag-szennyezés világméretű láncolatában, ahol a kezdő láncszem a vegyi anyagok előállítása, az utolsó pedig a mi szervezetünk. 13 európai környezetvédelmi és egészségügyi miniszter véérében a vizsgált 103 vegyi anyagból 55 előfordulását kimutatták. Vietnámból származó kardhalakat foglalt le az élelmiszerbiztonsági hivatal a magas higanytartalom miatt.

Ha megfigyeljük a híreket, egyértelműen kiderül, hogy a természetes élet körforgását, a genetikai sokszínűséget, a manipulatív „vegyi és genetikai” üzemekben szeretnék előállítani. Ha ilyen durva módon beavatkoznak a természetes körforgásba anyag és élet terén, annak beláthatatlan következményei lehetnek. A nyilvános és bizalmasnak szánt tanulmányok elemzése azt a riasztó jövőt valószínűsítik, hogy a folyamatosan zajló evolúcióba gazdasági érdekek mentén kívánnak beavatkozni. Nem zárható ki az sem, hogy ez a szándék egy új biológiai kasztosodáshoz vezet, új Homo Sapiens-rasszok tömegét szeretnék előállítani, például az uralkodók, szolgálók, rabszolgák, dolgozók vagy az indiai „tisztátalanok” kasztjait. A kasztosodás kérdése azért érdemel figyelmet, mert jelenleg a kasztok közötti átjárhatóság gyakorlatilag nem létezik. Véleményem szerint egy új genetikai módszerrel, mesterségesen előállított Homo Sapiens-rassz még elméletben sem tenné lehetővé a rasszok közötti átjárhatóságot. Ez a folyamat elindult a génnel módosított növények termesztésével. Bolygónk élővilágának ilyen genetikai módosítása az élet katasztrófájához vezethet, vagy az evolúciós folyamat éles törését eredményezheti. És ez sajnos nem vízió vagy találgatás.

Az alábbi térkép azt mutatja meg, hogy bolygónkon jelenleg milyen területeken vannak jelen a genetikailag módosított növények. A lírikus és egyben hazug állítások szerint ezzel világszinten megállítható az éhezés. Ez még elméletileg sem állja meg a helyét. Kínai szakemberek komoly aggodalomnak adnak hangot, mert érzékelik a veszélyt. Háttéranyagokban szerepeltetik csak azt a hírt, hogy a génmódosított élelmiszereket a szegény emberek élelmezésére fordítják.⁷

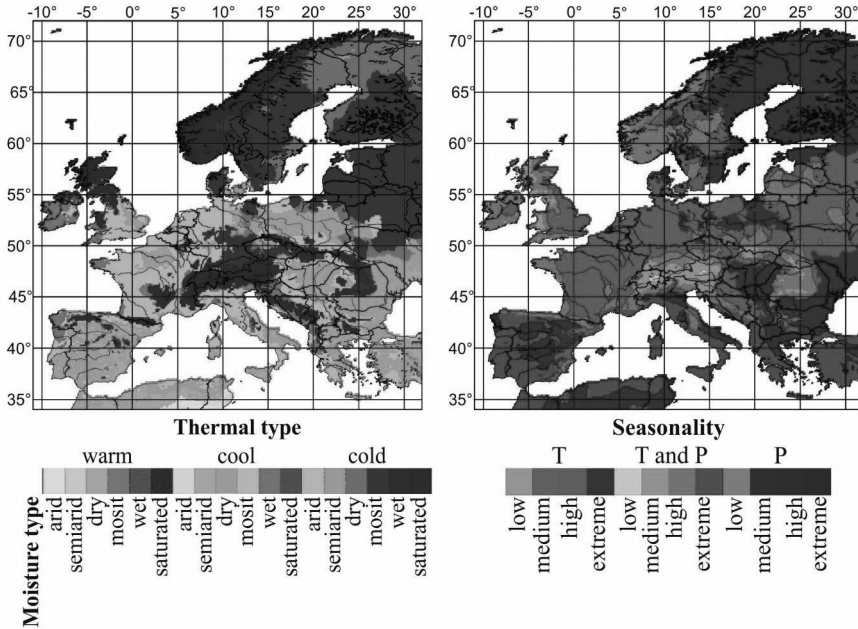
11. ábra

Génmódosított növények a világban

Forrás: Wikipédia

⁷ Lásd továbbá: *Magyar bizonyíték a génmódosított növények veszélyeire?* (2006). Forrás: http://24.hu/élet-stilus/2006/02/10/magyar_bizonyitek_genmodositott_novenyek/ (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

Térjünk vissza az Európát sújtó migrációs kérdésre! Tény, hogy a migránsok elsősorban a vallási jellegű étkezési szokásaikat semmilyen szinten nem hajlandók megváltoztatni. Amikor a segítségnyújtó szervezetek önkéntes és fizetett munkatársai minimális etnológiai ismeretek nélkül, természetesen jó szándékkal szendvicseket kezdtek osztogatni, a migránsok, annak ellenére, hogy éhesek voltak, eldobálták azokat. Meglepő volt, hogy a palackozott ásványvizekből sem fogyasztottak. Ki tudja elképzelni azt, hogy az az egymillió feletti muszlim népcsoport, aki Európába belépett, az a jövőben majd szalonnát, sertéshúst és zsírt fog fogyasztani kínai génkezelt rizszel.

12. ábra

A víz helye és szerepe a leíró éghajlat-osztályozási módszerekben

Forrás: Ács Ferenc (2017): A víz helye és szerepe a leíró éghajlat-osztályozási módszerekben. Előadási anyag. www.pannonpalatinus.hu/?p=3356 (letöltés dátuma: 2017. 08. 01.).

Összefoglalva az eddig elhangzottakat, kijelenthető, hogy életünket az anyag és az élet természetes körforgása szabályozza. Minden olyan esetben, amikor tudatunkkal és cselekvésünkkel (természetesen a jobbítás reményében) a természet törvényeivel ellentétesen cselekszünk, akkor az minden esetben – hol azonnal, hol később – visszahat mindennapi életünkre. Abban az esetben, ha a természetbe való beavatkozás (mint a klímaváltozás, az élelmiszer-biztonság, a vízkészletekkel való nem megfelelő gazdálkodás stb.) halmozottan van jelen, akkor akár akut módon is megváltozhat az életünk – nemcsak rövid távon, hanem az egész ökoszisztéma átalakulásának szintjén. E rövid okfejtés fényében azt tudom javasolni, hogy minden társadalmi kockázati tényezőt a rendszerbiológia és a természet törvényeinek figyelembe vételével vizsgáljunk meg (azok visszahatásaival együtt), ne pedig csak társadalomtudományi elvek mentén.

Felhasznált irodalom

- A fenntartható fejlődés záloga a teljes körű együttműködés* (2011). Forrás: Innotéka.hu, www.innoteka.hu/cikk/a_fenntarthato_fejlodes_zaloga_a_teljes_koru_egyuttmukodes.218.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- Ács Ferenc (2017): *A víz helye és szerepe a leíró éghajlat-osztályozási módszerekben*. Előadási anyag. www.pannonpalatinus.hu/?p=3356 (letöltés dátuma: 2017. 08. 01.).
- Dramai gyorsasággal tűnnek el bolygónk fajai* (2005). Forrás: National Geographic Magyarország, www.ng.hu/Termeszett/2005/12/Dramai_gyorsasaggal_tunnek_el_bolygonk_fajai (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- Kismartoni Mátyás fotója (2015).
- Magyar bizonyíték a génmódosított növények veszélyeire?* (2006). Forrás: http://24.hu/elet-stilus/2006/02/10/magyar_bizonyitek_genmodositott_novenyek/ (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- PIRISI Gábor – TRÓCSÁNYI András (2012): *Általános társadalom- és gazdaságföldrajz*. www.tamop412a.ttk.pte.hu (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- Római Klub*. Forrás: Wikipedia.hu, https://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%B3mai_Klub (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- UGHY Márton (2014): *A NASA szerint az emberiségnek annyi*. Forrás: <http://24.hu/tudomany/2014/03-17/a-nasa-szerint-az-emberisegnek-annyi/> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- United Nations (2017): *World Population Prospects. The 2017 Revision*. New York, United Nations.
- Vételi ajánlatot tett a Bayer a Monsanto-ra* (2016). Forrás: Magyar Mezőgazdaság, <http://magyar-mezogazdasag.hu/2016/05/20/veteli-ajanlatot-tett-bayer-monsanto-ra> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

Vajda Péter

A migráció környezetvédelmi és klímaváltozással kapcsolatos aspektusai¹

Bevezetés

A környezeti migráció rendkívül szerteágazó jelenség, amely az emberiség történelme folyamán mindig is jelen volt. Olyan vándorlást értünk alatta, amelynél a migráció kiváltó okai lehetnek közvetlenül természeti vagy ember alkotta-formálta környezeti tényezők.

A menekültügyekkel foglalkozó irodalomban a 20. század közepéig visszavezethető említéseket találhatunk az ún. környezeti menekültekről. Az indiai szubkontinens túlnépesedésére és az onnan kiáramló migrációra mint következményre már az 1930-as években történtek figyelmeztetések. A későbbiekben részletesen ismertetett, egyesült államokbeli Dust Bowl-jelenség empirikus bizonyítékot is szolgáltatott a modern kori környezeti migrációra, az általa érintetteket pedig „lakóhelyüket környezeti okok miatt elhagyni kényszerült személyekként” (ecologically displaced persons) kezdték jellemezni (MORRISSEY 2012).²

Míg a környezeti migráció definíciójáról élénk vita zajlik a tudományos közéletben (EL-HINNAWI 1985, BLACK 2001, MYERS 2001, DUN–GEMENNE 2008, STAVROPOLOU 2008, TERMINSKI 2011, MORRISSEY 2012), a szakmai konszenzus szerint a környezeti migránsok kizárólag a migrációt kiváltó okok alapján nem számíthatnak menekültként való elismerésre. Ugyanakkor számos szerző (például POLK 2013, TÁLAS 2015, BIEDERMANN et al. 2015) közelmúltbeli példák – elsősorban a szíriai polgárháború és a Közel-Kelet válságai – elemzése alapján arra figyelmeztet, hogy a környezeti tényezők, valamint a klímaváltozás által kiváltott migrációs nyomás fokozódásával és az ebből szükségszerűen adódó konfliktusokkal a „hagyományos”, politikai és háborús menekültek száma is meredeken emelkedhet. Ezt a közelmúlt történései teljes mértékben igazolták.

¹ Dr. Vajda Péter környezetvédelmi szakértő, Energiaközösség Titkársága (Energy Community Secretariat, Bécs). A tanulmányban foglalt megállapítások a szerző személyes kutatásán alapulnak, és semmilyen formában nem képezik a Titkárság véleményét. Jelen cikk eredeti változata 2015 decemberében készült, és a Belügyi Tudományos Tanács 2016. november 9–10-én megrendezett tudományos konferenciáján került bemutatásra, a benne foglalt megállapítások számottevő része a felélénkülő tudományos és közéleti vitának köszönhetően széles körben ismertté vált. A tanulmány következtetései ugyanakkor semmit sem vesztek aktualitásukból.

² A magyar szakirodalom az *internally displaced persons* kifejezés fordítására az *országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek* terminológiát használja. Ebből kiindulva az *ecologically/environmentally displaced persons* fordítására a *lakóhelyüket környezeti okok miatt elhagyni kényszerült személyek* kifejezést használjuk. Véleményünk szerint ugyanakkor a *környezeti kényszermigráns* kifejezés tartalmi egyezősége és a kifejezés tömörsége miatt azonos értelemben használható.

A környezeti migráció fogalma

Jelen tanulmányban a *környezeti migráns* és a *környezeti migráció* kifejezéseket – egyéb hivatkozások hiányában – általános értelemben használjuk mindazon személyekre, akik lakóhelyüket környezeti okok miatt kényszerültek vagy kényszerülnek elhagyni.

A környezeti menekült (environmental refugee) mint fogalom az 1980-as években jelent meg a tudományos közbeszédben. Essam El-Hinnawi az ENSZ Környezetvédelmi Program (UNEP) számára készített jelentése, amely a környezeti migrációról szóló szakirodalom egyik kiindulópontja, elsőként tett kísérletet a *környezeti menekült* fogalom definiálására: „azok a személyek, akik egy őket létükben fenyegető és/vagy életminőségüket rendkívüli mértékben befolyásoló természetes és/vagy ember által kiváltott környezeti esemény hatására lakóhelyük ideiglenes vagy végleges elhagyására kényszerültek” (EL-HINNAWI 1985, 4.). El-Hinnawi a környezeti menekültek három kategóriáját különbözteti meg: időszakos környezeti események miatt menekülők (időszakos kényszmigráció); végleges környezeti események okán menekülők (végleges kényszmigráció); valamint az erőforrások fokozatos kimerülése miatt menekülők (időszakos vagy végleges kényszmigráció).

Ez idő alatt a környezeti és klímaváltozási tényezők által befolyásolt migrációról, valamint az abban részt vevő személyekről számtalan definíció született, és sokáig nem létezett kiforrott, általánosan elfogadott konszenzus a témában.³ Fontos megjegyezni, hogy a definícióalkotásnak komoly (elsősorban menekültjogi) következményei vannak, ezért érthető módon minden szereplő a folyamatban komoly megfontolás tárgyává tette a kérdést. Végül mind a nemzetközi közösség tagjai, mind pedig az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) elzárkóztak attól, hogy a környezeti, illetve klímamigráció által érintett személyeket menekültként ismerjék el (BROWN 2008, 14.).

Az EACH-FOR (Environmental Change and Forced Migration Scenarios) projekt keretében elkészült tanulmány az alábbi személyeket tekinti érintettnek:

- környezeti migránsok (environmental migrants): olyan személyek, akik szokásos lakóhelyüket elsősorban környezeti okok vagy félelmek miatt, önszántukból hagyják el;
- környezeti kényszmigránsok (environmental displacees): olyan személyek, akik szokásos lakóhelyük elhagyására kényszerülnek, mivel életük, élőhelyük vagy jólétük a környezet (természeti vagy emberi tevékenységgel kapcsolatos okokra visszavezethető) romlása miatt súlyos veszélybe került;
- fejlesztési kényszmigránsok (development displacees): olyan személyek, akiket előre tervezett infrastrukturális vagy egyéb fejlesztések miatt szándékosan áttelepítenek (EACH-FOR 2009, 9.).

³ Például: „környezeti menekült” (environmental refugee): EL-HINNAWI 1985, 4.; IPCC 1990, 5–10.; MYERS 2001, 611. és 2005, 4.), „környezeti migráns” (environmental migrant): MORTON–BONCOURT–LACZKO 2008, 5.; DUN–GEMENNE 2008, 10.); „klímakényszmigráns” (forced climate migrant): BROWN 2008, 15. Ahogy arra az IOM már 2009-ben felhívta a figyelmet, a *klímamenekült* (climate refugee, például WEISS 2015, 51.) kifejezés egy, a politikai kommunikáció és a sajtó által használt hangzatos kifejezés, amely mögött nincs nemzetközi jogi jogalap. Ezt erősítette meg a későbbiekben az IOM által elfogadott definíció is. Lásd *The Moment Of Truth. Adapting to Climate Change* (2015). Forrás: www.iom.int/migrant-stories/moment-truth-adapting-climate-change (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.); STUBNYA Bence (2015): *A terrorizmusnál is nagyobb veszélyt jelent*. Forrás: Index.hu, http://index.hu/gazdasag/2015/11/18/klimavaltozas_terror_sziria/ (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).

Az ENSZ Migrációs Ügynöksége (International Organization for Migration, IOM) a Migrációs Szójegyzék 2011-es, második kiadásában tovább pontosította a definíciót az alábbi két kategória szétválasztásával:

- Környezeti migráns (environmental migrant): „mindazon személyek vagy személyek csoportjai, akik elsősorban környezetük hirtelen vagy fokozatos megváltozásához köthető és életüket vagy életfeltételeiket negatívan befolyásoló okok miatt lakóhelyük ideiglenes vagy végleges elhagyására kényszerülnek (vagy ezen okok miatt így határoznak), és országhatáron belül vagy országhatárokat átlépve vándorolnak” (IOM 2011, 33.).
- Lakóhelyét környezeti okok miatt elhagyni kényszerült személy (environmentally displaced person): „mindazon személyek, akik a szokásos lakóhelyük elhagyására, az ország határain belüli váltásra vagy nemzetközi határátlépésre kényszerültek, és akik esetében a környezeti tényezők minőségromlása vagy pusztulása volt a lakóhelyelhagyás fő, bár nem szükségszerűen kizárólagos oka. Ezt a kifejezést a »környezeti menekült« és a »klímamenekült« – nemzetközi jogi jog- és létalapot nélküli – kifejezések helyett alkalmazzuk a migránsok azon kategóriájára, akiknek a mozgása kétségkívül kényszerítő okok hatására történik” (IOM 2011, 34.).

Az 1990-es évektől a környezeti migráció, majd később különösen a klímaváltozás hatásai által kiváltott migráció egyre inkább a tudományos érdeklődés homlokterébe került. Az ENSZ égisze alatt működő Kormányközi Éghajlatváltozási Testület (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) már az egyik korai, 1990-ben publikált jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy a klímaváltozás legjelentősebb és legveszélyesebb rövid távú hatásai a migráció területén lesznek tapasztalhatók (IPCC 1990, 55.). A későbbi években a témát mind gazdagabb szakirodalom dolgozta fel, miközben az e jelenséggel foglalkozó projektek és nemzetközi szervezetek száma is fokozatosan és jelentősen nőtt. Az Európai Bizottság megbízásából 2007 és 2009 között futó EACH-FOR (Environmental Change and Forced Migration Scenarios) projekt keretében elkészült a téma első átfogó áttekintése.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organization for Migration, IOM) 2011 óta éves jelentéseket ad ki a környezeti migrációról, lásd *State of Environmental Migration* (Környezeti Migrációs Portál, angolul: Environmental Migration Portal). 2012-ben az Ázsiai Fejlesztési Bank kezdeményezésére elindult az APMEN (Asia-Pacific Migration and Environment Network), amelynek honlapja időközben sajnálatos módon elérhetetlenné vált. 2014-ben az IOM vezetésével, de szintén európai bizottsági finanszírozással elindult a MECLEP (Migration, Environment and Climate Change: Evidence for Policy) projekt, amelynek keretében 2014 decemberében az IOM elindította a Környezeti Migrációs Portált, az első olyan globális fórumot, amely kizárólag a környezeti, klímaváltozással kapcsolatos tényezők és a migráció kapcsolatával foglalkozik.

Történelmi példák a környezeti tényezők és a migráció összefüggésére

A környezeti migráció jelensége egyidős az emberiséggel. Az őskori ember még nem alakította, csupán lekövette környezetét: szellemi és fizikai kapacitásait azon elsődleges cél elérése kötötte le, hogy olyan élőhelyeket találjon, amelyek biztonságos fedezéket nyújtanak

a természet viszontagságai ellen, és ahonnan legkönnyebben elérhető az egészséges ivóvíz, valamint megtalálhatók az alapvető élelmezési szükségleteket kielégítő növények és állatok. A nomád berendezkedés miatt a migráció a mindennapok része volt, és jellemzően a fő táplálékforrásnak számító, nagy állatsordák mozgását követte.

Az első civilizációk és városállamok megjelenésével párhuzamosan a környezeti migráció mint általános jelenség megszűnt, ugyanakkor számos formában (nomád állattartó népek vándorlása, vetésforgó-gazdálkodás) tovább élt és érvényesült későbbi korokban is. Számos olyan eseményt tart számon a történelemtudomány, amelyek esetében a migrációt kiváltó okok között előkelő helyen szerepelnek környezeti, illetve éghajlati tényezők. Az alábbiakban vázlatos formában néhány ilyen példát mutatunk be.

A népvándorlás kora

A történelemtudomány a Nyugat-Római Birodalom hanyatlását, majd összeomlását követő négy-öt évszázadon keresztül⁴ tartó népvándorlás⁵ kiváltó okai között – számos egyéb ok mellett – környezeti tényezőket is számon tart. Cézáriai Prokopiosz görög történetíró az 536-os évről szóló visszaemlékezéseiben említi: „És megközelítőleg ebben az évben ugyancsak félelmetes csoda történt. A Nap egész évben világosság nélkül szórta fényét, akár a Hold, és úgy tűnt, mintha minduntalan fogyatkozna, sugarai nem látszóttak tisztán, s árnyéka sem volt a megszokotthoz hasonló. És időről időre, mikor ez történt, az emberek nem voltak szabadok sem háborútól, sem dögvéztől, sem pedig halált hozó egyéb dolgoktól. Ez volt az az idő, amikor Justinianus uralkodásának tizedik évében járt” (PROCOPIUS 2005, XIV: 4–10., a szerző fordítása). Ugyanebben az évben Írországban az *Ulsteri Évkönyvek* krónikásai súlyos élelmiszerhiányról számoltak be (*The Annals of Ulster*, U536.3.), Kínában pedig a rendkívül alacsony hőmérséklet és az augusztusi havazás miatt szükségessé vált az aratás elhalasztása. Közel-keleti, kínai és európai források egymástól függetlenül, ám mégis egybehangzóan tesznek említést hosszan megmaradó, sűrű, száraz ködről (OCHOA-HOFFMAN-TIN 2005, 71.).

A jelenség magyarázatára több elmélet is született, a legtöbb kutató egy jelentős vulkánkitörést és az azt követő ún. vulkanikus tél jelenségét vagy egy nagyméretű meteorit

⁴ Számtalan versengő elmélet található a népvándorlások időbeli meghatározására és az abban részt vevő népek mozgására. Általánosan elfogadottnak mondható ugyanakkor, hogy a folyamat a 4. században már elkezdődött, és Romulus Augustus, az utolsó nyugatrómai császár 476-ban bekövetkezett trónfosztásakor már javában zajlott. A történészek többsége elkülöníti a 4–5. században zajló, elsősorban germán eredetű törzsek (valamint a hunok) vándorlásának periódusát (a népvándorlás korának első fázisa) az 5–7. századi szláv–török periódustól (a népvándorlások második fázisa).

⁵ Az angol nyelvű szakirodalom jellemzően „barbár inváziós periódus” (Barbarian Invasions) néven hivatkozik erre a korra, és bár a *Migration Period* kifejezés is ismert, utóbbi használata félreértésekre adhat okot, mivel ez az afroamerikaiak 1910 és 1970 között zajló, Egyesült Államokon belüli migrációs jelenségére használatos elsősorban. Különösen igaz ez a *Great Migration* kifejezésre.

becsapódását valószínűsíti (BAILLIE 1994; LARSEN et al. 2008).⁶ A szokatlanul zord időjárás feltételezhetően nagymértékben hozzájárult az Európában már zajló népvándorlás észak–dél, illetve kelet–nyugat irányú felerősödéséhez.

A vikingek vándorlása

A történészek között általánosan elfogadott álláspont, hogy az amerikai kontinens első európai származású hódítói nem az Ibériai-félsziget hajósai, hanem a vikingek voltak. A 8. századtól kezdődően a vikingek fokozatosan terjeszkedni kezdtek, aminek elsődleges oka a gyors népességnövekedés és az észak-európai szállásterületeiken található, mezőgazdasági művelésre alkalmas földterületek csökkenése volt. A normannok nyugati irányú, tengeri felderítő hajóútjait, később Izland és Grönland kolonizációját, végül pedig az amerikai kontinens felderítését mind a megművelhető föld iránti törekvés hajtotta (LEE 2001).

Vörös Erik a 9. század végén alapította meg a grönlandi viking kolóniát. Ahogy azt neve mindmáig megőrizte, a sziget akkoriban meglehetősen más képet mutatott, mint napjainkban – éppen ezért komoly migrációs vonzerőt, szívóhatást jelentett a vikingek számára. A 20. század második felének klimatológiai kutatásai alátámasztották a sagák legendáit: a 11–12. században az Atlanti-óceán Izland és a grönlandi viking kolóniák közötti része gyakorlatilag jégmentes, az átlaghőmérséklet pedig a vikingek által kolonizált területeken a mainál 2–4 fokkal melegebb volt (DIAMOND 2005). Ez a hosszú ideig tartó meleg periódus Grönland stabil meghódításán felül lehetővé tette a vikingek számára, hogy hajóikkal elérjék Észak-Amerikát, amelyre jelenlegi tudásunk szerint első ízben már 1000 előtt sor került. A 13. század elején kezdődő ún. kis jégkorszak ugyanakkor alapvetően megváltoztatta a helyzetet, és az általános lehülés első jeleit a grönlandi normann telepések érzékelték elsőként: feljegyzéseik szerint a jég egyre gyakrabban zárta el az Izland és Európa felé vezető tengeri utat.

Az észak-atlanti térség általános lehülése és a tengeri hajóutak rendszeres befagyása következtében a 14. század közepe táján minden kapcsolat megszakadt az észak-amerikai viking telepekkel. Az utolsó európai írásos feljegyzés az észak-amerikai normann telepekre vonatkozóan 1347-ből származik. A 15. század során az életfeltételek egyre nehezebbé váltak a grönlandi telepések számára is. A régészeti leletek tanúsága szerint a romló táplálkozás miatt a telepések körében betegségek ütötték fel a fejüket. Ugyan a 16. század elejéig fennmaradtak a szórványos kapcsolatok Európával, ám amikor 1540-ben egy Hanza kereskedelmi hajó kikötött Grönlandon, már egyetlen élő normann telepest sem találtak a tengerészek (a grönlandi kolónia megszűnésének lehetséges okaival Jared Diamond behatóan foglalkozik (DIAMOND 2005).

⁶ Mindkét elmélet alátámasztja, hogy a hirtelen éghajlatváltozás oka az atmoszférába kerülő nagy mennyiségű por és hamu lehetett. Ennek, valamint a légkörbe jutott (szintén elsősorban vulkanikus eredetű) kénnek a hirtelen megnövekedett koncentrációját mind a korabeli források leírásai, mind pedig dendrokronológiai (évyűrű-) és jégtréteg-vizsgálatok is igazolják. A vulkanikus-elméletet az indonéziai Tambora vulkán 1815. április 10-én bekövetkezett kitörése és az azt követő események (a globális átlaghőmérséklet 0,4–0,7 Celsius-fokos hirtelen visszaesése 1816-ban, súlyos termésátlag-csökkenések világszerte) tovább erősítik. A korabeli, már sokkal jobban dokumentált és megbízhatóbb feljegyzések szinte teljesen megegyező tünetekről (szárazkód, napközben szabad szemmel látható napkorong) számolnak be.

Jól látható tehát, hogy a vikingek vándorlása során a környezeti és klímaváltozással kapcsolatos tényezők évszázados idősíkon is jelentős hatást gyakoroltak a migrációra, elsősorban az élelemtermelés és a nyersanyagokhoz való hozzáférés közvetítésével.

A Dust Bowl-jelenség és hatásai

Az 1930-as években az Egyesült Államok középső területeit több éven át tartó szárazság sújtotta. Az aszály miatt kiszáradt, gyenge kötöttségű préritalaj rendkívül sérülékennyé vált, és egyre kevésbé tudott ellenállni a szélróziónak, ami végül hatalmas porviharokat eredményezett – ezt a jelenséget nevezték el Dust Bowl-nak, azaz pormedencének. A természeti katasztrófa Texas, Oklahoma, Új-Mexikó, Colorado és Kansas államokban több mint négyszázezer négyzetkilométernyi területet érintett, és a porrá vált, majd a szél által felkavart talaj gyakran egészen a keleti partig eljutott, míg végül az Atlanti-óceán nyelte el azt. Gyakran előfordult, hogy a porviharok kiindulási helyén a látótávolság az egy métert sem érte el (BUONANDUCI 2009).

A Dust Bowl-jelenség által tönkretett mezőgazdaság hatalmas méretű migrációs hullámot indított meg: becslések szerint mintegy háromszázezer ember kényszerült otthonának elhagyására a '30-as években, közülük a legtöbben Kaliforniában telepedtek le (BROWN 2008, 23.).

Általánosan elfogadottnak tekinthető ugyanakkor az a vélemény is, hogy a Dust Bowl-jelenség és az általa kiváltott migráció nem kizárólag környezeti és klimatikus okokra vezethető vissza. A nagy gazdasági világválság által okozott általános visszaesés szintén meghatározó tényező volt a folyamatban, mivel a korábban mezőgazdaságból élő és megélhetésüket teljesen elvesztő farmerek számára a helyi környezet gyakorlatilag semmilyen megtartóképeséggel nem bírt. Fontos továbbá azt is látni, hogy az Egyesült Államok polgárháborúja után a keleti partról érkező és a prérin letelepedő gazdák nem alkalmazkodtak megfelelően a helyi klimatikus viszonyokhoz, a korábban más természeti körülmények között megszokott termésátlagokat csak a talajminőség jelentős romlásával járó gazdálkodással tudták elérni. Ezzel nagymértékben hozzájárultak a talajerózióhoz, ami végül katasztrofális következményekhez vezetett (BUONANDUCI 2009).

A Dust Bowl-jelenség a 20. század közepétől kezdődően a környezeti migráció szimbólumává vált, és jelentős mértékben hozzájárult a téma kutatási alapjainak lefektetéséhez.

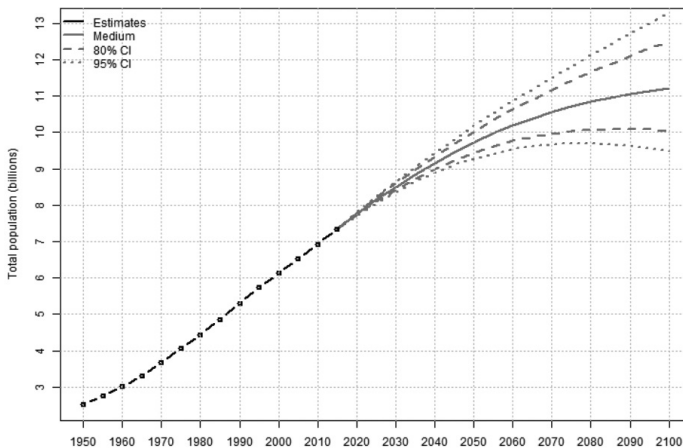
Demográfia, környezet és migráció

Az ENSZ 2015-ben frissített globális népesedési előrejelzése szerint a Föld össznépesége az elkövetkező évtizedekben is lassuló ütemben bár, de továbbra is dinamikusan fog növekedni, és 2100-ra szinte biztosan meghaladja a 10 milliárd főt (lásd az 1. ábrát). Különösen drámai a változás, ha figyelembe vesszük, hogy 1950-ben még „csak” 2,5 milliárd körül volt a globális népesség. A jelentés legfontosabb megállapításai és előrejelzései az alábbiak:

- 2015 és 2050 között a világ népességnövekedésének felét kilenc ország adja majd. Ezek – a teljes növekedés szerint – csökkenő sorrendben: India, Nigéria, Pakisztán,

Kongói Demokratikus Köztársaság, Etiópia, Tanzánia, Amerikai Egyesült Államok, Indonézia és Uganda (UN Population Division 2015, 4).

- A népességnövekedés kiugróan magas marad az ENSZ által a legkevésbé fejlett országok csoportjába sorolt államokban, amelyek közül 27 (!) Afrikában található. Bár a népességnövekedés üteme valószínűsíthetően csökkenni fog, ezen országok jelenlegi 954 milliós össznépessége 2050-re várhatóan így is 1,9 milliárdra, 2100-ra pedig 3,2 milliárdra növekszik majd. 2015 és 2100 között 33 ország esetében nagy a valószínűsége, hogy a népesség legalább megháromszorozódik, míg Angola, Burundi, Kongói Demokratikus Köztársaság, Malawi, Mali, Niger, Szomália, Uganda, Tanzánia és Zambia népessége 2100-ra valószínűleg a jelenleginek több mint ötszörösére növekszik. A fejlődő országokban kiemelkedő népességnövekedés nehezíteni fogja a szegénység, az egyenlőtlenség, az éhínségek és az alultápláltság elleni küzdelmet, gátolni fogja a fenntartható fejlődést középpontba állító politikát, és rontani fog az oktatás, az egészségügy és az egyéb alapvető szolgáltatások helyzetén (UN Population Division 2015, 4).
- 2015 és 2050 között a magas jövedelmű országokban a születések száma várhatóan 20 milliával haladja meg a halálozások számát, míg a migrációból származó nettó népességnövekedés becsült összege 91 millió fő. Ez azt jelenti, hogy az előrejelzés médium variánsa szerint a bevándorlás a népességnövekedés 82 százalékát fogja adni a magas jövedelmű országokban (UN Population Division 2015, 6).

1. ábra

A világ népessége: becslés 1950–2015 és előrejelzés 2015–2100 között

Forrás: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015): World Population Prospects. The 2015 Revision. New York, United Nations.

Klímaváltozás és migráció

Az átlaghőmérséklet emelkedése és közvetlen hatásai

A Meteorológiai Világszervezet (World Meteorological Organization, WMO) 2015. november 25-én – célzottan a párizsi klímacsúcs elé időzítve – sajtóközleményben tudatta a világ közvéleményével, hogy a 2015-ös minden valószínűség szerint a valaha mért legmelegebb év, és ugyancsak rekordot jelent a 2011–2015 közötti ötéves periódus. 2015 más szempontból is emlékezetes marad a klímakutatók és az egész emberiség számára, mivel ez volt az első olyan év, amikor a globális átlaghőmérséklet több mint 1 Celsius-fokkal meghaladta az ipari forradalom előtti legmagasabb értéket, illetve amikor a légkör széndioxid-koncentrációja átlépte a – mérések kezdete óta abszolút maximumot jelentő – 400 ppm-es értéket, amelyet a tudóstársadalom nagyobbik része a visszafordíthatatlan klímaváltozási folyamatok szimbolikus határának tart (WMO 2015).

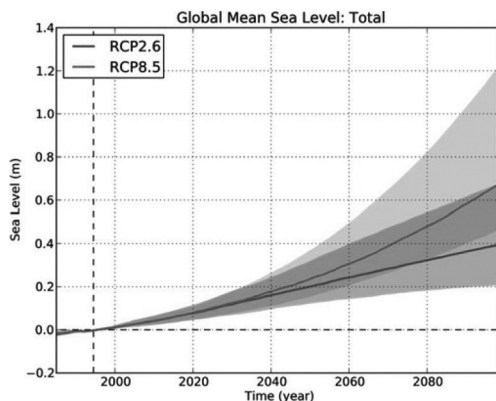
Az átlaghőmérséklet emelkedésének következményei önmagukban véve is hatást gyakorolhatnak – többek között – a környezeti migrációra. Ahogy az az 1. ábrán bemutatott térképről is látható, a globális átlaghőmérséklet további 1 Celsius-fokon túli emelkedése katasztrofális következményekkel járna, és bizonyos régiókat az emberi élet számára alkalmas hőmérsékleti tartományon kívülre helyezne. A politikai válságokkal terhelt Közel-Keleten a dinamikus népességnövekedési potenciálhoz a mezőgazdaságot sújtó csapadékingadozás és a már most is jelentkező vízhiány társul. A klímaváltozás tehát biztonságikockázat-multiplikátorként jelentkezik ebben a térségben, és felerősíti a migrációt indukáló toló hatásokat (World Bank 2014, xxvi.).

Az időjárási tényezők változásának lokális hatásai

Tengerszint-emelkedés

A tengerszint-emelkedés által kiváltott környezeti migráció az egyértelmű esetek közé tartozik: akinek víz alá került az otthona, az nem fog tudni oda visszatérni. A 2. ábrán bemutatott modellezési eredmények szerint a jelenlegi trendek alapján lokálisan akár 1,2 méteres tengerszint-emelkedés is valószínűsíthető, amely egyes partmenti régiókban katasztrofális következményekkel járna.

Fontos szem előtt tartani, hogy bár a sarki jég olvadása és a tengerszint-emelkedés közötti kapcsolatról már komoly mennyiségű kutatási anyag halmozódott fel, ezeket az eseményeket még mindig nem tudjuk kellő bizonyossággal előre jelezni. Az Északi-sark jégpáncélja különösen sérülékeny, és egy-egy nagyobb destabilizálódó jégtömb önmagában is komoly – és a földrajzi közelség miatt elsősorban Európát és Észak-Amerikát érintő – változásokat képes előidézni (lásd például MOUGINOT et al. 2015). Ezen a ponton fontos megjegyezni azt is, hogy a 2016-os évben lezajlott, elsősorban az Egyesült Államokat érintő politikai változások sajnálatos módon inkább távolítanak minket a probléma fel- és elismerésétől, mintsem közelebb vinnének hozzá.

2. ábra

A hőmérsékletváltozás és a tengerszint-emelkedés összefüggései

Forrás: World Bank 2014, 19.

A 2. ábrán az alsó vonal átlag 2 Celsius-fokos, míg a másik átlag 4 Celsius-fokos melegedési modellt ábrázol. A lokális eltéréseket a sátrózott sávok jelzik: 4 Celsius-fokos melegedés esetén lokálisan akár 1,2 métert is emelkedhet a tengerszint.

A tengerszint emelkedése leginkább a szigetállamok, illetve az alacsonyabban fekvő part menti régiók térségét fenyegeti. A Maldív-szigetek legmagasabb pontja mindössze 2,4 méterrel található a tengerszint felett, vagyis esetében már egy konzervatívabb melegedési scenárió is végzetes következményekkel járna, területének nagy része víz alá kerülne. Hasonló problémákkal szembesülnének a Csendes-óceáni szigetvilág államai (Mikronézia, Kiribati, Tonga, Szamoa) is. Ezen országok lakossága ugyanakkor együttvéve sem haladja meg az egymillió főt, így a globális környezeti migrációra gyakorolt hatás még akkor sem lenne igazán jelentős, ha az a valószínűtlen scenárió következne be, hogy mindannyian lakóhelyük elhagyására kényszerülnének.

Változik azonban a kép, ha az alapján tekintjük át a Föld térképét, hogy hol érintené a legtöbb embert a tengerszint emelkedése. Globálisan több száz millió főre rúghat az érintett személyek száma. Ebben a tekintetben a legvesélyeztetettebbek jellemzően az ázsiai országok: az első tizenben – Kína, Vietnam, Japán, India, Banglades, Indonézia, Thaiföld, Fülöp-szigetek és Mianmar mellett – csak Hollandia szerepel nem ázsiai orszádként (STRAUSS–KULP 2014).

Banglades példája különösen érdekes, mivel az ország területének húsz százaléka kevesebb mint egy méterrel fekszik a tengerszint felett (LITCHFIELD 2010). A Magyarországnál hozzávetőleg kétszer nagyobb országban mintegy 160 millió lakos él, ami a világ egyik legnagyobb népsűrűségi mutatóját eredményezi. Mivel az ország a Himalája gleccserei által táplált Gangesz és a Brahmaputra deltájában található, hagyományosan ki van téve árvizeknek, az ellenük való védekezés ugyanakkor meglehetősen gyenge. A már most is élénk elvándorlás eredményeként a közel-keleti olajmonarchiákban és a dél-kelet-ázsiai térség számos országában dolgoznak bangladesi vendégmunkások,

de még a Magyarország déli határán 2015-ben beérkezett migránsok között is számottevő volt a bangladesiek aránya. Elvándorlásuk nem kis mértékben környezeti tényezőkre volt visszavezethető, amelyek a közeljövőben tovább erősödhetnek, noha már így is számos konfliktust generálnak az országon belül és azon kívül is, például a szomszédos Mianmarban (LITCHFIELD, 2010).

A tengerszint emelkedése és az elvándorlás közé mégsem feltétlenül kell egyenlőségjelet tenni: Hollandia nagy része például a tengerszint alatt fekszik, a több évszázad alatt felhalmozott tudásnak és építőmérnöki teljesítménynek köszönhetően ugyanakkor képes volt alkalmazkodni a körülményekhez. Fontos, hogy mind a vonatkozó tudás, mind pedig a finanszírozási lehetőségek elérhetővé és a gyakorlatban is alkalmazhatóvá válnak a világ más, hasonló problémákkal szembesülő területein is hasonló megoldások kiépítésére és/vagy fenntartására, hogy ne a migráció maradjon a túlélés egyetlen működőképes stratégiája.

A szélsőséges időjárási események gyakoribbá válása

A szélsőséges időjárási események közül az extrém hőmérsékleti értékek növekedéséről fent már szóltunk. A csapadék tekintetében a főbb időjárási eseményeket a túl sok víz-túl kevés víz tengelyen mozogva tudjuk a legkönnyebben elhelyezni, így ide tartoznak például az özvízszerű esők, az árvizek, aszályok is. A rendkívüli csapadékkoncentráció, illetve a tartós szárazság mellett a szélviharok is igen súlyos károkat tudnak okozni. Általánosságban megfigyelhető, hogy a klímaváltozás egyik hatásaként nőtt a szélsőséges időjárási események gyakorisága (World Bank 2014, 39., 73., 82.). Bár a szélsőséges időjárási események erősíthetik a környezeti migrációt, jellemzően inkább az időszakos és az adott országon belüli (tehát belső) migrációra gyakorolt hatásuk számottevő: a lakóhely végleges pusztulását okozó tengerszint-emelkedéssel szemben egy-egy árvíz vagy pusztító vihar után elképzelhető az újjáépítés és a visszatérés. Az egyetlen kivételt a víz tartós hiánya, azaz az elsivatagosodás jelenti, hiszen a víz nélküli területeken elkerülhetetlen a kényszmigráció.

Vízhiány és elsivatagosodás

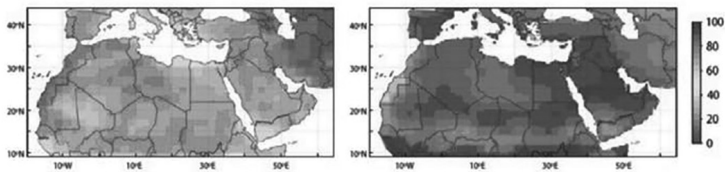
Szíria jelenlegi helyzetének bemutatásakor látni fogjuk, hova vezethet a környezeti tényezők jelentős megváltozása, és hogy a tartósan aszályos helyzet milyen hatást gyakorolhat mezőgazdasági termelésre és élelmiszerbiztonságra. A súlyos vízhiány, illetve az elsivatagosodás komoly problémát jelent Afrika (Száhel övezet) és Ázsia (Törökország, Szíria, Irak, Izrael, az Arab-félsziget, Kína, India, Mongólia) kiterjedt területei számára (World Bank 2014, 136–140.). Az érintett területeken a mezőgazdaság ellehetetlenülése lehet a következmény, ami a mezőgazdaságból élő népesség arányával egyenes arányban növekvő migrációs potenciált jelez előre.

Konfliktusok a víz és a termőterület miatt

A Pacific Institute által vezetett, a víz miatt kialakult konfliktusokat összesítő kronologikus lista (Water Conflict Chronology List) 174 ívóvíz-hozzáférés miatt keletkezett konfliktust tart nyilván az elmúlt 15 évből. Túlnyomó többségük Afrika (58), Ázsia (51) és a Közel-Kelet (33) különböző területein robbant ki, és – kevés kivételtől eltekintve – erőszakos cselekményekbe torkollott. Tekintve, hogy mind a Közel-Keletet és Észak-Afrikát magába foglaló MENA-régió, mind a szubszaharai Afrika – a klímaváltozás által előidézett vízhiány és szárazság szempontjából – globálisan is kiemelten sérülékenynek számít (lásd a 3. ábrát). A jelenlegi tendenciák folytatódása esetén a konfliktusok számának növekedése várható, ami várhatóan erős környezeti migrációs tolotényezőként fog jelentkezni.

A 3. ábrán különösen forrónak azok az értékek számítanak, amelyek átlagosan többszáz évente egyszer fordulnak elő. Az 1951–1980-as bázisidőszakhoz képest a bal oldali térkép a +2, a jobb oldali a +4 Celsius-fokos melegedési modell eredményeit mutatja.

Figure 3: Multi-model mean of the percentage of boreal summer months (JJA), with highly unusual temperatures (normally unlikely to occur more than once in several hundred years) in a 2°C world (left) and a 4°C world (right) in 2071–2099 and relative to the 1951–1980 base line period.

3. ábra

A 2071–2099 közötti évekre előre jelzett, különösen forró nyári hónapok aránya a MENA országokban +2 és +4 Celsius-fokos felmelegedés esetén

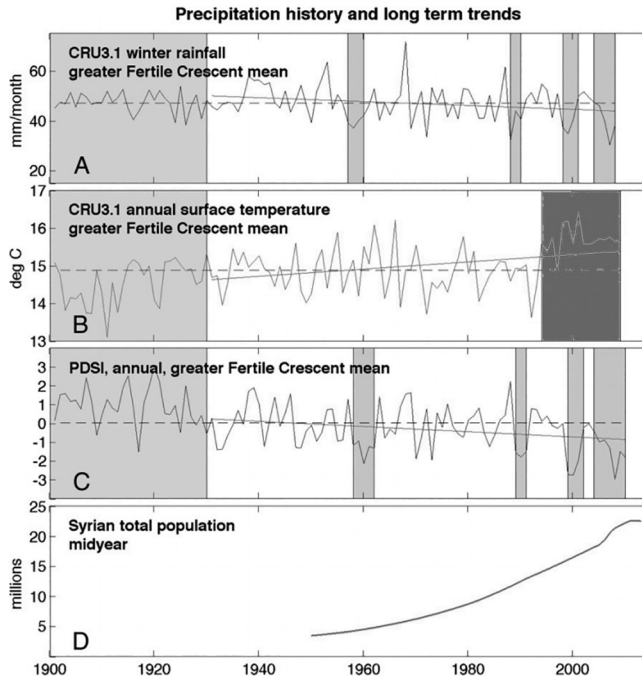
Forrás: World Bank 2014, xxvi.

Kölcsönhatások a jelenben: a szíriai polgárháború és a klímaváltozás

A szíriai polgárháború okainak elemzésekor jellemzően nem a környezeti-klimatikus tényezőket szokták említeni. Egyes szerzők (National Oceanic and Atmospheric Administration 2011; KANIEWSKI, VAN CAMPO–WEISS 2012, 3862–3863.) ugyanakkor idejekorán figyelmeztettek arra, hogy a Közel-Keletet 2006 és 2011 között sújtó sorozatos aszályok katasztrofális következményekkel járhatnak. A politikai és katonai helyzet eszkalálódásával párhuzamosan arra is rámutattak, hogy a konfliktus háttérében meghúzódó környezeti-éghajlati tényezők szerepe korántsem elhanyagolható, hiszen felerősítették a krízist elmélyítő egyéb – gazdasági, szociális, vallási – tényezők hatását (POLK 2013). Ezt az összefüggést 2014–2015 során több tanulmány tudományos igényességgel is vizsgálta és igazolta (GLEICK 2014; KELLEY et al. 2015), amelyek már jelentős sajtóvisszhanggal is jártak, és a magyar nyelven elérhető tudományos anyagokba is bekerült ez a szempont (BIEDERMANN et al. 2015, 2., 4., 13.). 2015 októberétől már a témával foglalkozó újságcikkek is kitérnek a környezeti migráció jelentőségére a szíriai polgárháború okainak tárgyalásakor (például KERESZTES 2015, 24.).

A Földközi-tenger szűk part menti sávját leszámítva Szíria teljes területén gyakoriak a kiugróan magas hőmérsékletek, illetve a részben ezek miatt kialakuló homokviharok, amelyek a vékony talajréteg irreverzibilis eróziójával ellehetetlenítik az érintett területeken a mezőgazdasági termelést. A 21. század első évtizedében – az egyre súlyosbodó aszályok mellett – 60 jelentős homokvihart regisztráltak Szíriában, ami az amerikai pomedencében végbementekhez rendkívül hasonló következményekkel járt mind a mezőgazdasági termelést, mind az elvándorlást illetően (lásd a 4. ábrát a régió csapadékviszonyairól, illetve POLK 2013).

4. ábra

*A Termékeny Félhold csapadék- és hőmérsékleti adatai,
valamint aszályos periódusai Szíria népességi adataira vetítve*

Forrás: KELLEY et al. 2015, 2.

A 4. ábra értelmezéséhez:

- A) hathavi téli (november–április) csapadékátlag
- B) éves talajközeli átlaghőmérséklet (a sötétszürke rész az elmúlt 20 év átlagától való jelentős eltérését jelzi)
- C) Palmer Drought Severity Index
- D) teljes népesség, Szíria

Fontos megjegyezni, hogy – akárcsak az Egyesült Államokban – a környezeti és éghajlati tényezők megváltozása jellemzően és elsősorban az országhatáron belüli migráció növekedését okozta. Ez a folyamat Szíriában a 2011-es tüntetések kitörése előtt már javában zajlott. Lényegi különbség viszont, hogy míg az Egyesült Államok többi területe – a rendkívül kedvezőtlen gazdasági környezet ellenére is – képes volt felszívni az otthonukat elhagyni kényszerülő népességet, addig Szíria esetében a korábban mezőgazdaságban dolgozó, megélhetésüket teljes mértékben elvesztő és alternatíva híján a nagyvárosokba beáramló tömegek nagymértékben hozzájárultak a társadalmi feszültségek növekedéséhez, ami végül – munkalehetőség és szociális ellátórendszer híján – robbanáshoz vezetett (POLK 2013). Szintén lényegi különbséget láthatunk a belső migráció mérete és körülményei tekintetében: míg az amerikai pormedencéből háromszázezer fő körüli népesség vándorolt el békeidőben, addig Szíria esetében polgárháborús helyzetről és nagyságrendileg nagyobb, több milliós érintett tömegről van szó. Míg az Egyesült Államok össznépessége az 1930-as években – a hivatalos népszámlálási adatok szerint – 120-130 millió fő közötti volt, addig Szíriában a polgárháború előtt – a Világbank adatai szerint – bő 20 milliónyian éltek. Vagyis míg előbbi számára nem jelentett érdemi kihívást a népesség egy ezrelékét sem kitevő belső migráció kezelése, utóbbi megoldhatatlan helyzettel találta szembe magát, hiszen az ország lakosságának kétszámjegyű – és egyre növekvő – százaléka kényszerült otthona elhagyására.

Szíria esetében fontos két további, a fent tárgyalt környezeti változásokkal együtt és szoros kölcsönhatásban érvényesülő tényező, a mezőgazdaság és a demográfia szerepét is kiemelni:

- A gyorsan és erőteljesen változó környezeti és éghajlati tényezők egy olyan gazdaságot érintettek, ami rendkívül erősen függ a mezőgazdaság eredményeitől. A mezőgazdaság helyzetének alakulása a gazdasági és a társadalmi folyamatokban erősítő visszacsatolást (ún. multiplikátor hatást) váltott ki. A Világbank adatai szerint 2011-ben Szíriában a vidéki lakosság aránya 44 százalék, a mezőgazdaságból élőké 14 százalék volt, a mezőgazdasági termelés pedig az ország GDP-jének 15–18 százalékát adta.
- Szíria népessége a 20. század közepétől demográfiai robbanáson ment keresztül: az ország lakossága a második világháború utáni években mintegy 3 millió fő volt, ami az 1980-as évekre 9-10 millióra növekedett, 2008-ban pedig átlépte a 20 milliót, azaz a népesség három generáció alatt meghétszereződött. A mezőgazdasági termelés a művelés alá vonható területek korlátozottsága és a modern technológiák hiánya miatt képtelen volt lépest tartani a népességnövekedés ütemével. Az így kialakuló, etnikai, kulturális és szociális feszültségekkel terhelt légkör szinte gyűjtőelegyet alkotott az ország politikai megosztottságához, az elsősorban a politikai hatalmat birtokló alavita kisebbség és a magát kiszorítottnak érző szunnita többség szembenállásához (POLK 2013).

Várható kibocsátó országok a következő évtizedekben

A környezeti migráció szempontjából legfontosabb kibocsátó országok meghatározásánál három tényezőt kell figyelembe vennünk: az adott ország klímaváltozás iránti kitettségét,

a demográfiai trendeket és a mezőgazdaságból élők arányát. Általánosságban elmondható, hogy a következő évtizedekben a legintenzívebb népességnövekedésű országok lesznek a környezeti migráció főbb kibocsátói. Az ENSZ általános migrációs előrejelzése szerint 2015 és 2050 között a fogadó oldalon várhatóan az Egyesült Államok, Kanada, az Egyesült Királyság, Ausztrália, Németország, Oroszország és Olaszország lesz a legjelentősebb, míg kibocsátói oldalon India, Banglades, Kína, Pakisztán és Mexikó (UN Population Division 2015, 7.). Utóbbi országok köre viszonylag nagy átfedést mutat a várható környezeti migráció térképével, ugyanakkor fontos a különbségek kiemelése. Mexikó esetében a migrációs tololhatás tényezői között a környezeti okok elenyésző jelentőségűek, de Kína mint kibocsátó ország esetében sem elsődlegesek. Ezzel szemben és a környezeti tényezők által kiváltott elvándorlás várhatóan jelentősen fokozódni fog a szubszaharai Afrika országaiban, és bár ez rövid távon elsősorban a környező országokat fogja érinteni, a konfliktusok megnövekedett kockázata miatt feltétlenül kiemelt figyelmet kell fordítani e térség várható fejleményeire, ahogy az Líbia példáján is látható.

A környezeti migránsok között sajátos azoknak a helyzete, akiknek az élőhelye várhatóan véglegesen lakhatatlanná válik a tengerszint alá kerülő szigetállamokban, illetve az elsivatagosodás által érintett területeken. Mivel az ő esetükben joggal feltételezhető, hogy a migrációs kényszer mögött nem áll tényleges migrációs szándék, az ilyen országokat és lakosaikat segíteni kell abban, hogy a legmodernebb technológiák felhasználásával minél több területet meg tudjanak őrizni az eredeti lakóhelyek közül, hogy az ott élők ne kényszerüljenek elvándorlásra.

Következtetések és javaslatok

A környezeti migráció kezelése rendkívül összetett politikai, gazdasági és technológiai feladat, ezért indokolt a jelenség egészét holisztikus megközelítés alapján vizsgálni. A környezetvédelmi és a klímaváltozással kapcsolatos gondolkodás – a számos nemzetközi egyezmény és megállapodás ellenére – meglehetősen sokáig nem érte el a világ politikai elitjének ingerküszöbét. A politikai jellegű kezdeményezések vagy megmaradtak egyéni szinten, vagy hamar kifogyott mögülük a tartalom, a finanszírozás és a lelkesedés. A környezeti migráció és következményei mégis mindenki számára érthetővé és érzékelhetővé váltak, ami világosan látszott a párizsi klímacsúcs legmagasabb szintű megnyilatkozásaiból is. Ezzel talán közelebb kerülhetünk a lehetséges megoldásokhoz is, amikkel kapcsolatban konkrét javaslatunk az alábbiak:

- Az érintett országokban elsődleges fontosságú a *népességnövekedés ütemének csökkentése*. A demográfiai előrejelzések alapján elkerülhetetlennek tűnik a katasztrófa, „csupán” pontos helye és ideje, valamint kiterjedtsége és minősége kérdéses. A jelenlegi trendek folytatódása esetén a vízért és a termőföldért vívott konfliktusok számának meredek emelkedése várható, és ezek minden bizonnyal egyre súlyosabb következményekkel és egyre több áldozattal járnak majd. Az ökológiai gondolkodás képviselőivel összhangban ki kell mondani, hogy se a népesség, se a gazdaság növekedése nem lehet határtalan egy korlátos erőforrásokkal rendelkező, zárt rendszerben. Kiemelten fontos mindazon oktatási, szemléletformáló (elsősorban családtervezési), egészségügyi és egyéb programok létrehozása, fenntartása és támogatása,

amelyek segíthetik a jövőbeli kibocsátó (főként szubszaharai afrikai) országokat, hogy fenntarthatóbb népességnövekedési pályára állhassanak. Az ilyen programokat minden lehetséges anyagi eszközzel és emberi erőforrással támogatni kell.

- Hasonlóképpen (a klímaváltozás és a környezeti migráció közötti vitathatatlan összefüggések miatt) szükség lenne úgy a *kibocsátás csökkentéssel*, mint a *tiszta energia* előállításával és felhasználásával foglalkozó tevékenységek és programok további és a jelenleginél lényegesen erőteljesebb ösztönzésére. Ugyancsak elengedhetetlen a megújuló energiaforrások terjedésének elősegítése a már meglévő ösztönzők továbbfejlesztésével és bővítésével, valamint a fogyasztási oldal igényeinek további jelentős visszavágása újabb és újabb energiahatékonysági programokkal.
- A Világbank által a közelmúltban bejelentett komoly finanszírozási kezdeményezés részeként 16 milliárd dollárra tervezik növelni a bank klímaváltozással kapcsolatos programjaiban elkölthető összegeket, ami mindenképpen a helyes irányba tett, jelentős lépésként értékelhető. Számos hasonló kezdeményezésre, a meglévő intézmények, források, alapok és programok jelentős *feltőkésítésére* lenne szükség ahhoz, hogy a klímaváltozás és az általa kiváltott környezeti migráció következményei ne legyenek az egész világ számára rendkívül súlyosak. Mivel a klímaváltozás következményeinek súlyosabbá válásával az azok kezelésére fordítandó költségek is várhatóan egyre magasabbak lesznek, ezért tudatosítani kell mind a politikai, mind a gazdasági döntéshozókban, hogy minden egyes így elköltött forinttal a saját, valamint gyermekeink és unokáink jövőjébe fektetünk be.
- A környezeti migráció által leginkább sújtott országok számára mind *technológia- és tudástranszferekkel*, mind pedig finanszírozással és pénzügyi ösztönzők segítségével szükséges biztosítani, hogy a lehető legjobban tudjanak alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, hogy ne csupán a migráció maradjon az egyetlen életképes alkalmazkodási stratégia a számukra.

Bárhogyan is cselekszünk, a legnagyobb igyekezet mellett is – a kihívás nagyságrendje miatt – az eredmények rövid távon még nem lesznek láthatók, és tudomásul kell vennünk, hogy a környezeti és egyéb tényezők által kiváltott migráció a jövőben számos konfliktus forrása lesz a világban. Ezért fontos, hogy a világ vezetői – különös tekintettel az EU-ra és tagállamaira – tanuljanak a „szíriai leckéből”, és lássák be, hogy az akut helyzetek éveken át tartó figyelmen kívül hagyása nem oldhatja meg a problémát.

Felhasznált irodalom

- Az Environmental Migration Portal honlapja. Forrás: <http://environmentalmigration.iom.int> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- BAILLIE, M. G. L. (1994): Dendrochronology Raises Questions about the Nature of the AD 536 Dust-Veil Event. *The Holocene*, Vol. 4. No. 2. 212–217.
- BIEDERMANN Zsuzsanna – NOVÁK Tamás – SZANYI Miklós – SZIGETVÁRI Tamás – WAGNER Péter (2011): *Az Európába irányuló migráció legfontosabb kibocsátó országainak vizsgálata*. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Világgazdasági Intézet, 217. sz. (Kihívások). Forrás: www.vki.hu/news/news_892.html (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).

- BLACK, Richard (2001): *Environmental Refugees – Myth or Reality? New Issues in Refugee Research*, Working Paper No. 34. Geneva, United Nations High Commissioner for Refugees. Forrás: www.unhcr.org/research/RESEARCH/3ae6a0d00.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- BROWN, Oli (2008): *Migration and Climate Change*. IOM Migration Research Series, No. 31., 2008. Forrás: http://publications.iom.int/system/files/pdf/mrs-31_en.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- BUONANDUCI, Michele (2009): *Dust Bowl*. Forrás: *The Encyclopedia of Earth*, www.eoearth.org/view/article/151818/ (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- CASTLES, Stephen (2002): *Environmental Change and Forced Migration. Making Sense of the Debate*. New Issues in Refugee Research, Working Paper No. 70. Geneva, United Nations High Commissioner for Refugees. Forrás: <http://unhcr.org/3de344fd9.html> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- Climate Change, Environment and Migration Alliance (2010): *Climate Change, Environment and Migration. Frequently Asked Questions*. Forrás: http://iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/env_degradation/CCEMA_top_10FAQs.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- CSUKA Gyöngyi – TÖRÖK Ádám szerk. (2015): *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai*. A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elemzése. Forrás: http://mta.hu/data/cikk/13/70/8/cikk_137008/europabairanyulo.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- Debreceni Egyetem, Meteorológiai Tanszék (é. n.): *A kis jégkorszak*. Egyetemi jegyzet. Forrás: me-teor.geo.klte.hu/hu/doc/tortklima08.ppt (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- DIAMOND, Jared (2005): *Collapse. How Societies Choose to Fail or Succeed*. New York, Viking Press.
- DUN, Olivia – GEMENNE, François (2008): Defining 'Environmental Migration'. *Forced Migration Review*, No. 31. 10–11.
- EACH-FOR (2009): *Environmental Change and Forced Migration Scenarios. D.3.4. Synthesis Report*. Forrás: http://seri.at/wp-content/uploads/2010/06/EACH-FOR_Synthesis_Report_090515.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- Éghajlat-változási Kormányközi Testület (IPCC) (1990): *Preface to the IPCC Overview. IPCC First Assessment Report*.
- EL-HINNAWI, Essam (1985): *Environmental Refugees*. Nairobi, United Nations Environment Programme.
- EVANS, Alex (2010): *Resource Scarcity, Climate Change and the Risk of Violent Conflict*. World Development Report 2011, Background Paper. New York, The World Bank.
- GEMENNE, François – BRÜCKER, Pauline, IONESCO, Dina (2014): *The State of Environmental Migration. A Review of 2013*. Geneva, International Organization for Migration. Forrás: <http://publications.iom.int/books/state-environmental-migration-2014> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- GLEICK, Peter H. (2014): *Water and Conflict in Syria*. Forrás: Huffington Post, http://huffingtonpost.com/peter-h-gleick/water-and-conflict-in-syr_b_5404774.html (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- GLEICK, Peter H. (2014): Water, Drought, Climate Change and Conflict in Syria. *Weather, Climate and Society*, Vol. 6. No. 3. 331–340. http://publications.iom.int/system/files/pdf/ddr_cca_report.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- International Organization for Migration (2011): *Glossary on Migration*. 2nd Edition. International Migration Law, No. 25. International Organization for Migration, Geneva, 2011.
- IOM contributions to the „Year of Climate” – Paris 2015. 21st Conference of the Parties of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Forrás: http://publications.iom.int/system/files/pdf/mecc_cop_21.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).

- IOM Discussion Note. Migration and the Environment* (2007). Forrás: http://iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/about_iom/en/council/94/MC_INF_288.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- IOM Policy Perspective on Disaster risk reduction, climate change adaptation and environmental migration*, 2010. Forrás:
- IOM Regional Maps on Migration, Environment and Climate Change*. Created under the European Union project on Migration, Environment and Climate Change: Evidence for Policy (MECLEP), 2015. Forrás: <http://environmentalmigration.iom.int/maps> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- Ismeretlen szerzők: *Ulsteri Évkönyvek (The Annals of Ulster)*. 431–1201.
- KANIEWSKI, David – VAN CAMPO, Elise – WEISS Harvey (2012): Drought Is a Recurring Challenge in the Middle East. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol. 109. No. 10. 3862–3867.
- KELLEY, Colin P. – MOHTADI, Shahrzad – CANE, Mark A. – SEAGER, Richard – KUSHNIR, Yochanan (2015): *Climate Change in the Fertile Crescent and Implications of the Recent Syrian Drought*. Columbia University Academic Commons. Forrás: <http://dx.doi.org/10.7916/D8MG7NDB> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- KENNETT, Douglas – BREITENBACH, J. F. M. Sebastian – AQUINO, Valorie V. – ASMEROM, Yemane – AWE, Jaime – BALDINI, James U.L. – BARTLEIN, Patrick – CULLETON, Brendan – J. EBERT, Claire – JAZWA, Christopher – MACRI, Martha J. – MARWAN, Norbert – POLYAK, Victor – PRUFER, Keith M. – RIDLEY, Harriet – E. SODEMANN, Harald – WINTERHALDER, Bruce H. – HAUG, Gerald (2012): Development and Disintegration of Maya Political Systems in Response to Climate Change. *Science*, Vol. 338. No. 6108. 788–791.
- KERESZTES Imre (2015): Nincs B bolygó. *HVG*, 49. sz. 22–24.
- LARSEN, L. B. – VINThER, B. M. – BRIFFA, K. R. – MELVIN, T. M. – CLAUSEN, H. B. – JONES, P. D. – SIGGAARD-ANDERSEN, M.-L. – HAMMER, C. U. – ERONEN, M. – GRUDD, H. – GUNNARSON, B. E. – HANTEMIROV, R. M. – NAURZBAEV, M. M. – NICOLUSSI K. (2008): New Ice Core Evidence for a Volcanic Cause of the A.D. 536 Dust Veil. *Geophysical Research Letters*, Vol. 35. No. 4. 1–5.
- LEE, James R. (2001): The Vikings in North America. Long-Term Climate Change, Environment, Trade, and Conflict. *ICE Case Studies*, Vol. 86. No. 94. Forrás: <http://1.american.edu/ted/ice/vineland.htm> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- LITCHFIELD, William Alex (2010): Climate Change Induced Extreme Weather Events & Sea Level Rise in Bangladesh Leading to Migration and Conflict. *ICE Case Studies*, No. 229. Forrás: <http://mandalaprojects.com/ice/ice-cases/bangladesh.htm> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- LORENZ, Konrad (2001): A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. Budapest, Cartaphilus.
- MALTHUS, Thomas Robert (1798): *An Essay on the Principle of Population*. London, J. Johnson.
- MARX, Karl (1955): *A tőke*. Budapest, Szikra.
- MCADAM, Jane (2011): *Climate Change Displacement and International Law. Complementary Protection Standards*. UNHCR Legal and Protection Policy Research Series. Forrás: <http://unhcr.org/4dff16e99.pdf> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- MORRISSEY, James (2012): Rethinking the 'Debate on Environmental Refugees'. From 'Maximalists and Minimalists' to 'Proponents and Critics', *Journal of Political Ecology*, Vol. 19. 36–48.
- MORTON, Andrew – BONCOUR, Philippe – LACZKO, Frank (2008): Human Security Policy Challenges. *Forced Migration Review*, Vol. 31. 5–6.

- MOUGINOT, J. – RIGNOT, E. – SCHEUCHL, B. – FENTY, I. – KHAZENDAR, A. – MORLIGHEM, M. – BUZZI, A. – PADEN, J. (2015): *Fast Retreat of Zachariae Isstrøm*. Northeast Greenland. *Science*, 12. November. Forrás: <http://sciencemag.org/content/early/2015/11/11/science.aac7111.full> (letöltés dátuma: 2016. 11. 12.).
- MYERS, Norman (2001): Environmental Refugees. A Growing Phenomenon of the 21st Century. *Philosophical Transactions of the Royal Society: Biological Sciences*, Vol. 357. No. 1420. 609–613.
- MYERS, Norman (May 2005): *Environmental Refugees. An Emergent Security Issue*. Prague, 13th OSCE Economic Forum. 23–27.
- National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) (2011): *Human-Caused Climate Change a Major Factor in More Frequent Mediterranean Droughts*. Forrás: http://noanews.noaa.gov/stories2011/20111027_drought.html (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- OCHOA, George – HOFFMAN, Jennifer – TIN, Tina (2005): *Climate. The Force That Shapes Our World and the Future of Life on Earth*. Emmaus (PA).
- PIGUET, Etienne (2010): Linking Climate Change, Environmental Degradation and Migration. A Methodological Overview. *WIREs Climate Change*, Vol. 1. No. 4. 517–524.
- POLK, William R. (DECEMBER 2013): *Understanding Syria: From Pre-Civil War to Post-Assad*. The Atlantic, Forrás: <http://theatlantic.com/international/archive/2013/12/understanding-syria-from-pre-civil-war-to-post-assad/281989/> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- POPP, Karoline – SALMON, Daniel (2012): Climate Change, Environmental Degradation and Migration. *IOM International Dialogue on Migration Series*, No. 18. Forrás: http://publications.iom.int/system/files/pdf/rb18_eng_web.pdf (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- PROCOPIUS (2005): *History of the Wars, Books III–IV. The Vandalic War*. Forrás: <http://gutenberg.org/files/16765/16765-h/16765-h.htm> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- STAVROPOULOU, Maria (2008): Drowned in definitions? *Forced Migration Review*, No. 31. 11–12.
- STRAUSS, Benjamin – KULP, Scott (2014): *20 Countries Most At Risk From Sea Level Rise*. The Weather Channel. Forrás: <https://weather.com/science/environment/news/20-countries-most-risk-sea-level-rise-20140924#/> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- STUBNYA Bence (2015): *A terrorizmusnál is nagyobb veszélyt jelent*. Forrás: Index.hu, http://index.hu/gazdasag/2015/11/18/klimavaltozas_terror_sziria/ (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- SZIGETVÁRI Tamás (2015): *Klíamigráció a Közel-Keleten. Kiváltó okok és várható hatások*. Energiaklub-Friedrich Ebert Stiftung: „Migráció és klímaváltozás – régen, ma és holnap” szakmai konferencia. Forrás: <http://energiaklub.hu/hir/klimamenekultek-europaban-%E2%80%93-az-eghajlatvaltozas-robbantotta-be-a-kozel-keleti-dinamitot> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- TÁLAS Péter (2015): *A környezeti migráció és biztonságpolitika*. Energiaklub-Friedrich Ebert Stiftung: „Migráció és klímaváltozás – régen, ma és holnap” szakmai konferencia. Forrás: <http://energiaklub.hu/hir/klimamenekultek-europaban-%E2%80%93-az-eghajlatvaltozas-robbantotta-be-a-kozel-keleti-dinamitot> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- TAMÁS Pál (2015): *Migration Drivers and Climate Regimes*. Energiaklub-Friedrich Ebert Stiftung: „Migráció és klímaváltozás – régen, ma és holnap” szakmai konferencia. Forrás: <http://energiaklub.hu/hir/klimamenekultek-europaban-%E2%80%93-az-eghajlatvaltozas-robbantotta-be-a-kozel-keleti-dinamitot> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- TEGART, W. J. McG. – SHELDON, G. W. – GRIFFITHS, David C. eds. (1990): *Impacts Assessment of Climate Change*. IPCC First Assessment Report, Working Group II.

- TERMINSKI, Bogumil (2011): Towards Recognition and Protection of Forced Environmental Migrants in the Public International Law. Refugee or IDPs Umbrella? *Policy Studies Organization (PSO) Summit*. Forrás: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2029796 (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- The Moment Of Truth. Adapting to Climate Change* (2015). Forrás: www.iom.int/migrant-stories/moment-truth-adapting-climate-change (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- The State of Environmental Migration* (é. n.). Forrás: Environmental Migration Portal, <https://environmentalmigration.iom.int/projects/state-environmental-migration> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- The World Bank (2014): *Turn Down the Heat. Confronting the New Climate Normal*. Forrás: <http://documents.worldbank.org/curated/en/2013/06/17862361/turn-down-heat-climate-extremes-regional-impacts-case-resilience-full-report> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015): *World Population Prospects. The 2015 Revision*. New York, United Nations.
- VÁG András (2015): *A környezeti migráció, mint történelemformáló tényező*. Energiaklub-Friedrich Ebert Stiftung: „Migráció és klímaváltozás – régen, ma és holnap” szakmai konferencia. Forrás: <http://energiaklub.hu/hir/klimamenekultek-europaban-%E2%80%93-az-eghajlatvaltozas-robantotta-be-a-kozeli-keleti-dinamitot> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- Water Conflict Chronology List. Forrás: www2.worldwater.org/conflict/list/ (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- WEISS, Kenneth R. (2015): Exile by Another Name. *Foreign Policy*, No. 210. 48–56.
- WODON, Quentin –LIVERANI, Andrea – JOSEPH, George – BOUGNOUX, Nathalie eds. (2014): *Climate Change and Migration. Evidence from the Middle East and North Africa*. The World Bank, 2014. Forrás: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/18929/893710PUB0978000B0x385270B00PUBLIC0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (letöltés dátuma: 2015. 11. 12.).
- World Meteorological Organization (2015): *2015 Likely to be Warmest on Record, 2011–2015. Warmest Five Year Period*. WMO Press Release No. 13. 25 November. Forrás: <http://public.wmo.int/en/media/press-release/wmo-2015-likely-be-warmest-record-2011-2015-warmest-five-year-period> (letöltés dátuma: 2016. 11. 12.).

Póczik Szilveszter

A jelenkori nemzetközi migráció egyes speciális kriminológiai vonatkozásai

A 2015 szilveszterén Kölnben lezajlott események példáján¹

A migráció és biztonság összefüggésének néhány fontosabb eleme

Az országokon belüli és az országok közötti, vagyis nemzetközi migráció egyaránt az életkörülmények javítását szolgáló tartós vagy végleges lakóhely-változtatás, amely folyamatban számos kockázatot és konfliktust tartogathat valamennyi érintett számára, ezért egyik legfontosabb elméleti és gyakorlati összetevője a biztonság kérdése. A biztonság már a migráció kiindulásának pillanatában is kulcsmozzanat, hiszen az életkörülmények fent említett javítása szűkebb értelemben a biztonság megteremtését vagy növelését célozza azzal, hogy az egyén biztonságos vagy a korábbinál biztonságosabb helyre vándorol.

A migráció folyamata kutatói szemszögből felöleli a kivándorlás és a bevándorlás teljes környezeti, esemény- és hatástörténetét, beleértve a történelmi időben mérhető kihatásokat is. A folyamat lényegesebb mozzanatai közül elsőként a *kibocsátó ország biztonsági helyzetét* meghatározó objektív és szubjektív összetevőket kell vizsgálnunk, figyelembe véve azt is, hogy (várhatóan) milyen hatást gyakorol ezekre a kivándorlás. A kivándorlással kapcsolatosan elterjedt negatív sztereotípiák ellensúlyozására meg kell említeni, hogy a kivándorlásnak adott esetben a biztonság szempontjából jelentős hozadéka lehetnek. Gazdasági és politikai tekintetben a stabilitást és a társadalmi egyensúly fenntarthatóságát növeli, a belső konfliktusokat valószínűségét pedig csökkenti az, ha egy terület relatív eltartóképességéhez mért népességtöbblet elvándorol, majd ez az elvándorolt népesség idegenben szerzett jövedelmeinek egy részét visszaáramoltatja, vagy ha az egykor kivándoroltak és utódaik (a migráció cirkuláris jellegének megfelelően) anyagi és szellemi javakban jelentősen gyarapodva térnek vissza. Másként szólva, a migráció révén elszenvedett népességvesztés a könyvelés másik oldalán akár társadalombiztonsági nyereségként mutatkozhat. Részletekbe menő elemzéssel kimutatható, hogy migrációs szempontból a kibocsátó országok – ahogy mellesleg a befogadók is – távolról sem homogén, hanem

¹ A Szerző történész és kriminológus, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos főmunkatársa. Jelen dolgozat a *Modernkori népvándorlás, avagy a migráció komplex megközelítése* címmel a Duna Palotában a BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság szervezésében megrendezett nemzetközi tudományos-szakmai konferencián (2016. november 9–10.) elhangzott előadás szerkesztett változata. A szöveg lezárására 2017 júniusában került sor, ezért a hivatkozások között a konferencia időpontjánál később megjelent szakirodalmak is szerepelnek.

társadalmi és gazdasági értelemben nagyon is diverzifikált területek, és a belső migráció közvetlen összefüggést mutat a határokon átlépő migrációval, mondhatni annak folyománya. A kibocsátó területek migrációs jellegzetességeinek tekintetében legalább ilyen fontos a szélesebb és szűkebb értelemben vett kibocsátó makro- vagy mikrotársadalom réteg- és hálózatszerkezete, etnikai, szociális és kulturális státuszhierarchiája, illetve annak közösségi percepciója, az elvándorlásra készülő vagy kényszerülő egyén beágyazottsága, státuszkonfigurációja és annak szubjektív és tükrözött észlelése. E tényezők mérőszámokhoz kötött mérlegelése gyakorlati haszonnal is kecsegtet, hiszen például menedékkérők esetében segít a menedékkérelem indokoltságának (push faktorok, kivándorlásra sarkalló tényezők) a jelenleginél körültekintőbb és alaposabb elbírálásában.

Az elemzési területek második fő eleme a *migrációs folyamat során mutatkozó biztonság* mozzanata. Egyfelől ide tartozik a vándorló egyén vagy csoport biztonsága, másfelől azon egyének és csoportok biztonsága, akikkel, illetve amelyekkel a vándorlók érintkezésbe kerülnek a célállomásig vagy a kényszerű végállomásig tartó útjuk során. A lakhelyváltatás ugyanis egyfajta vállalkozói magatartás, amely a várható jelentős haszon reményében megköveteli a befektetést és a szembenézést a szélsőséges kockázatokkal és veszteségekkel. A vándorló nemcsak jelentős vagyoni veszteséggel kénytelen szembenézni, hanem szélsőséges esetben saját életét és társa(i) testi épségét is kockáztatja. Emellett azonban – épp a kockázatok csökkentése vagy a szituatív előnyszerzés érdekében, esetleg más strukturális kényszerek (például szexuális kényszerítés) hatására – a vándorló könnyen kerülhet olyan helyzetbe útközben, hogy kényszerből vagy szándékosan bűnelkövetővé válik, társai vagy a vele érintkezők életét, épségét és vagyoni értékeit, netán a tranzitországok köz- és nemzetbiztonságát veszélyezteti. Jelentős kockázat lehet, ha megszakadnak a vándorló kapcsolatai a kibocsátó társadalom és/vagy (ha vannak ott kapcsolatai) a befogadó társadalom felé. Előbbi esetben a pénzbeli és információs utánpótlás lehetőségétől esik el, utóbbi esetben a célterületen csak magára számíthat: nem várja a korábban kivándoroltak támogató közönsége. Az ún. „*point of no return*” elérése után már nem lehet visszafordulni, de a források és logisztikai lehetőségek kimerülése után nem lehet folytatni a vándorlást sem. Ha az utazó megreked, a migráció célja elérhetetlenné válik, és az ahhoz fűzött remények füstbe mennek egyéni és közösségi szinten egyaránt.

Az elemzés harmadik fő területe a *célország*, annak általános biztonsági helyzete, a biztonság szintjének változása a bevándorlás hatására, valamint (az előbbiekkal szoros összefüggésben) a migráns célországbeli biztonsága, beleértve saját és utódai sorsát, valamint életpálya-kilátásait is. Ugyanis ha a migráns el is éri a célországot, az még távolról sem jelenti azt, hogy a korábinál biztonságosabb környezetre lett – olykor épp az ellenkezője történik. A bevándorlással etnikai, vallási és kulturális értelemben elkülönülő, a befogadó nemzettel *egyenlőtlen viszonyban* lévő kisebbségek keletkeznek. E kisebbségek a beilleszkedés lépcsőfokait végigjárva honos csoporttá válhatnak vagy asszimilálódnak, de olykor – az egykori befogadókat kiszorítva – maguk válnak domináns csoporttá. A befogadó nemzet mértékadó erőcsoportjai e kisebbségi csoportokat értéktartalommal ruházzák fel a jövevényekkel kapcsolatos korábbi tapasztalataik és pillanatnyi érdekeik alapján.² Minél inkább elkülönül az adott kisebbségi csoport küllemében és szokásaiban, annál

² Vö. Central European Opinion Research Group (2000): *Közép-európai közvélemény – nemzetek kedveltsége és elutasíthatósága a visegrádi országokban. Kelet-közép-európai összehasonlítás*. TÁRKI–CVVM–CBOS.

inkább idegenként tekintenek rá a befogadók is,³ és a befogadással kapcsolatos előnyök, hátrányok és költségek mérlegelése alapján viszonyulnak hozzá. Minél nagyobbak a két csoport egymáshoz fűződő elvárásai közt mutatkozó eltérések, annál nagyobb a konfliktus valószínűsége. Ha a közmegítélés szerint a bevándorlókkal kapcsolatos társadalmi hasznok és költségek egyenlege súlyosan negatív, bármely idegen csoport ellenérzések és agresszió céltáblájává válhat, különösen akkor, ha tömeges bevándorlása és jelenléte a társadalom gyors és mélyreható változását helyezi kilátásba.

A célországokban a migrációval összefüggő politikai, gazdasági, szociális, kulturális és rendészeti kockázatok belpolitikai konfliktuspotenciálokat jelölnek. A bevándorló etno-kulturális csoportok idővel erőcsoporttá válnak, és valószínűleg megpróbálják elérni a korábban kialakult politikai erőviszonyok és intézményrendszer változását. Az új politikai erőcsoportként fellépő, etnikai színezetű pártok megjelenése engedményekre kényszeríti a politikai játéktér régebbi tagjait. A politikai színpad többszereplőssé válásával kiéleződhetnek a belső politikai érdekharok, mélyülhet a politikai fragmentálódás, a politikai verseny etnikai jelleget ölthet. Az etnokulturális közösségek eleinte a helyi politikában lépnek fel, igyekeznek a lokális igényeket artikulálni, a későbbiekben azonban országos politikai tényezővé válhatnak, és adott esetben az őshonos népesség hátrányára befolyásolják a jelentős igazgatási döntéseket. Kulturális különállásuk fenntartására irányuló érdekartikulációjuk – mint például a sáría bíróságok elismertetésére irányuló törekvés – adott esetben a nagy tapasztalati és tudásbázison alapuló, hosszú idő alatt, magas társadalmi költségekkel kialakított jogrendszer (jogegység) megbomlását eredményezheti. Megjelenhetnek idegen és különös jogelemek, a változások egyes csoportok számára jogkorlátozással, mások számára többletjogokkal járhatnak. A jog koherenciájának megbomlása, a kapu kinyitása a különjogok és privilégiumok előtt végső soron a polgári jogállam gyengülése felé egyengeti az utat. Súlyos veszély, ha bizonyos etnokulturális csoportok igényeik kielégíthetlensége miatt belső felforgató, szociálforradalmár vagy destruktív reformer erők szövetségeseivé válnak. A migrációval összefüggő súlyos nemzetbiztonsági kockázat lehet a védelmi képességek gyengülése, hiszen egyes bevándorló csoportok megbízhatatlanságuk miatt nem vehetőek igénybe nemzetvédelmi feladatokra, sőt olykor maguk válnak az állam felbomlasztására, az államterület felszabdalására törekvő centrifugális erővé.

A nemzeti erőforrások, tőkék és tőkejövedelmek aránytalan és egyenlőtlen megoszlása a befogadó és bevándorló csoportok között növelheti utóbbiak hátrányát, a munkaerőpiacon pedig egyensúlyi problémákat generálhat. Az alulképzett munkaerő képében megjelenő bevándorlók részben nem képesek versenyképessé válni a munkaerőpiacon, részben alacsony bérigényükkel túlzott versenyelőnybe kerülhetnek a hazai munkavállalókkal szemben.⁴ A munkavállalók képzettsége, szociális és kulturális jellegei befolyásolják a vállalatok és a nemzetgazdaságok regionális és nemzetközi versenyképességét.⁵ A nagymértékben eltérő kultúrájú, helyenként integrációs nehézségekkel küzdő etnokulturális csoportok körében illegális áru-, tőke-, és munkaerőpiacok keletkeznek, amelyekben nagy tömegben

³ Vö. HELLER Ágnes (1998): *A cionizmus vonzásában*. Budapest, Múlt és Jövő Kiadó. 2–3.; 107–123.

⁴ A brit munkaerőpiac problémáihoz lásd: KOLLER Boglárka – HALMAI Péter – BÓKA János (2016): Válás „angolosan”. A BREXIT politikai, jogi és gazdasági agendái. *Államtudományi műhelytanulmányok*, 20. sz. Forrás: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/2016_evi-20_szam.original.pdf (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

⁵ Vö. SARRAZIN, Thilo (2010): *Deutschland schafft sich ab. Wir wir unser Land aufs Spiel setzen*. München, Deutsche Verlags-Anstalt.

circulálnak illegális vagy adózatlan javak és jövedelmek, miközben további vonzóerőt képeznek a szabályozatlan, illegális bevándorlás számára. A bevándorlók által a legális és illegális piacokon megtermelt jövedelmek jelentős része nem forog vissza a befogadó társadalom gazdasági körforgásába, hanem elhagyja az országot és idegen piacokon hasznosul.

A bevándorlás által keltett munkaerőpiaci feszültségekkel szoros összefüggésben áll többféle szociális kockázat, esetleg megbomlik a társadalom szociális és ellátási egyensúlya, a bevándorlók leszakadnak, vagy aránytalan előnyökhöz jutnak. A szociális ellátórendszerek és költséges integrációs mechanizmusok gyakran nem érik el a rászorulókat, másszor kevéssé rászorult vagy érdemtelen csoportokat támogatnak. Az alulprivilegizált csoportok felszaporodása esetén a szociális gondoskodási rendszerekben finanszírozási problémák lépnek fel. Mindez a társadalom szétforgácsolódását, az előnyös és hátrányos helyzetűek éles szociális és térbeli elkülönülését, szegregációt, az integrációs és participációs folyamat zavarait, reszsentimentek képződését, kiélezett érdekharcot, áttételesen politikai és biztonsági veszélyek fellépését eredményezheti. Erős ellenreakcióit válthat ki, ha a többség a bevándorlókból annak veszélyét véli felismerni, hogy alapvetően megváltoztatják a társadalom jellegzetes rasszbeli, etnikai, nyelvi sajátosságait, ugyanis ezek a kulturális sajátosságokhoz hasonlóan a társadalmi státusz lényeges és demonstratív elemei. A regionális etnikulturális zárványcsoportok szaporodása vagy növekedése, az általuk képviselt vagy rajtuk keresztül kialakuló versenyhelyzet e hatalmi szimbólumokat teszik viszonylagossá. A más etnikai és szellemi kultúrához tartozók a befogadó társadalmi többségben a fennálló kulturális dominancia megszűnésének képzetét idézhetik fel. A társadalom történelmileg kialakult kulturális sajátosságainak, értékrendjének megváltoztatásával fenyegető csoportot az értékmotivált módon viselkedő többség általában nagyobb kockázatként kezeli, mint a gazdasági kockázatokat, hiszen a társadalmi különbözőség, a dominancia és alárendeltség viszonyrendszere ezeken keresztül folyamatosan és pregnánsan manifesztálódik. Ugyanis súlyos kulturális identitásproblémákhoz és konfliktusokhoz vezethet a társadalom kulturális szétforgácsolódása, illetve ha a többség által értéknek tartott unikulturalizmus helyett multikulturális összetársadalmi vagy regionális társadalmi képletek alakulnak ki.⁶

A nemzetközi migráció során felbukkanó közigazgatási feladatok ellátása az igazgatásrendszert hatáskörébe tartozik (ami szükségképpen költséges), de a bevándorlók és befogadók között felhalmozódó egyéni és társadalmi feszültségek súlyos közbiztonsági veszélyeket okozhatnak, amelyek rendészeti, illetve büntetőjogi kezelést igényelnek. Bármely nagyszámú népesség esetében is fennáll, így a migránsoknál is, hogy megjelen(het)nek bűnelkövetőként, bűncselekmények sértettjeként vagy tanújaként, tehát rendészeti és büntető eljárások résztvevőjeként (esetleg, ahogy egyes német kutatók hangsúlyozzák, a közbiztonságot javító tényezőként), ezért vitathatatlan a (kritikai) kriminológia illetékessége a migráció vizsgálatában és a hatósági eljárások jó gyakorlatainak kialakításában.⁷

A közbiztonsági kockázatok a kibocsátó társadalmakban normakövetőnek, de a befogadó társadalmakban normaszegőnek minősülő cselekményekből, továbbá az egyenlőtlen társadalmi esélyhelyzettel összefüggő normaszegő magatartásokból adódnak. A normaszegő

⁶ PÓCZIK Szilveszter (2011): Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok. In TARRÓSY István – GLIED Viktor – KESERŰ Dávid szerk.: *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, Publikon Kiadó. 42.

⁷ PÓCZIK Szilveszter (2016): Nemzetközi migráció, biztonságpolitika, biztonság. In TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán szerk.: *Migráció a 21. században*. Pécs, Publikon Kiadó. 127.

gések részben kulturális konfliktusként,⁸ részben esélypótló magatartásként magyarázhatóak. A tömeges bevándorlás gyakran együtt jár illegális migrációs és emberkereskedelmi hálózatok, valamint új, kultúraspecifikus bűnözési formák és módszerek megjelenésével. Ezek széles skálán variálódhatnak a kábítószeres használatától és kereskedelmétől kezdve az újfajta erőszakos cselekményeken keresztül újfajta bünszervezeti formákig. Így a többségi társadalom számára a kisebbség egésze bűnöző, bűnözési félelmeket gerjesztő csoportként jelenik meg, ami a többség fokozódó elzárkózását eredményezheti. Az egyes bevándorolt csoportokkal kapcsolatos ellenszenv spontán vagy szervezett megnyilvánulása az idegenellenesség: gyűlöletbeszéd, gyűlöletcselekmények, rasszista propaganda vagy erőszak.⁹ Az idegenellenes előítéletesség az idegent faji vagy etnikai jellegeinél fogva alsóbbrendűként különbözteti meg, ebből eredeztetni negatív tulajdonságait. Olykor a nemzet- és közbiztonság védelmére hivatott szervezetek az etnokulturális csoportokkal összefüggő biztonsági veszélyekre hivatkozva igyekeznek növelni forrásait és ellenőrzési jogosítványait, ezért közvetve érdekeltek lehetnek a megbélyegzési mechanizmusok fennmaradásában.¹⁰

Az elemzés negyedik fő területe a *nemzetközi biztonság*, hiszen a migráció és az elkülönülő etnikai, vallási vagy kulturális csoportok jelenléte a nemzetbiztonságot és a külpolitikai orientációt erősen befolyásoló hatótényezővé válhat. A mai aktuális folyamatokat szemlélve biztosak lehetünk abban, hogy egyre erősebben azzá is fog válni. Ismerünk időben és térben egészen közeli példákat arra, hogy e csoportok idegen hatalmi érdekek érvényesülését elősegítő, ugyanakkor a biztonságot gyengítő tényezőként jelentek meg, például egy idegen hatalom eszközeként a befogadó állam ellen szerveződtek meg.¹¹ A közelmúltból számos példát ismerünk arra, hogy valamely ország idegen etnikai csoportok, és rajtuk keresztül idegen politikai érdekek ütközésének terepévé vált. Gondoljunk csak a kurdok és törökök, a szerbek és az albánok közötti villongásra Nyugat-Európában, ahol e csoportok nemzeti törekvéseinek finanszírozására erős szervezett bűnözői aktivitás mutatkozott.¹² A nemzetbiztonsági kockázatokat gyarapítják azok a külföldről támogatott földalatti kulturális és politikai mozgalmak és fundamentalista vallásközösségek, akik a politikai erőszak eszközeitől sem riadnak vissza.¹³ A nemzetközi kapcsolatok fogalmátárának három kiemelkedő jelentőségű eleme az egyensúly, a dominancia és a konfliktus. 2015 és 2016 folyamán a diplomáciai folyamatokban előálltak olyan helyzetek az uniós államok között, valamint az Európai Unió, Törökország és más harmadik államok között, amelyekben mindhárom fogalom hangsúlyossá vált. Ez rámutatott, hogy a migrációs válság nem elszigetelt, hanem globális jelenség, amely nemzetközi együttműködés vagy szükség esetén fegyveres beavatkozás nélkül nem fékezhető meg. Elegendő, ha felidézzük

⁸ Lásd részletesen KIMMEL, Paul R. (2000): *Culture and Conflict*. In DEUTSCH, Morton – COLEMAN, Peter T. eds.: *The Handbook of Conflict Resolution. Theory and Practice*. San Francisco, Jossey-Bass Publishers.

⁹ Lásd ehhez PÓCZIK Szilveszter – SÁRIK Eszter (2017): Preliminary Findings of the Hungarian Researches in the Frame of the Pomigra Project. Lessons to Learn from an International Research Cooperation. *Ügyészségi Szemle*, 2. sz. 101–119. Forrás: <http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201702/ujstag#100> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01).

¹⁰ PÓCZIK (2016): *i. m.*, 120.

¹¹ Vö. JÁSZI Oszkár (1983): *A Habsburg-monarchia felbomlása*. Budapest, Gondolat Kiadó.

¹² Lásd SKUBSCH, Sabine (2000): *Kurdische Migrantinnen und Migranten im Einwanderungsland Deutschland*. Ph.D. Dissertation, Universität Duisburg-Essen.

¹³ Vö. ULFKOTTE, Udo (2003): *Der Krieg in unseren Städten. Wie radikale Islamisten Deutschland unterwandern*. Eichborn Verlag, Frankfurt am Main.

a budapesti Keleti pályaudvaron kialakult humanitárius miniválság, a magyar határke-
rítés, a relokációs tervek nemzetközi recepcióját és tényszerű hatását.

Migrációs válság és bűnözés

A jelenleg zajló migrációs válság alapvetően különbözik a korábbi migrációs hullá-
moktól. A tömegesen Európába érkezők integrálhatósága elvi szinten is erősen kétséges.¹⁴
A célországba való megérkezésükkor igen szerény társadalmi tőkével¹⁵ bírnak, ezért ne-
hezen alkalmazkodnak a fejlett társadalmak bonyolult hierarchiáihoz és szigorú munka-
fegyelméhez. Túlnyomó többségük muszlim, identitásukat meghatározó vallási alapú
kultúrájuk felette áll minden más kultúrának. Miközben a befogadó országok valóságos
réteghierarchiájában a legalsó fokra szorulnak, (egyéni teljesítménytől független) sajátjogú
rangigényük a társadalom elitjében jelölné ki a helyüket, ez pedig identitásbeli és státusbeli
feszültséget generál. Számukra ez a kiszolgáltatottság és alávetettség állapota a hitetlenek
földjén.¹⁶ Hagyományosan Nyugat-ellenes, keresztény- és zsidóellenes történelmi hagyó-
mányaik sokukat elkülönülésre sarkallnak, valamint arra, hogy elutasítsák a többségi tár-
sadalom értékeit, alkalmasint szembeforduljanak azokkal. Mindez élesen megmutatkozik
radikális hajlamaikban.¹⁷ E kifejezetten civilizációs ellentét mellett számos másodlagos,
de lényegbevágó kulturális jellegzetesség nehezíti alkalmazkodásukat. Az iskoláztatáshoz
való viszonyuk erősen negatív. A német szövetségi oktatási minisztérium jelentése szerint
a migrációs háttérű gyermekek szüleinek legtöbbször magyar fogalmak szerint az általános
iskolát alig meghaladó képzettségi szinttel bír. A migrációs háttérűek körében halmo-
zottan jelentkezik a (hosszan tartó) munkanélküliség, jövedelmi szegénység, az iskolában
és a szakmai képzésben elszenvedett kudarc.¹⁸ Higiéniai viszonyaik, az egészségügyi
ellátáshoz, valamint az erőszakhoz való viszonyuk, nemi és életkori szerepeik, család-
szerkezetük messze áll az európai elvárásoktól. Mivel a bevándorlók nem ritkán vidékies
helyekről származnak, sokan iszlám előtti, törzsies hagyományokat követnek, a kritikát
pedig kulturális integritásuk elleni támadásként élik meg. Ezért a nagyvárosokban saját
társadalmi teret és kvázi intézményi struktúrákat, párhuzamos társadalmakat építenek.
Mindennek felületes ismerete is magyarázatot ad az Európába vándorlók vagy a migrációs
háttérű letelepedettek körében mutatkozó, erős bűnözői hajlandóságnak. Németországban
2015-ben a zsebtörések háromnegyedét, a lakásbetörések és rablások negyven százalékát,
a nemi erőszakcselekmények, valamint a súlyos testi sértések és élet elleni cselekmények

¹⁴ MARÓTH Miklós (2016): *Lehetetlen a muszlimok integrálása*. Forrás: Magyar Idők, <http://magyaridok.hu/belfold/lehetetlen-muszlimok-integralasa-396238/> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01).

¹⁵ A fogalomhoz lásd FÜZÉR Katalin – GERŐ Márton – SIK Endre – ZONGOR Gábor (2006): *Társadalmi tőke és fejlesztés*. In KOLOSI Tamás – TÓTH István György – VUKOVICH György szerk.: *Társadalmi riport 2006*. Budapest, TÁRKI. 335–339.

¹⁶ DÉVÉNYI Kinga (2016): *A kivándorlás elméleti alapjai az iszlámban*. Az iszlám és migráció című rendezvény-sorozat anyagai. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet.

¹⁷ PÓCZIK Szilveszter (2017): *A migrációs-specifikus bűnelkövetés néhány aspektusáról*. In VÓKÓ György szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 54*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet. 158.

¹⁸ Bundesministerium für Bildung und Forschung (2016): *Bildung in Deutschland 2016. Ein indikatorengeleiteter Bericht mit einer Analyse zu Bildung und Migration*. Bielefeld, W. Bertelsmann Verlag. 184. ff.

harmadát külföldiek követték el.¹⁹ A fiatalok észak-afrikaiak bűnözésének intenzív emelkedését a nagyvárosok rendőrsége nem tudja kezelni. Ezerszámra élnek ilyenek az utcákon, és válogatás nélkül követnek el erőszakos és vagyon elleni bűncselekményeket. A szubjektív biztonságérzet fenntartása érdekében azonban a német hatóságok eltoltják a migránsok bűnözésének valós terjedelmét.²⁰

Súlyos konfliktusokat termel ki a muszlimok nőiséghez, szexualitáshoz, nemi erkölcshez való viszonya, ami gyökeres ellentétben áll a jelenlegi európai szemléletünkkel. Az iszlám hagyományban a nők másodrangúnak számítanak, és a férfiaknak uralkodniuk kell felettük. A Próféta szántóföldhöz hasonlítja őket, amelyet a férfi akarata szerint használhat. A nő tanúvallomása felét éri a férfiénak. A férfi négy feleséget vehet magához, és szexuális viszonyt létesíthet más rabszolganőkkel. A fiúgyermek öröksége kétszerese a lánygyermekének. A férfiek megverhetik engedetlen feleségeiket.²¹ Mindehhez járul még a test eltakarásának követelménye, házasságtörés vagy más szégyenletes magatartás esetén a megkövezés vagy az élet másfajta kioltásának fenyegetése és egyéb korlátozások.

A bevándorló és migrációs hátterű családok körében számos premodern hagyományokból eredő kriminális magatartás jelenik meg, amelyek ellen szinte lehetetlen rendészeti és büntetőjogi eszközökkel küzdeni. Ezek közé tartozik a női körülmetélés, vagyis gyermeklányok nemi szerveinek megcsonkítása, a gyermekházasságok szokása, a felek beleegyezése vagy kifejezett szándéka ellenére elrendezett, sőt olykor a jelenlétük nélkül megkötött kényszerházasságok szokása, valamint a nőknél, homoszexuálisokon és transzneműeken családi körben végrehajtott becületgyilkosságok sora. A nőiséghez való hagyományosan degradáló szemléletben gyökerezik a nők tömeges zaklatásának újabb kori, de az ősi barbár szokásoknál nem kevésbé visszaszító szokása.

Taharus dzsama'i

A taharus dzsama'i (taharrush jamā'i/gamā'i vagy gama'ei – (ي)عاج شرحت) a nők elleni, közterületen elkövetett, csoportos, sőt olykor tömeges szexuális zaklatás és nemi erőszak elnevezése az arab nyelvben. A jelenség első leírása 2005-ből, Egyiptomból származik, ahol „pokoli körként” is emlegetik, de a fogalom már az 1950-es évek óta ismert. Az elkövetés előfeltétele a köztereken összegyűlt nagyobb tömeg, amely alkalmat ad nők bekerítésére, elszigetelésére és kísérőik távoltartására. Az elkövetők valamilyen ürüggyel udvarias segítségnyújtást színlelnek, és összezavarják a kiszemelt sértettet. Hihetőleg egyiptomi fedett ügynökök alkalmazták ezt először módszeresen 2005. május 25-én a kairói Tahrir téren a közvetlen elnökválasztást érintő alkotmánymódosítással kapcsolatos népszavazás (Fekete Szerda) miatt gyülekező tüntetők között tartózkodó nők megfélemlítésére. A következő incidensre 2006 októberében került sor, amikor egy csoport fiatal férfi, akiket nem

¹⁹ Forrás: Bundeskriminalamt: Polizeiliche Kriminalstatistik, Standardtabelle. 61.

²⁰ STOLDT, Von Till-R. (2013): *Wie die Polizei-Statistik Verbrechen verheimlicht*. Forrás: Welt Online, www.welt.de/regionales/duesseldorf/article114003255/Wie-die-Polizei-Statistik-Verbrechen-verheimlicht.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

²¹ Lásd például SPENCER, Robert (2005): Az iszlám elnyomja a nőket. In SPENCER, Robert: *Politikailag inkorrekt útmutató az iszlámhoz [The Politically Incorrect Guide to Islam]*. Forrás: www.dzshadfigyelo.com/wp-content/uploads/2010/03/5-fejezet.pdf (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

engedtek be egy kairói moziba, ötórás szexuális randalírozást végzett a Talaat Harb nevű utcában, amit a rendőrök tétlenül szemléltek.

A módszer azonban futótűzként terjedt, ami feltehetőleg Hoszni Mubarak elnök diktatórikus, de szekuláris rendszerének 2011. februári bukásával is összefüggésben áll, hiszen egyfelől meggyengült a társadalmi kontroll, másfelől rögtön felléptek az intranzigens, konzervatív iszlám képviselői, és a Muszlim Testvériség szellemében igyekeztek befolyásolni az közhangulatot. Ez a cselekménytípus 2012-re a tömegmegmozdulásokon a tömegbe vegyülő fiatal, jobbára iskolázatlan és munkanélküli egyiptomi férfiak csoportos szórakozásává, egyúttal a nyilvánosságban vagy politikai életben szerepet vállaló nők megalázó megbüntetésének eszközevé is vált. A nők megerősztolásának célja az arab székénkultúra jegyében az, hogy visszaszorítsák őket a családi tűzhely mellé, hiszen a muszlim világban a megerősztolt nő erkölcsileg megsemmisül, megvetés és kiközösítés vár rá még a magasan képzettek körében is. Ekként a taharus dzsama'i a politikai iszlám egyik megjelenési formájának is tekinthető, amit az alább tárgyalt kölni események is alátámasztani látszanak. Az ilyenfajta zaklatást elszenvadó nők beszámolói szerint a támadók ütötték-verték, rugdosták őket, ruháikat leszaggatták vagy felrántották, kebleiket markolászta, ujjait vagy hegyes, éles tárgyakat dugdostak a hüvelyükbe vagy végbelükbe, és alkalmasint nemi erőszakot is elkövettek rajtuk. Eközben elvették táskájukat, pénzüket vagy más értékeiket. A 20-30 év körüli randalírozó férfiak áldozatai között hétéves leánygyermek és hetvenéves matrónák is voltak. 2012-ben már hasonló események zajlottak egyes vallási ünnepekhez kötődő gyűléseken is. A jelenség akkor kapott nemzetközi sajtónyilvánosságot, amikor 2011-ben a CBS hírgyűnökség riporterét, Lara Logant hasonló csoportos szexuális támadás érte a kairói Tahrir téren, miközben az egyiptomi forradalom eseményeiről tudósított. Hasonló sorsra jutott számos más női újságíró is, köztük a francia Caroline Sinz 2011 novemberében, a brit Natasha Smith 2012 júniusában és Hania Moheeb egyiptomi tudósító 2013 januárjában. 2013. január 25-én ismét hasonló incidensre került sor a Tahrir téren tartott politikai nagygyűlésen. 2012 és 2014 júniusa között összesen mintegy ötszáz ilyen jellegű tömeges zaklatást és nemi erőszakra tett kísérletet jelentettek fel, illetve dokumentáltak civil szervezetek, köztük a Tahrir téren meztelenre vetkőztetett nő esetét 2014. június 8-án, Abdel Fattah el-Sisi elnök beiktatása alatt.

Az ilyen események megakadályozására az egyiptomi nőszerzetek verekedésre alkalmas eszközökkel felszerelt, önkéntes felügyelő csoportokat (quwwa did al-taharrush) alakítottak, amelyek például 2013 januárjában tizenöt sikeres beavatkozást hajtottak végre.²² Hogy a szexuális zaklatás és erőszak mennyire hozzátartozik az egyiptomi nők minden napjaihoz, azt alátámasztja az a közvélemény-kutatás, amely szerint a megkérdezett nők legalább kilencven százaléka átélte már ilyet.²³ A hatóságok jellemzően igen elnézőek ilyen esetben, hiszen az első szabadságvesztés-büntetést szexuális zaklatás miatt csak 2008-ban szabta ki egy egyiptomi bíróság.²⁴ Miután a kairói egyetem jogi fakultásán csoportosan

²² Amnesty International (2013): *Egypt. Gender-Based Violence Against Women Around Tahrir Square*. London, Amnesty International. Forrás: <https://www.amnestyusa.org/wp-content/uploads/2017/04/mde120092013en.pdf> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

²³ HASSAN, Rasha – SHOUKRY, Aliyaa – NEHAD, Abul Komsan (2008): *Clouds in Egypt's Sky. Sexual Harassment – From Verbal Harassment to Rape*. Cairo, Egyptian Center for Women's Rights.

²⁴ *Egyptian Sexual Harasser Jailed* (2008). Forrás, BBC News, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/7682951.stm> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

megerőszakoltak egy jogászhallgatót, 2014 márciusában megszigorították a szexuális zaklatásra és erőszakra vonatkozó egyiptomi büntető szabályokat.

A kölni „szexorgia” 2015 szilveszter éjjelén

Alighanem mindenkit meglepetésként ért, hogy a szexuális barbarizmus e formája a közel-keleti előzmények²⁵ után Európában is megjelenhet. A 2015-ös kölni szilveszteri éjszaka eseményei döbbenettel töltötték el Németországot és egész Európát, romba döntve a bevándorláshoz fűzött reményeket és illúziókat. A Bundeskriminalamt állásfoglalásában olvasható megfogalmazás szerint új bűnelkövetési módszerről van szó: „vagyon elleni és rablási cselekményekkel kísért, csoportosan elkövetett szexuális erőszakcselekmények sorozata, [...] olyan erőszakcselekmények, amelyek alapvetően különböznek a rendőrség által már jó ideje üldözött, táncoltatós trüffel elkövetett vagyon elleni cselekményektől”.²⁶

2015. december 31-én este a főpályaudvar és a kölni dóm által határolt központi téren, valamint a környező belvárosi utcákban az újév köszöntésére összegyűlt ünneplő tömegben mintegy ezer észak-afrikai, jobbra arab kinézetű, 15-35 éves fiatal férfi jelent meg és támadt rá az egyedül, barátnőikkel vagy férfi kísérettel sétáló nőkre. Feltehetően számos elkövető erősen ittas volt, vagy drogok befolyás alatt állt. Kisebb csoportokban körülvették a kiszemelt nőket, elválasztották őket kísérőiktől, csókolgatták, nyalogatták az arcukat, vagy harapdálták őket, nemi tájékaikat markolászták, ruháikat az altestükről letépdesték, combjaik közé és nemi szervükbe nyúláltak, miközben szexuális tartalmú sértésekkel és egyéb gyalázkodással illették őket. Eközben kezükből kitépték táskáikat, ellopták a táskákban és a testükön hordott értékeiket, főként készpénzt, bankkártyát, ékszert, mobiltelefont. Ellenállás esetén a nőket erőszakkal fenyegetve kényszerítették értékeik átadására. A trükkös lopások között modus operandiként gyakran előfordult az afrikai eredetű „táncoltatás” is, amely először Londonban bukkant fel, 2011-ben. Az elkövetés jellegzetes helyszíne valamilyen nagyobb tömeget megmozgató fesztivál, ahol a zenés, zajos környezetben a sétáló, esetleg ittas sértettet az elkövetők – mintha barátkozni vagy táncolni akarnának vele – átölelik. Lábbal, mintha csak véletlen volna, kibillentik egyensúlyából, miközben zseblopást hajtanak végre, és a megszerzett értéktárgyakat rögtön továbbpasszolják jelen lévő társaiknak.²⁷ A kölni események során számos befejezett és kísérleti stádiumban maradó nemi erőszak és szexuális kényszerítés történt. Az elkövetők kisebb csoportjai a menekülő nőket üldözőbe vették, kapualjakra és elhagyott melléktáskákba rángatták, végül többen leteperték. Az eseményekről készült videofelvételek arra engednek következtetni, hogy az elkövetői csoportok összehangoltan, egyfajta szervezettséggel tevékenykedtek. A zűrzavar fokozása érdekében a tömegbe és a jelenlévő rendőrök közé pirotechnikai eszközöket dobáltak.

²⁵ ADLY, Magda (2013): *Sexual Assault and Rape in Tahrir Square and its Vicinity. A Compendium of Sources 2011–2013*. El-Nadeem Center for Rehabilitation of Victims of Violence and Torture, Nazra for Feminist Studies, New Woman Foundation.

²⁶ BEHRENDEN, Udo (2016): Die Kölner Silvesternacht 2015/2016 und ihre Folgen. Wahrnehmungsperspektiven, Erkenntnisse und Instrumentalisierungen. *Neue Kriminalpolitik*, No. 3. 322–343.

²⁷ FLADE, Florian: „Antanz“ – Banden agieren immer aggressiver. *Die Welt*, 06.01.2016 <https://www.welt.de/politik/deutschland/article150698990/Antanz-Banden-agieren-immer-aggressiver.html> (letöltés dátuma: 2017. 10. 30.).

A sértettek hiába kértek segítséget a jelen levő rendőröktől, azok csak ímmel-ámmal intézkedtek, jóllehet a megfelelő létszám a helyszínen rendelkezésre állt: 143 kölni és 70 szövetségi rendőr volt jelen 21:45-től másnap reggel fél nyolcig. A számos helyszíni bejelentés ellenére a szervezett rendőri intézkedés csak hajnali egy órakor kezdődött meg. Ennek során 71 igazoltatás és adatfelvétel, 10 helyszínelhagyási utasítás, 5 előállítás, 11 őrizetbe vétel történt. Az előállítottak és őrizetbe vettek észak-afrikai, illetve arab menedékkérők voltak. A tömeges cselekmények ellenére a kölni rendőrség másnap kiadott jelentése szerint jó hangulat uralkodott, az emberek messzemenően békésen ünnepeltek. Ezt azonban három helyi újság azonnal cáfolta, és részletesen beszámolt a történetekről. Az országos hírforrások megkésve közölték a hírt. Január másodikán a rendőrség újabb sajtóközleményében már ismeretlen tettesek által, nők ellen elkövetett, nagyobb számú bűncselekményről beszélt. Január ötödikén, majd nyolcadikán Henriette Reker főpolgármester sajtótájékoztatón vonta kétségbe, hogy az elkövetők migránsok lennének, a rendőrséget hibáztatta, majd felmentette Wolfgang Albers rendőrfőkapitányt.

Az események után röviddel megindult a feljelentések áradata, február tizedikéig már 1054 feljelentés érkezett, 454 esetben szexuális bűncselekmények miatt. A kölni ügyészségtől beszerzett információk szerint 2016. július 16-áig 1276 sértettet azonosítottak, 1182 feljelentés érkezett, ebből 497 szexuális cselekmények miatt. Utóbbiaknak 648 sértettjük volt; 284-en egyszerre váltak szexuális és vagyoni elleni cselekmény sértettjévé. Öt feljelentés érkezett befejezett nemi erőszak ügyében és 16 annak kísérlete miatt. Egyetlen olyan eset akadt, amikor a feljelentésben szereplő nemi bűncselekmény bizonyítottan nem történt meg. A 183 terhelt közül 55 marokkói, 53 algériai, 22 iraki, 14 szír és 14 (migráns háttérű) német állampolgár volt. 73 terhelt volt menedékkérő, 36 illegális belföldi tartózkodó, 11-nek volt tartózkodási engedélye, a többiek jogállása ismeretlen. Nyolc terhelt került vizsgálati fogságba. Az ügyészség díjat tűzött ki a többi elkövető leleplezése érdekében, és szervezett bűnözői aktivitásnak nyilvánította a történeteket.

A kölni rendőrség *Soko Neujahr* néven 2016 januárjában brit támogatással külön nyomozócsoportot hozott létre 140 fős létszámmal az elkövetők felderítésére. A Bundeskriminalamt 2016 júniusában elkészült jelentése szerint az elkövetők a menekültáradattal érkeztek Németországba. A február végéig azonosított 62 elkövető nagyobb része menedékkérő, menekült vagy más státusú migráns háttérű személy, ezzel szemben a 911 sértett kivétel nélkül 18–24 év között, etnikai német nő volt. A gyanúsítottak kétharmada már korábban a rendőrség látókörébe került. Nem bizonyítható minden kétséget kizáróan, csupán erősen valószínűsíthető, hogy az akció előre megszervezett volt. A kölni eseményekben 650 női sértett szenvedett el szexuális bűncselekményt, szövetségi szinten aznap éjjel 881 szexuális inzultus történt. Ezeknek összesen több mint 1200 női sértettjük volt. Ezeket mintegy 2000, többségében észak-afrikai elkövető hajtotta végre, akik közül 120 gyanúsított ellen indult büntetőeljárás. A BKA elnökének szavaival: „ennyiben valóban van összefüggés a jelenség és a 2015 évi intenzív bevándorlás között [...]. Feltételezésünk szerint ezeknek a cselekményeknek a legtöbbször utólag nem kinyomozható.”²⁸

²⁸ *Hunderte Silvesterdelikte bleiben für immer ungesühnt* (2016). www.welt.de/politik/deutschland/article156942629/Hunderte-Silvesterdelikte-bleiben-fuer-immer-ungesuehnt.html (letöltés dátuma: 2017. 10. 30.).

Megalapozza ezt a vélelmet a nyomozások és büntetőeljárások eddigi száma. A résztvevők közül még januárban három észak-afrikai menedékkérőt ítélték el lopásért három, illetve hat hónapi felfüggesztett szabadságvesztésre, egy a fiatalkorút pedig javítóintézeti nevelésre (§ 18 Abs.1. S.1 JGG). 2016. július végéig a kölni szexuális cselekmények okán két felfüggesztett szabadságvesztési ítélet született. 2016. november végéig a kölni bíróság 22 vádlott esetében hozott ítéletet, közülük 16 felmentő, 6 marasztaló. A legenyhébb ítélet 480 euró pénzbüntetés, a legsúlyosabb 20 hónap végrehajtandó szabadságvesztés volt, de csak egyetlen ítélet született szexuális együttlétre kényszerítés miatt, és egy másik szexuális tartalmú becsületsértés miatt, ami lényegében tapogatást jelent. A többi ítélet vagyon elleni cselekményeken alapult. 2016 végéig 11 eljárás zárult jogerősen, 8 esetben éltek jogorvoslati kérelemmel. Négy esetben az eljárás bírósági tárgyalás mellőzésével, büntetővégzés kiadásával végződött, 12 eljárás még lefolytatásra várt. A nyomozati eljárások legtöbbszörében az elkövető ismeretlen maradt.

Szilveszterkor más német és európai nagyvárosokban is, például Hamburgban (351 szexuális sértett), Bielefeldben, Stuttgartban, Frankfurt am Mainban, Nürnbergben, Salzburgban, Helsinkiben és Zürichben megszólalásig hasonló eseménysorok zajlottak le. A történetek miatt a német Bundestag július 7-én módosította a büntető törvénykönyvet, § 184j StGB jelzet alatt megszigorítva a csoportos bűnelkövetéssel kapcsolatos szabályozást. A következő szöveget illesztette be: „Aki valamely bűncselekményt olyan csoportban való részvétellel segít elő, amely más személyt ellene irányuló bűncselekmény céljával zaklat, két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, ha a csoport bármely tagja a 177. § vagy 184i § [szexuális visszaélés, szexuális együttlétre kényszerítés, nemi erőszak, illetve szexuális zaklatás – P. Sz.] szerinti bűncselekményt követ el, és azt más jogszabály súlyosabb büntetéssel nem fenyegeti.”²⁹

Minden jel arra mutat, hogy a Kölnben és más német, illetve más európai nagyvárosokban azonos szcenárió szerint végbemenő tömeges szexuális agresszió mögött átgondolt tervezés lehetett, amely a spontán csoportdinamikai motívumok beindulásával is kalkulált.³⁰ Álláspontom szerint az eseménysor a szélsőséges iszlamista csoportok által szervezett szakítópróba volt, egyfajta mozgósítási gyakorlat, amely a társadalom tűrőképességét és a rendvédelem reakcióképességét volt hivatva tesztelni, miközben azt üzenté az európaiaknak: „Nem tudjátok megvédeni az asszonyaitokat és leányaitokat, és a rendőrségek sem véd meg benneteket tőlünk.” Eközben a nemzetközi szélsőjobboldalon kárörvendően gúnyos írások fogalmazódtak meg a nemzeti öngyilkosságot elkövető, „naivan ostoba” németekről.³¹

²⁹ Strafgesetzbuch, Besonderer Teil (§§ 80–358), 13. Abschnitt – Straftaten gegen die sexuelle Selbstbestimmung (§§ 174–184j), § 184j.

³⁰ EHRHARDT, Christoph – SCHAFF, Julia (2016): *Hatten die Taten System?* Forrás: FAZ Online, www.faz.net/aktuell/politik/silvesternacht-in-koeln-hatten-die-taten-system-14017964.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2 (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

³¹ TITZ, Cristoph (2016): *Übergriffe in Köln – Rechtspopulisten weltweit verhöhnern „naives“ Deutschland.* Forrás: Spiegel online, www.spiegel.de/politik/ausland/koeln-internationale-stimmen-zur-silvesternacht-a-1071116.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

Felhasznált irodalom

- ADLY, Magda (2013): *Sexual Assault and Rape in Tahrir Square and its Vicinity. A Compendium of Sources 2011–2013*. El-Nadeem Center for Rehabilitation of Victims of Violence and Torture, Nazra for Feminist Studies, New Woman Foundation.
- Amnesty International (2013): *Egypt. Gender-Based Violence Against Women Around Tahrir Square*. London, Amnesty International. Forrás: <https://www.amnestyusa.org/wp-content/uploads/2017/04/mde120092013en.pdf> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- BEHRENDEN, Udo (2016): Die Kölner Silvesternacht 2015/2016 und ihre Folgen. Wahrnehmungsperspektiven, Erkenntnisse und Instrumentalisierungen. *Neue Kriminalpolitik*, No. 3. 322–343.
- Bundeskriminalamt: Polizeiliche Kriminalstatistik, Standardtabelle.
- Bundesministerium für Bildung und Forschung (2016): *Bildung in Deutschland 2016. Ein indikatorengestützter Bericht mit einer Analyse zu Bildung und Migration*. Bielefeld, W. Bertelsmann Verlag.
- Central European Opinion Research Group (2000): *Közép-európai közvélemény – nemzetek kedveltsége és elutasíthatósága a visegrádi országokban. Kelet-közép-európai összehasonlítás. TÁRKI–CVVM–CBOS*.
- DÉVÉNYI Kinga (2016): *A kivándorlás elméleti alapjai az iszlámban*. Az iszlám és migráció című rendezvénysorozat anyagai. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet.
- Egyptian Sexual Harasser Jailed* (2008). Forrás, BBC News, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/af-rica/7682951.stm> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- EHRHARDT, Christoph – SCHAAP, Julia (2016): *Hatten die Taten System?* Forrás: FAZ Online, www.faz.net/aktuell/politik/silvesternacht-in-koeln-hatten-die-taten-system-14017964.html?printPage&article=true#pageIndex_2 (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- FLADE, Florian: „Antanz“-Banden agieren immer aggressiver. *Die Welt*, 06.01.2016 <https://www.welt.de/politik/deutschland/article150698990/Antanz-Banden-agieren-immer-aggressiver.html> (letöltés dátuma: 2017. 10. 30.).
- FÜZÉR Katalin – GERŐ Márton – SIK Endre – ZONGOR Gábor (2006): Társadalmi tőke és fejlesztés. In KOLOSI Tamás – TÓTH István György – VUKOVICH György szerk.: *Társadalmi riport 2006*. Budapest, TÁRKI. 335–350.
- HASSAN, Rasha – SHOUKRY, Aliyaa – NEHAD, Abul Komsan (2008): *Clouds in Egypt's Sky. Sexual Harassment – From Verbal Harassment to Rape*. Cairo, Egyptian Center for Women's Rights.
- HELLER Ágnes (1998): *A cionizmus vonzásában*. Budapest, Múlt és Jövő Kiadó. 2–3.; 107–123.
- Hundert Silvesterdelikte bleiben für immer ungesühnt* (2016). www.welt.de/politik/deutschland/article156942629/Hundert-Silvesterdelikte-bleiben-fuer-immer-ungesuehnt.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- JÁSZI Oszkár (1983): *A Habsburg-monarchia felbomlása*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- KIMMEL, Paul R. (2000): Culture and Conflict. In DEUTSCH, Morton – COLEMAN, Peter T. eds.: *The Handbook of Conflict Resolution. Theory and Practice*. San Francisco, Jossey-Bass Publishers.
- KOLLER Boglárka – HALMAI Péter – BÓKA János (2016): Válás „angolosan”. A BREXIT politikai, jogi és gazdasági agendái. *Államtudományi műhelytanulmányok*, 20. sz. Forrás: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/2016_-evi-20_-szam.original.pdf (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- MARÓTH Miklós (2016): *Lehetetlen a muszlimok integrálása*. Forrás: Magyar Idők, <http://magyaridok.hu/belfold/lehetetlen-muszlimok-integralasa-396238/> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

- PÓCZIK Szilveszter – SÁRIK Eszter (2017): Preliminary Findings of the Hungarian Researches in the Frame of the Pomigra Project. Lessons to Learn from an International Research Cooperation. *Ügyészségi Szemle*, 2. sz. 101–119. Forrás: <http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201702/ujzag#100> (letöltés dátuma: 2017. 05. 01).
- PÓCZIK Szilveszter (2011): Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok. In TARRÓSY István – GLIED Viktor – KESERŰ Dávid szerk.: *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, Publikon Kiadó. 35–51.
- PÓCZIK Szilveszter (2016): Nemzetközi migráció, biztonságpolitika, biztonság. In TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán szerk: *Migráció a 21. században*. Pécs, Publikon Kiadó. 103–137.
- PÓCZIK Szilveszter (2017): A migrációs-specifikus bűnelkövetés néhány aspektusáról. In VÓKÓ György szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 54*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet. 155–180.
- SARRAZIN, Thilo (2010): *Deutschland schafft sich ab. Wir wir unser Land aufs Spiel setzen*. München, Deutsche Verlags-Anstalt.
- SKUBSCH, Sabine (2000): *Kurdische Migrantinnen und Migranten im Einwanderungsland Deutschland*. Ph.D. Dissertation, Universität Duisburg-Essen.
- SPENCER, Robert (2005): Az iszlám elnyomja a nőket. In SPENCER, Robert: *Politikailag inkorrekt útmutató az iszlámhoz [The Politically Incorrect Guide to Islam]*. Forrás: www.dzsihadfigyelo.com/wp-content/uploads/2010/03/5-fejezet.pdf (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- STOLDT, Von Till-R. (2013): *Wie die Polizei-Statistik Verbrechen verheimlicht*. Forrás: Welt Online, www.welt.de/regionales/duesseldorf/article114003255/Wie-die-Polizei-Statistik-Verbrechen-verheimlicht.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- Strafgesetzbuch, Besonderer Teil (§§ 80–358), 13. Abschnitt – Straftaten gegen die sexuelle Selbstbestimmung (§§ 174–184j), § 184j.
- TITZ, Cristoph (2016): Übergriffe in Köln – Rechtspopulisten weltweit verhöhnern „naives“ Deutschland. Forrás: Spiegel online, www.spiegel.de/politik/ausland/koeln-internationale-stimmen-zur-silvesternacht-a-1071116.html (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- ULFKOTTE, Udo (2003): *Der Krieg in unseren Städten. Wie radikale Islamisten Deutschland unterwandern*. Eichborn Verlag, Frankfurt am Main.

Hautzinger Zoltán

Büntetőjogi példázatok a migráció nemzeti szabályozása terén¹

A migráció szabályozásának alaptézisei

Az emberi vándorlás mint az emberi magatartások összességén alapuló, különböző társadalmi, gazdasági és ökológiai hatások vezérelte jelenség közvetlenül befolyásolja az egyes államok vagy államközösségek társadalmi és gazdasági rendszerét. A migráció szabályozása ennél fogva olyan szükségletként jelentkezik, amely:

- rendezi a vándorlók utazásának és tartózkodásának adminisztratív lehetőségeit,
- kidolgozza mindazokat a normákat, amelyek az adott közösség utazásával, avagy az adott közösségbe érkezők fogadásával (regisztrálásával) és letelepedésével kapcsolatos,
- megteremti a feltételeket a folyamatos vagy időszakos tartózkodáshoz.

A migráció szabályozása tehát nem más, mint a migrációval érintett közösség (állam) hivatalos formában közreadott akarata az adott közösségből való kiutazásra, avagy az adott közösségbe nem tartozó személyek beutazására és tartózkodására vonatkozóan. Az emberi mozgás szabályozását emellett – minthogy a helyváltoztatás szabadsága alapvető emberi jogosultság² – kiterjed mindazokra a jogokra, amelyek a migráció alanyait illetik. A migráció szabályozása tehát nemcsak az egyes államok meghatározta, esetleg korlátozta lehetőségeket jelenti, hanem mindazokat a jogosítványokat is, amelyek az emberi természetből, jelen esetben a mozgás szabadságából következnek.

A migráció alaptermészetéhez hasonlóan, az erre vonatkozó jogi szabályozás is alapvetően kétirányú. A mozgás szabadságán, így a tartózkodási hely szabad megváltoztatásának a jogán alapszik. Egyfelől magában foglalja az adott közösségből kiinduló vagy oda visszatérő vándorlás normatív kereteit, másfelől az ebbe a közösségbe való megérkezés és az ott tartózkodás módjaira és körülményeire vonatkozó rendelkezéseket. A migráció jogalanyai körébe így nemcsak az adott állammal állampolgársági jogviszonyban nem lévő személyek (külföldiek) tartoznak, hanem az utazni kívánó saját állampolgárok is. Fontos azonban megjegyezni, hogy a migrációval összefüggő szabályozási politika a beutazás és a bevándorlás terén mutatkozik hangsúlyosabbnak. E téren alapvetően két (a reaktív

¹ E tanulmány az MTA Bolyai János kutatási ösztöndíj támogatásával készült.

² Az Európai Unió Alapjogi Chartája *A polgárok jogai* cím alatt rendelkezik a mozgás és tartózkodás szabadságáról. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02), 45. cikk.

és a proaktív) irányzat figyelhető meg. A reaktív irányzat számára a migrációs folyamat egy jogi, illetve politikai eszközökkel megoldandó problémaként jelenik meg, amely – az eltérő kultúrkörök összeütközéséből fakadóan – komoly közrendi és közbiztonsági kérdéseket vet fel. A proaktív irányzat ellenben a migráció jelenségét kihívásként kezeli, és nem problémákat vet fel, hanem inkább megoldási lehetőségeket kínál a demográfiai viszonyok kedvező alakulásához, avagy a társadalmi és kulturális élet fejlődéséhez.³

Bármelyik irányzatról is legyen szó, a szabályozások különös sajátossága, hogy azoknak egyszerre kell tekintettel lenniük az aktuális migrációs helyzetre, valamint előre-mutató szándékkal befolyásolni a vándorlási folyamatokat, illetve a migrációval érintett terület társadalmi, szociális és gazdasági helyzetét. Ehhez kell párosítani a migráció állami, esetleg büntetőjogi reakcióját, hiszen az ellenőrizetlen migráció – még proaktív szemlélet esetén is – potenciális veszélyeket jelenthet a társadalmi és a gazdasági szektorban egyaránt.

A migráció ellenőrizetlenségének fogalmi lehetőségei

A nemzetközi migrációban a beutazás és tartózkodás jogszerűsége vagy ellenőrzöttsége szempontjából különböző fogalompárok ismertek. A köztudatban – de még a szakirodalomban is – általában a legalitás-illegalitás kifejezések használata gyakori. Ez pusztán egy adott országba utazás vagy az ott tartózkodás jogszerűségét fejezi ki, nem pedig azt, hogy maga a migráció egy megengedett vagy egy tiltott folyamat lenne. Legális a vándorlás, ha azt a ki- és a belépés szerinti ország által is elfogadott, a vándor részére kiállított, időben érvényes utazási engedély(ek) birtokában teszik meg. Illegális a nemzetközi migráció, ha az államhatárt ilyen engedély(ek) hiányában lépik át, és ez esetben irreleváns, hogy a határ-átlépés a szárazföldi vagy vízi határátkelőhely elkerülésével, avagy határátkelőhelyen, de hamis, hamisított vagy más részére kiállított okmányok felhasználásával, avagy járműben megbújva kísérlik meg. Az illegális migrációhoz rendszerint illegális migrációs (embercsempész) hálózatok, de még helyi gazdasági érdekek is párosulhatnak, amelyek mind az engedély nélküli beutazást, mind az engedély nélküli tartózkodást és munkavállalást is segíthetik.

A jogszerűség felől egyre erősebben társul a reguláris-irreguláris fogalompár. Ez korábban – a legális-illegális kifejezések helyett – elsősorban az emberi jogi és nem állami szervezetek szókészletében volt gyakori.⁴ A reguláris migráns – a legális kifejezéssel párhuzamosan – lényegében ez esetben is azt jelenti, hogy a külföldi személy a fogadó állam szabályait figyelembe veszi, míg irreguláris az a migráns, aki külföldiként érvényes jogi státusz nélkül tartózkodik egy állam területén. A fogalomváltoztatás mögött az az elvi gondolat húzódik meg, hogy egy beutazás vagy tartózkodás mint emberi magatartás lehet jogellenes, de annak alanya (vagy elkövetője) nem. További okként kell foglalkozni azzal

³ GYENEY Laura (2014): *Legális bevándorlás az Európai Unióba, különös tekintettel a családi élet tiszteletben tartásának jogára*. Budapest, Pázmány Press. 32.

⁴ VARGA János (2011): *A határrendészeti kutatások új kihívásai*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. Pécs. 203.

a körülménnyel is, hogy minden legális beutazásból lehet jogellenes tartózkodás,⁵ míg a szabálytalan beutazás nem feltétlenül jelent jogszerűtlen tartózkodást (például menedékjog kérelmezése).

A tartózkodás jogszerűsége szempontjából tipizált migráció meghatározásának újabb generációját a dokumentált-nem dokumentált fogalom pár jelenti. Nem dokumentált vagy más néven nem regisztrált migráns a rendezetlen tartózkodási jogcímű külföldi. Jelen esetben tehát olyan dokumentumok nélküli tartózkodásról beszélhetünk, amely nem csatlakozik semmilyen jogviszony létesítéséhez (például menedékjog kérelmezése útján). A dokumentumnélküliség vagy regisztrálatlanság egy olyan állapotot jelent, amelyben a nem honos polgár – a személyazonosítással nem járó mindennapi szükségletek kielégítése vagy a sürgősségi egészségügyi ellátás kivételével – nem tud érvényes jogügyletet kötni.

Bárhogy is nevezzük a jogszerű vagy a jogszerűtlen beutazást követő tartózkodásból eredő állapotot, mindegyik fogalom pár esetében igaz, hogy a legális, reguláris vagy dokumentált migráció mögött az adott állam által ellenőrizhető vándorlás áll, míg az illegális, irreguláris vagy dokumentálatlan migráció olyan személyi kört takar, aki nem a beutazásra és/vagy tartózkodásra vonatkozó előírások szerint cselekszik. Igaz, azonban, hogy míg egy magatartás (tevés vagy mulasztás) vagy az abból fakadó állapot lehet jogszerűtlen, addig maga a migráns – emberi mivoltából eredően – nem.

Az irreguláris migráció kriminalizálása

A migrációval összefüggő jogellenes cselekmények jogi eszközökkel történő kezelése különböző jogágakhoz kapcsolódó rendelkezések keretében lehetséges. A közvélemény és olykor a szakmapolitika számára általában a büntetőjogi szabályok tűnnek megfelelőnek, mindez ugyanakkor egyfelől ez a vándorlás jelenségének kriminalizálását jelenti, másfelől indokolatlanul terhelheti a büntető hatósági jogalkalmazást és igazságszolgáltatást. A büntetőjog ultima ratio jellege sem erősíti, hogy az irreguláris migrációval összefüggő jogsértő magatartások vagy jogellenes cselekmények büntetőjogi eszközökkel legyenek büntetendők. Az Alkotmánybíróság például kifejezésre juttatja, hogy a büntetőjog társadalmi rendeltetése az, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen, azaz a büntetés szerepe a jogi és erkölcsi normák épségének fenntartása akkor, amikor más jogágak szankciói nem segítenek.⁶ Ennél fogva a jogszerűtlen beutazás vagy tartózkodás visszaszorítására rendelkezésre álló jogi eszközök tárházában végső soron a büntetőjog is kínál megoldási lehetőségeket az irreguláris migrációhoz közvetlenül kapcsolódó elkövetési magatartások megbüntetésére. Juliet Stump az emberi vándorlás kriminalizálására találóan a *krimmigráció* (crimmigration) fogalmat használja.⁷ Stephen Legomsky pedig e definícióban a büntetőjog és a migrációs szabályok aszimmetrikus keveredését látja. Olyan lehetőségeket hoz fel,

⁵ Egyes korábbi felmérések szerint az irreguláris migránsoknak mindössze a 15-30 százaléka lépte át korábban szabálytalanul az államhatárt. Vö. WINDT Szandra (2008): *Az illegális migráció kriminológiai jellemzői*. Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. 52.

⁶ 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

⁷ STUMPF, Juliet (2006): *The Crimmigration Crisis. Immigrants, Crime, and Sovereign Power*. *American University Law Review*, Vol. 56. No. 2. 368.

mint 1. a jogellenes bevándorlás büntetőjogi szankcionálása, 2. a migrációs kényszerintézkedések (kitoloncolás) összekapcsolása bűnelkövetői magatartásokkal, 3. a büntető-jogalkalmazás előtérbe helyezése a bevándorlási jogban, 4. büntetőjogi intézmények (óvadék, biztonsági őrizet) meghonosítása az idegenrendészeti eljárásban.⁸

Különösen érdekes annak a helyzetnek a vizsgálata, hogy hol húzható meg az a zsinórmérték, amely az adott cselekmény elbírálását büntetőjogi eszközök igénybevételéhez köti. Az Európai Unió például igyekszik megerősíteni a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodás segítése elleni küzdelem büntetőjogi kereteit, továbbá az illegális migránsokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciók kapcsán is születtek uniós normák.⁹ Az egyes tagállamok büntetőjogában így természetesen megtalálható az embercsempészet, az emberkereskedelem, illetve a jogellenesen tartózkodó külföldi engedély nélküli foglalkoztatására vonatkozó különös törvényi tényállások.¹⁰

Vizsgálat tárgya lehet mindazonáltal, hogy a klasszikus, a jogellenes vándorláshoz vagy tartózkodáshoz fűzhető magatartások mellett milyen, kifejezetten az irreguláris migrációhoz közvetlenül kapcsolódó cselekmények érhetik el a büntetőjogi szankcionálás szintjét. Észországban például rendészeti jellegű bűncselekmény a külföldi jogellenes tartózkodása. Ezt az a külföldi követi el, aki egy éven belül legalább két alkalommal jogalap nélkül tartózkodik az országban.¹¹ Finnországban bűncselekményként definiálják az államhatár jogellenes átlépését, illetve ennek minősített eseteként a jogellenes belföldi tartózkodást.¹² Olaszországban az irreguláris migrációhoz kapcsolódó büntetendő cselekményeket az egységes szerkezetbe foglalt bevándorlási törvényben határozzák meg. Ilyen a rendőrség által meghozott kiutasítási határozat megsértése, valamint a harmadik országbeli állampolgárok esetében a támogatott önkéntes visszatérési programban való részvételi kötelezettség megszegése, avagy a programból származó kötelezettségek elkerülése.¹³ Luxembourgban szintén pönalizálják a jogellenes beutazást és tartózkodást, avagy a kiutasítási határozatok megsértését. Előbbi tekintetében nemcsak az illegális belépés vagy a tartózkodási idő túllépése számít büntetendőnek, hanem az illetékes hatóságok előtti valótlan adatközlés is, míg utóbbi esetében a kiutasítás vagy a beutazási és tartózkodási tilalom ellenére történő ismételt belépés is. A román és a bolgár büntető törvénykönyv pedig már a térséget érintő 2015. évi migrációs hullám előtt bűncselekménynek minősítette az illegális határátlépést,

⁸ LEGOMSKY, Stephen H. (2007): The New Path of Immigration Law. Assymetric Incorporation of Criminal Justice Norms. *Immigration and Nationality Review*, Vol. 28. 679.

⁹ MOHAY Ágoston (2014): A nemzetközi migráció jogi aspektusai. In TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán szerk.: *Migrációs tendenciák napjainkban*. Pécs, IDResearch Kft. – Publikon Kiadó. 60.

¹⁰ Nem értjük ide azokat a büntetendő cselekményeket, amelyeket bevándorlók nem a jogellenes beutazás vagy tartózkodás érdekében, hanem valami egyéb okból valósítanak meg itt-tartózkodásuk ideje alatt. Ezzel kapcsolatban vö. ALONSO-BORREGO, César – GAROUPA, Nuno – VÁZQUEZ, Pablo (2011): *Does Immigration Cause Crime. Evidence From Spain*. Madrid, Universidad Carlos III de Madrid.

¹¹ Estonian Penal Code (Passed 06. 06. 2001, RT I 2001, 61, 364. Entry into force 01. 09. 2002). 233–234. §§; 260. § Forrás: www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (letöltés dátuma: 2015. 06. 10.).

¹² The Criminal Code of Finland (39/1889, amendments up to 927/2012 included). Chapter 17. 7. § (2) bekezdés. Forrás: www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (letöltés dátuma: 2015. 06. 10.).

¹³ *Ad-Hoc Query on Criminal law* (2014). Requested by HU EMN NCP on 23rd June 2014. 21.

és szabadságelvonással járó szankciót rendel, tekintet nélkül arra, hogy az elkövető folyamodott-e menedéjogért, vagy sem.¹⁴

Elvonatkoztatva ugyanakkor a fenti példáktól az irreguláris migráció, eleve az emberi vándorlás bármely jogszabályba ütköző formájának a kriminalizálása mind a közvélemény, mind az idegenrendészeti és bünyügyi szakmai, mind a büntetőjog-tudomány képviselői számára aktuális kérdés. A rendőri és a szakmapolitika közvélemény formáló hatását tekintve Joanna Parkin elemzésében arra a következtetésre jut, hogy az irreguláris státuszú személyekkel szembeni hatósági intézkedések könnyen demonstrálhatják a rendőrségi munka hatékonyságát. Emellett egy hasznos ellenségkép is kialakítható, akik félelmet gerjesztenek, és csökkentik az emberek biztonságérzetét.¹⁵ Ez is az oka annak, hogy napjainkban már senki nem vitatja, hogy a migrációt érintő büntetőjogi hatások növekvő tendenciát mutatnak. Ezzel pedig egy újabb kérdés áll elő, miszerint túlkriminalizált lesz-e ezáltal a bevándorlás?¹⁶

A krimimigráció példázatai a magyar büntető törvényben

Mínt hogy a jogellenes belföldi tartózkodáshoz (beutazási és tartózkodási tilalom megsértéséhez) hasonló, kizárólag külföldi által elkövethető bűncselekmény már nincs a magyar büntető anyagi jogi szabályozásban, ebbe a körbe leginkább azok a cselekmények vonhatók, amelyeket jellemzően a külföldiekkel (harmadik országbeli állampolgárokkal) összefüggésben valósítanak meg.¹⁷ Ilyen az embercsempészés, a jogellenes tartózkodás elősegítése, a családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés és a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása.

Az említett deliktumok közül az embercsempészés a legtipikusabb migrációs bűncselekmény, amelynek célja bárhol a világban annak elősegítése, hogy valamely személyek úgy léphessenek az állampolgárságtuktól eltérő ország területére, hogy a beutazás és tartózkodás feltételeit egyébként nem teljesítik.¹⁸ E deliktumot már az 1961. évi Büntető Törvénykönyv is büntetni rendelte. Abban az időszakban ugyanakkor e tényállás elsősorban nem a belföldre irányuló illegális migráció megakadályozására, hanem sokkal inkább az engedély nélküli kivándorlás megfékezésére szolgált. Ezzel összefüggésben a Btk.-ban ebben az időben olyan bűncselekmények is szerepeltek, mint a tiltott határátlépés, a hazatérés megtagadása, avagy

¹⁴ Bár a román és a bolgár büntető rendelkezések büntetethőséget kizáró okként kezelik a menedékkérelm benyújtását, egyes jogvédő szervezetek szerint az őrizetbe vétel alapja a büntető jogszabályok adta felhatalmazás, amely a jogellenes határátlépésre vonatkozik. Vö. RIGO, Enrica (2006): Citizens and Foreigners in the Enlarged Europe. In SADURSKI, Wojciech – CZARNOŃA, Adam – KRYGIER, Martin eds.: *Spreading Democracy and Rule of Law*. New York, Springer. 111–112.

¹⁵ PARKIN, Joanna (2013): *The Criminalisation of Migration in Europe*. CEPS Paper in Liberty and Security, No. 61. 5.

¹⁶ CHACÓN, Jennifer M. (2013): Overcriminalizing Immigration. *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 102. No. 3. Article 5. 616.

¹⁷ Nem értjük ide a külföldi hivatalos személy sérelmére vagy ilyen személlyel összefüggésben megfogalmazott különös törvényi tényállásokat.

¹⁸ Az embercsempészés aktuális tendenciózus jelenségeiről vö. TURNER, Stuart (2015): Refugees Blues. A UK and European Perspective. *European Journal of Psychotraumatology*, No. 6. Forrás: <http://dx.doi.org/10.3402/ejpt.v6.29328> (letöltés dátuma: 2016. 01. 17.).

a tiltott határátlépés vagy embercsempészes feljelentésének elmulasztása. Napjainkban az embercsempész tevékenység a szervezett bűnözés által preferált területté vált, amelynek keretében az elkövetők a Magyarországra (és az Európai Unió területére) beutazási és tartózkodási engedéllyel nem rendelkező személyeket segítenek hozzá az államhatár jogellenes átlépéséhez. Ennélfogva az embercsempészes olyan büntetőjogi tényállást jelent, amelynek célja a hazánkba irányuló – nem pedig az innen kiinduló – illegális migráció visszaszorítása. Bár a cselekmény elkövetője és részese (elsősorban felbujtója) bárki lehet, az embercsempész elkövetési magatartásokat magyar és nem magyar állampolgár személyek rendszerint harmadik országbeli állampolgárok illegális határátlépéséhez segítséget nyújtva követik el.¹⁹

Az új Btk. vezette be a magyar büntetőjogszabályokba a jogellenes tartózkodás elősegítése²⁰ és a családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés²¹ bűncselekményeket. Előbbi – meglehetősen bonyolult – szabályozása lényegében a régi Btk.-ban a jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése bűncselekmény napjainkra aktualizált tényállását jelenti. Elkövetője az a jogszerűen tartózkodó személy lehet, aki ilyen joggal nem rendelkező személy (rendszerint harmadik országbeli állampolgár) jogellenes tartózkodásához nyújt vagyoni haszonszerzés végett segítséget. Hasonló célból rendeli büntetni az új Btk. a családi kapcsolatok létesítésével való visszaélést is, amelyet az a felnőtt korú személy követhet el, aki anyagi haszonszerzés céljából, kizárólag tartózkodási jogosultságot igazoló okmány kiadása érdekében létesít családi kapcsolatot, vagy az apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozathoz hozzájárul. Amíg a jogellenes tartózkodás elősegítése csupán a szabad mozgás jogával nem rendelkező személyek engedély nélküli tartózkodásának segítségét rendeli büntetni, addig a családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés olyan állapot színlelését jelenti, amellyel a harmadik országbeli állampolgár egyébként jogellenes tartózkodását intellektuális módon kívánja legalizálni.

Még a régi Btk. is – igaz, egyik utolsó módosításai révén – pönalizált bűncselekményként szabályozta a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatását.²² E deliktum központjában az a keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező harmadik országbeli állampolgár áll, akit mégis foglalkoztatnak, tekintet nélkül arra, hogy legálisan vagy illegálisan tartózkodik az ország területén. A tényállás megalkotásának elsődleges indoka az Európai Parlament és a Tanács által 2009. június 18-án elfogadott, az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókra és intézkedésekre vonatkozó minimumszabályokról szóló 2009/52 EK irányelv, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy súlyos – az irányelvben konkrétan meghatározott – esetekben büntetőjogi szankciókat írjanak elő a nemzeti jogszabályaikban.²³ E bűncselekmény törvényi megalkotása tehát az irányelv rendelkezéseinek magyarországi implementálásával az európai uniós szabályokra is tekintettel rendeli büntetni a migrációhoz kötődő jogellenes foglalkoztatást.

¹⁹ „Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 353. § (1) bekezdés.

²⁰ Btk. 354. §

²¹ Btk. 355. §

²² Btk. 356. §

²³ POLT Péter szerk. (2013): *Új Btk kommentár*. 6. kötet. Budapest, Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó. 177. (A hivatkozott kommentári részt Gellér Balázs írta.)

Bizonyos tekintetben tradicionálisan migrációs háttérű cselekménynek lehetne tekinteni az emberkereskedelem²⁴ különös törvényi tényállását, mivel annak tényállási elemei közé tartozik a szállítás elkövetési magatartása is. Az emberkereskedelem mögött azonban – Windt Szendrával egyetértve – a határátlépés, illetve a térbeli mozgás nem a legfontosabb összetevők közé tartozik.²⁵ Az emberkereskedelem elsősorban az emberi szabadság elleni bűncselekménynek minősítendő, amely az egyik legfontosabb első generációs alapjog közvetlen sérelmére irányul, és csak másodlagos – alapvetően nem is feltétlenül szükséges – elemként kapcsolódik hozzá az országon belüli vagy az államhatárokat érintő migráció. A cselekmény arca tehát – Michael Chibbát idézve – nem a migrációban, hanem az emberi jogok súlyos megsértésében keresendő.²⁶ Ettől függetlenül az emberkereskedelem elleni nemzetközi fellépés példái esetében jól látható, hogy az egyes nemzetközi jogi dokumentumok különös hangsúlyt helyeznek a migráns háttérű áldozatok segítésére.²⁷

A fokozottabb migrációs helyzet miatti büntető anyagi jogi és eljárásjogi rendelkezések hazánkban

A 2015. évben Magyarországot korábban még nem tapasztalt migrációs aktivitás érte. Az utolsó negyedévet leszámítva a hazánkba szinte kivétel nélkül jogellenesen érkező harmadik országbeli állampolgárok célja az volt, hogy menedékjog iránti kérelmük benyújtását követően még a menekültügyi eljárás lefolytatása előtt, rövid időn belül továbbutazzanak valamely nyugat-európai államba.²⁸ Ez a helyzet olyan jogszabályi rendelkezésekben is éreztette hatását, amelyek célja elsősorban nem a külföldiekkel szembeni hatósági fellépés büntető- vagy szabálysértési jogi támogatása volt, hanem az államhatárt jogellenesen átlépő személyekkel összefüggő hatósági eljárás lefolytatásának fizikai feltételeit biztosító helyszínre terelő, ún. ideiglenes biztonsági határzár védelmét szolgálták.²⁹

A tömeges bevándorlás jelensége okán keletkezett válsághelyzet idejéhez köthető deklumokként szövegezték a Büntető Törvénykönyvbe a határzár tiltott átlépése, a határzár

²⁴ Btk. 192. §.

²⁵ WINDT Szandra (2015): Az emberkereskedelem jelensége és a fellépés nehézségei. In HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Migráció és rendszet*. Budapest, MRTT Migrációs Tagozat. 249.

²⁶ CHIBBA, Michael (2014): Contemporary Issues on Human Trafficking, Migration and Exploitation. *Migration and Development*, Vol. 3. No. 2. 163.

²⁷ Vö. 2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről; 2013. évi XVIII. törvény az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről; A Tanács 2004/81/EK irányelve a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről.

²⁸ A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2015. évi statisztikája szerint az illegálisan határt átlépő személyek száma 414 237 fő, amelyek közül 177 135 fő nyújtott be menedékjogi kérelmet. Vö. a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2015. évi statisztikája. Forrás: www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu (letöltés ideje: 2017. 10. 28.).

²⁹ 213/2015. (VII. 31.) Korm. rendelet a határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár építésén dolgozók védelméről, továbbá az államhatárról szóló törvény szerinti közérdekű használati joggal összefüggő kártalanításról szóló 211/2015. (VII. 23.) Korm. rendelet módosításáról.

megrongálása, valamint a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása megnevezésű bűncselekmények törvényi tényállásait. A törvénymódosítás részletes indokolása szerint az illegális migrációhoz kapcsolódó kriminalitás miatt akár a legszigorúbb közhatalmi eszközökkel, azaz a büntetőjogi szankcionálás útján is szembe kell szállni a jogellenes magatartások súlyosabb elkövetési alakzataival.³⁰ A védett jogi tárgy ugyanakkor nemcsak az ország területi sérthetlenségének védelme, hanem az illegális bevándorlás elleni hatékony fellépést szolgáló, az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény megóvása is. Erre figyelemmel a büntetőjog alkalmazása nem indokolt, ha a fent említett létesítményt megkerülve lépik át jogszerűtlenül a határt, mivel a határárral tiltott átlépését az követi el, aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül, jogosulatlanul lép be.³¹ Hasonló jogalkotói megfontolás áll a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása megnevezésű bűncselekmény törvénybe iktatása mögött is, amely sui generis deliktumként kizárólag abban az esetben rendeli büntetni az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény vagy eszköz megsemmisítését vagy megrongálását, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.³² Szintén ilyen karakterű bűncselekmény a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása, amelyet az valósít meg, aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza.³³ E deliktum indoka, hogy büntetőjogi következményekkel jár, ha valaki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény rendeltetésének megfelelő funkcionálását magatartásával veszélyezteti. Az említett létesítmény építése, működésének fenntartása az államhatár hatékony védelmének kiemelt eszköze, a létesítménnyel kapcsolatos munkavégzés zavartalansága pedig olyan közérdek, amely a büntetőjogi fellépést is indokolttá teszi.³⁴ Fontos jogalkotói szándék ugyanakkor az is, hogy a szóban forgó bűncselekmények esetében a kiutasítás – mint büntetés alkalmazása – nem mellőzhető. Erre figyelemmel megállapítható, hogy a valós törekvés nem szabadságvesztés alkalmazása, hanem – lényegében harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező – külföldi terheltek büntetőjogi kiutasítása és kitoloncolása Magyarország területéről. Ezzel pedig egyfajta büntető anyagi jogi klasszifikáció biztosítása úgy, hogy a későbbi büntetés-végrehajtási követelményekkel nem kell számolni.³⁵

A migrációs válsághelyzetre tekintettel alkotott határárral összefüggő bűncselekmények (különösen a határárral tiltott átlépése) sajátos jellegére gondolva a jogalkotó speciális eljárási rendet is megalkotott, amelynek lényege – a büntető anyagi szabályok szelleméhez igazodva – annak a lehetőségének megteremtése volt, hogy a bűnösként elítélt külföldiek országon belüli tartózkodása minél gyorsabban megszüntethető legyen. Ezzel az általános büntetőeljárási szabályokhoz képest olyan eltérő rezsim került kialakításra, amelynek alapja egy sajátos eljárás biztosítása a külföldi személy számára a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején megvalósított jogellenes határátlépése miatt.

³⁰ 2015. évi CXV. törvény a világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény és a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény módosításáról. 27. §.

³¹ Btk. 352/A. § (1) bekezdés.

³² Btk. 352/B. § (1) bekezdés.

³³ Btk. 352/C. § (1) bekezdés.

³⁴ 2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról. 27. §.

³⁵ A határárral összefüggő büntetőjogi szabályozás.

A határozással összefüggő sajátos eljárásrend kihatással van két, a büntetőeljárásban tradicionálisan az eltérő eljárások kategóriájába tartozó büntetőeljárás formára is. A bíróság elé állítás korábbi törvényi feltételeihez képest szigorúbb eljárási határidőt állapítottak meg azáltal, hogy az ügyész a terhelt gyanúsítottkénti kihallgatásától számított tizenöt napon belül bíróság elé állíthatja a külföldi személyt, ha az ügy megítélése egyszerű, a bizonyítékok rendelkezésre állnak és a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte. E feltételek megléte esetén a bíróság elé állítás nyolc napon belül alkalmazható, ha a terheltet tetten érték.³⁶

Az új eljárási formában sajátosan érvényesülnek a tárgyalásról való lemondás szabályai is. E szerint az eljárást a terhelt gyanúsítottkénti kihallgatásától számított tizenöt napon belül kell lefolytatni, és azt – rendhagyó módon – az eljárásban egyébként kötelező védelem miatt résztvevő védő is kezdeményezheti. Ebben az esetben a gyanúsítottkénti kihallgatást az ügyész végzi, jegyzőkönyvet vesz fel, és az abban foglaltakkal azonos tényállás és minősítés szerint emel vádat, tesz indítványt az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására, a megállapodásban rögzített nemű, mértékű, tartalmú büntetés, illetve intézkedés alkalmazására, annak alsó és felső határának megjelölésével. Ha a bíróság a vádiratban megjelölt tényállással, minősítéssel és az ügyész által indítványozott büntetés, illetve intézkedés nemével, mértékével, illetve tartamával egyetért, az ügyet az ügy iratainak a bírósághoz való beérkezését követően nyomban nyilvános ülésre tűzi ki.³⁷

Összegzés

A migráció szabályozásának egyik feladata az emberi vándorlás aktuális helyzetének jogi értékelése, míg jövőbe mutató hatása lehet a jelenség kívánatos kereteinek alakítása. A migráció ellenőrizetlen (illegális/irreguláris/dokumentálatlan) volta is eleve a migráció szabályozásának oldaláról vizsgálható, hiszen csak azok az emberi mozgással járó magatartások tartozhatnak ebbe a dimenzióba, amelyek egy szabályozott kereteken kívüli jelenség részeként valósulnak meg. Mindezek okán is – de nem természetesen – a migráció szabályozása, a vonatkozó normákat nem követő cselekmények visszaszorítása és megelőzése érdekében kiterjedhet olyan magatartások büntetni rendelésére, amelyek:

1. nem kívánatos velejárói az emberi vándorlás jelenségének (garázdaság, közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény stb.),
2. a migráció üzletszerű kihasználását eredményezik (embercsempészés, emberkereskedelem),
3. az ún. legális migrációhoz (az államhatár átlépéséhez, a jogszerű tartózkodáshoz, munkavállaláshoz, családi kapcsolatok létesítéséhez stb.) kötött rendelkezések megszegéséhez vezethetnek.

A migrációhoz kapcsolódó büntetőjogi szabályok megalkotásában, más néven a migráció kriminalizálásában (a krimimigrációban) rejlő legfontosabb kihívást azt jelentheti, hogy egy állam milyen mértékben hívja megoldásként a büntető anyagi jogi és eljárásjogi eszközöket

³⁶ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról. 542/K. §.

³⁷ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról. 542/L–542/T. §.

és intézményeket a jogellenes cselekmények szankcionálására. Minthogy a büntetőjog ultima ratio elve egyfajta záróköként (végső megoldásként) azokban az esetekben indokolt, amikor a jogsértő állapot megszüntetésére vagy megelőzésére más jogi eszközök már nem tűnnek elégségesnek, a jogellenes migráció visszaszorítása kapcsán is érdemes vizsgálni, hogy indokolt-e az adott cselekményt büntetni. A migráció tendenciózus, ellenőrizetlen áramlása következtében egyre több állam vállalja fel, hogy az illegális bevándorlás vagy tartózkodás egyes megvalósulási formáihoz büntetőjogi következményeket fűz. Így van ezzel Magyarország is, amely túl azon, hogy európai uniós kötelezettségeivel összhangban különböző tényállásokkal (jogellenes tartózkodás elősegítése, családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés) bővítette az egyébként is hagyományosan a jogellenes migrációval közvetlenül összefüggő cselekményeket (embercsempészás, emberkereskedelem) magában foglaló büntető törvénykönyvét, olyan sajátos deliktumok megfogalmazását is indokoltnak tartotta, mint a határzár tiltott átlépése, a határzár megrongálása, illetve a határzárrel kapcsolatos építési munka akadályozása. Mindezekhez sajátos büntetőeljárás szabályokat is párosított, kialakítva egy olyan általános eljárási szabályrendszert, amelynek elsődleges indoka nem az említett bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy szabadságának huzamos idejű elvonása, hanem az elítélt kiutasítása Magyarország és az Európai Unió területéről.

A krimimigráció során megtett intézkedések a migrációs hajlandóság magyarországi irányultságára a mindennapokban tapasztalható hatással bírt. A hónapokon keresztül szinte ellenőrzés nélkül hazánkon áthaladó embertömeg más felé vette az irányt, az államhatár jogellenes átlépéseinek száma a töredékére csökkent. Indokolt azonban felvetni a kérdést, hogy mindez a büntetőjogi szabályok hatályba lépésének, avagy inkább azoknak a rendészeti intézkedéseknek lett köszönhető, amelynek révén a hatóság egy idő után fizikailag nehezítette meg az ellenőrizetlen határátlépést. Tekintettel arra, hogy a büntetőjogi rendelkezések hatályosulását követő hónapokban az ilyen eljárások száma nem haladta meg az ezer főt, ezért inkább az utóbbi megoldás lehet a válasz.

Felhasznált irodalom

- A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2015. évi statisztikája. Forrás: www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu (letöltés ideje: 2017. 10. 28.).
- Ad-Hoc Query on Criminal law* (2014). Requested by HU EMN NCP on 23rd June 2014.
- ALONSO-BORREGO, César – GAROUPA, Nuno – VÁZQUEZ, Pablo (2011): *Does Immigration Cause Crime. Evidence From Spain*. Madrid, Universidad Carlos III de Madrid.
- CHACÓN, Jennifer M. (2013): Overcriminalizing Immigration. *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 102. No. 3. 613–652.
- CHIBBA, Michael (2014): Contemporary Issues on Human Trafficking, Migration and Exploitation. *Migration and Development*, Vol. 3. No. 2. 163–173.
- GYENEY Laura (2014): *Legális bevándorlás az Európai Unióba, különös tekintettel a családi élet tiszteletben tartásának jogára*. Budapest, Pázmány Press.
- LEGOMSKY, Stephen H. (2007): The New Path of Immigration Law. Assymetric Incorporation of Criminal Justice Norms. *Immigration and Nationality Review*, Vol. 28. 679–738.

- MOHAY Ágoston (2014): A nemzetközi migráció jogi aspektusai. In TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán szerk.: *Migrációs tendenciák napjainkban*. Pécs, IDRResearch Kft. – Publikon Kiadó.
- PARKIN, Joanna (2013): *The Criminalisation of Migration in Europe*. CEPS Paper in Liberty and Security, No. 61.
- POLT Péter szerk. (2013): *Új Btk kommentár*. 6. kötet. Budapest, Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó.
- RIGO, Enrica (2006): Citizens and Foreigners in the Enlarged Europe. In SADURSKI, Wojciech – CZARNOTA, Adam – KRYGIER, Martin eds.: *Spreading Democracy and Rule of Law*. New York, Springer. 97–119.
- STUMPF, Juliet (2006): The Crimmigration Crisis. Immigrants, Crime, and Sovereign Power. *American University Law Review*, Vol. 56. No. 2. 367–419.
- TURNER, Stuart (2015): Refugees Blues. A UK and European Perspective. *European Journal of Psychotraumatology*, No. 6. Forrás: <http://dx.doi.org/10.3402/ejpt.v6.29328> (letöltés dátuma: 2016. 01. 17.).
- VARGA János (2011): *A határrendészeti kutatások új kihívásai*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. Pécs.
- WINDT Szandra (2008): *Az illegális migráció kriminológiai jellemzői*. Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- WINDT Szandra (2015): Az emberkereskedelem jelensége és a fellépés nehézségei. In HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Migráció és rendszet*. Budapest, MRTT Migrációs Tagozat. 241–254.

Jogi hivatkozások jegyzéke

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.
2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről.
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
2013. évi XVIII. törvény az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről.
2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról.
2015. évi CXV. törvény a világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény és a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény módosításáról.
- 213/2015. (VII. 31.) Korm. rendelet a határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár építésén dolgozók védelméről, továbbá az államhatárról szóló törvény szerinti közérdekű használati joggal összefüggő kártalanításról szóló 211/2015. (VII. 23.) Korm. rendelet módosításáról.
- 30/1992. (V. 26.) AB határozat.
- A Tanács 2004/81/EK irányelve a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről.
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02).

Estonian Penal Code (Passed 06. 06. 2001, RT I 2001, 61, 364. Entry into force 01. 09. 2002). Forrás: www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (letöltés dátuma: 2015. 06. 10.).

The Criminal Code of Finland (39/1889, amendments up to 927/2012 included). Forrás: www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (letöltés dátuma: 2015. 06. 10.).

Kozma Imre

Mennyit ér Európának a migráció, a bevándorlás elvárt népesedési, gazdasági haszna?

Bevezetés

Örömmre szolgál, hogy egy olyan kérdésben hallathatom hangomat, amely számomra egy nagyon fontos kérdéshez, az emberi kapcsolatok köréhez tartozik. Az országok határait figyelmen kívül hagyó migránsok bezúdulása Európa országaiba sajátos módon mutat rá tennivalóinkra, és felveti felelősségünk kérdését is. Eközben vannak együttérzők, tiltakozók, haszonlesők, politikai célokat dédelgetők, Európát feladni szándékozók, Európát féltők.

Vizsgálódásom területét a következő címmel jelölték ki: mennyit ér Európának a migráció, a bevándorlás elvárt népesedési, gazdasági haszna?

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat keresztény elkötelezettségéből fakadó, gondoskodó figyelemmel kísérte az országunkon átvonuló tömegek mindennapjait, akiknek száma 2015-ben meghaladta a négyszázezretet. Két munkatársam, Győri-Dani Lajos és Solymári Dániel egy kiadvánnyal, számolt be erről a munkáról, amely a *Gondoskodó kíséret* címet viseli.¹

A mai nap egyházi ünnepe, november tizedike Nagy Szent Leó pápa napja. Papként minden reggel ünnepelek. Az ünnep a Fölöttünkvalóval történő kapcsolatteremtés. Másrészt Nagy Szent Leó pápa sajátos szereplőként kerül a migránskérdésbe. Az Itáliára zúduló magyar sereget megállította, és fővezérét, Attilát sikerült rávennie arra, hogy forduljanak vissza, és saját hazájukban keressék boldogulásukat.

Az igazságot ki kell mondani

A félelem, a bizonytalanság sutgó szavakat szül, és a szavak mintha inkább elfednék az igazságot. Talán a *migráns* szó fejezi ki a leginkább általános tartalmat, hisz minden olyan személyre utal, aki egyéni elhatározásból vagy más erő hatására hagyta el hazáját, és egy másik országba távozik azzal a céllal, hogy ott folytassa életét.

A fogalom hűvös és személytelen, de alkalmas arra, hogy szélesre nyissuk a „fogalmi ollót”. Vannak migránsok, vannak bevándorlók, vannak hódítók. A migránsokat a menedékkérőkkel azonosítják. A bevándorlók területi igényvel bírnak. A hódítók uralomra

---

¹ GYŐRI-DANI Lajos – SOLYMÁRI Dániel (2016): *Gondoskodó kíséret. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat szerepvállalása a migrációs krízis 2015-ös időszakában*. Forrás: https://maltai.hu/assets/uploads/files/2cda0-gondoskodo_kiseret_e.pdf (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

törekcsenek. El kell gondolkodni azon is, hogy a menekültek honnan jönnek, és miért éppen onnan jönnek, és azon is, hogy miért éppen Európába tartanak?

Rendkívül izgalmas előadásokat hallottunk az okokról, hogy mi készíti ezeket az embereket arra, hogy elinduljanak. Ezek vallási, politikai, megélhetési, túlnépesedési kérdések. Ugyanakkor kevés szó esik arról, hogy mindez miként érint bennünket, akik szembetalálkozunk velük, akiktől elvárják a nyitott határokat, a nyitott ajtókat, a befogadó szeretetet. Foglalkozunk-e azzal, hogy vajon képesek vagyunk-e megfelelni ezeknek az elvárásoknak? Ma ez még elsősorban személyiségi kérdés, majd később jelentkezhethet a vállalhatóság anyagi vetülete.

A közelmúltban voltam egy konferencián, ahol a migrációs hullám okozta problémák megoldása volt a téma. Ott hallottam először bátor hangot: „A nyugati népesedési válságra és a jóléti államok munkaerőgondjára a más kultúrkörből érkező migránsok nem hozzák el a megmentő megoldást.” Ezen felül a más vallású és vallásos migránsok belesodródhatnak Európa országainak laikus világába, ahol a vallás magánügy, az erkölcsösség a privát szféra része, és ezek miatt szinte lehetetlen az integrációjuk. Azon a konferencián hangzott el először, hogy Európa országainak döntenie kell, vállalják-e a fajfenntartást és az önfenn-tartással járó áldozatokat?

Keressük a megoldást, a vállalható válaszokat. Egyre inkább előtérbe kerül az, hogy a problémával ott kell foglalkozni, ahol az megjelent. Életszerűnek tűnő válasz, de nyomban szinte támadásszerű a *miért*. Miért kell nekünk az ottani problémát megoldani, nekünk ez miért feladatunk? Talán csak mi keresztények hozhatunk fel igazolt választ Szent Ágostonra hivatkozva: „Magadnak teremtettél minket Istenünk [...] és egymásra bízta bennünket.”

A magyar máltaiak szerepvállalása

A máltaiak szerepvállalása a már említett összeállítás címében fogalmazható meg: „gondoskodó kíséret”. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat kiemelt feladatának tekintette, hogy ebben a történelmi, világméreteket öltő helyzetben a szükségét szenvedő emberek segítségére siessen. Egy folyamat részei voltunk, vagyunk, ahol a politikusok és döntéshozók a tárgyalóasztaloknál ülnek, a migránsok sokasága pedig a nagyvilág útjain gyalogolva – újabban egyre többen a vámszedők áldozataként hordoztatva – keresik a továbbjutás lehetőségét. Az út elején vagy a közepén volnánk? Nem tudjuk.

Nagy megpróbáltatást jelentett az emberiesség követelményein nyugvó, a valóságot jól látó és a segítőre reális igényeit figyelembevevő, helyes válaszok megtalálása. Az azonnali segítségnyújtás nem volt számunkra kérdés. Ez korántsem volt könnyű a politikai tartalommal is átitatott légkörben. Ezen felül gyakran kényszerültünk szűkebb környezetünk vagy a társadalom nagyobb nyilvánossága előtt állásfoglalásra. Válaszunkat ebbe az egyetlen mondatba sűrítettük: nekünk nem álláspontunk, hanem küldetésünk van. Nem igazságot osztottunk, hanem segítettünk, sebeket kötöttünk, lelkeket gyógyítottunk, vigasztaltunk, orvoshoz, kórházba vittünk rászorulókat, segítettünk... Ez a miszsiós üzenet újra és újra erőt adott ahhoz, a rászorulóknak – feltételek nélkül – meglássuk embertársainkat.

A mi feladatunk – a helyzetből adódóan tranzitország vagyunk – segítségnyújtásból állt. E helyzet adta, hogy vállalásunkat teológiai szemlélettel hitelesítsük. Ezek az emberek

úton voltak. Azzal nem foglalkoztunk, hogy honnan jöttek, miért jönnek, vagy hová tartanak. Az tény, hogy az úton lévő ember kiszolgáltatott. Helyzete kihív a magunk világából, emberi követelmény, hogy mellé álljunk. A fogalom a teológia mélységébe vezet bennünket. Mindannyian úton vagyunk, együtt megyünk. Nagy felelősség ez a közös út. Felmerülnek a másik ember gondjai, szükségletei, igényei, de az is kiderül – és leginkább ilyenkor –, hogy mire képes az ember. Számunkra ezt jelentette ez a vállalás.

Nekünk, máltaiaknak, ezen túl nem ismeretlen fogalom a befogadás. Küldetésünk egyik meghatározó eleme. A migránsok Európába igyekeznek és befogadásban reménykednek. Miért éppen Európa a célállomás? Négy évvel ezelőtt mondta nekem egy húsz év körüli fiatal ember Szíriában: „Már készülődünk, és hamarosan indulunk. Európa olyan gyenge, hogy elfoglalható.” Aztán még megtoldotta egy mondattal: „Európa olyan önző, hogy már önvédelemből sem hajlandó áldozatra.” Elgondolkodtató mondatok. Ezeket hallva új értelmet nyer fogalmilag az *Európa* név. A szó görög. Jelentése: aki lát, aki messzire lát. Mennyire látó Európa? Milyen messzire lát Európa? Két héttel ezelőtt Brüsszelben jártam. Európa Polgára Díjat vehettem át. Benyomásaim alapján úgy tűnik, hogy Európa nem lát tovább az orránál.

Migránsok Európában

Hadd térjek vissza a címhez: mennyit ér Európának a migráció, a bevándorlás elvárt népesedési, gazdasági haszna? Elgondolkodtató kérdés. Népesedési szempontból pillanatnyi, látszólagos haszonról beszélhetünk, de elsősorban a gazdasági érdek a fő mozgató erő. Mennyi a haszna a migrációból Európának? Mennyit ér meg Európának? Az én válaszom szarkasztikus: semennyit! Az Európát sújtó népesedési válság sajnos elsősorban a gazdaság irányítóit foglalkoztatja, izgatja. Nekik termelőerő-hiányuk van, és fogyasztókra van szükségük. Ezért ha a népesedési probléma kezelése a cél, akkor ez egy elhibázott megoldás. Egy általános filozófiai igazsággal szeretném ezt alátámasztani. Az ember nem világpolgár! Az embernek valahol otthon kell lennie a világban! Ez azzal szembesít bennünket, hogy egy nemzethez tartozunk, egy nép fiai vagyunk, és azt a helyet, ahol élünk, hazánknak nevezzük.

Miért jutott ebbe a helyzetbe Európa? Az igazságot kimondani felelősséggel jár, mert az igazság tükröt tart elénk. Papként nem hallgathatok arról, hogy Európa lemondott azokról az értékekről, amelyek létrehozták. Európa sajátos arculatát a kereszténység formálta, alakította olyanná, amilyen. Sajnálatos, milyen kevés szó esik arról, hogy a kereszténység tette lehetővé Európa számára, hogy a technikai civilizáció motorja legyen.

A Biblia felszabadító üzenete: minden a tiétek, ti pedig az Istenéi vagytok. Isten a kezünkbe adta a teremtett világot. Alakítsátok, uraltjátok. Csakhogy ennek megvalósulása a kereszténységig váratott magára. Addig a kreativitás csak az eszmék világában dívott, a gyakorlatban alig, mert az istenek uralkodtak rajtuk, ők tartották félelemben az embereket. Tele volt a világ istenekkel, akiket az ember áldozatokkal engesztelt vagy hálálkodva dicsőített. A kereszténység teremtett rendet az istenek világában. Felszabadította az embert és az istenfiúság méltóságára emelte. Egyistenről beszélt, aki értünk Isten, aki a Föld meghódítására küld bennünket. Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be a földet, s hajtsátok uralmatok alá! Ne ti szolgáljatok a földnek, a föld szolgáljon benneteket.

Amikor Európa mai helyzetével szembesülünk, túlzónak tűnhet, amit mondtam, miszerint a migráció a ma Európában élő nemzeteknek nem hozza el a megváltást. Eleink figyelmeztetése – azé a föld, aki benépesíti – érhet annyit, mint a mai „próféták” ígéretei.

A Migrációkutató Intézet nemrégiben közzétett nyilatkozatában az olvasható: „A tavaly nyár óta Európára nehezedő migrációs hullám előnytelen a kibocsátó és a fogadó országoknak, illetve a kontinensre érkezőknek egyaránt. Kétséges az aránytalanul magas költségvetési terheket előrevetítő munkaerőpiaci integráció jövőbeli sikere, ráadásul a társadalmi feszültségekkel terhelt migrációs folyamat már messze nemcsak gazdasági kihívást jelent Európa számára. A tömegesen érkező, más kultúrájú, vélhetően zömmel alacsonyán képzett migránsok integrációja aránytalanul magas állami kiadásokat és több évtizedes, súlyos társadalmi feszültségekkel terhelt erőfeszítéseket vetít előre az EU és a tagállamok részére.”

Migráció és befogadás

A segítségnyújtás a szükséglet szenvedő, kiszolgáltatott emberek esetében kötelező. Etikai kérdés, amely a személyes kapcsolatainkat tartja életben. A befogadás megfontolásra készítt, amely a társadalmi élet fontos eleme. A befogadás szólítja az érkezőt is, és az otthonlevőt is.

Jelen esetben nem foglalkozom a „belső migrációval”, annak következményeivel a családok életére vonatkozóan. Az otthon hagyott feleség és gyerekek életével, a más országban munkát vállaló házaspár nagyszülőkre hagyott gyermekeinek életével...

A mostani kérdésem az, hogy akik jönnek, akarnak-e integrálódni? A magyar történelemben szembesülünk egynéhány csodával. Az egyik Szent Istvánnal kapcsolatos. Szent István nagysága abban áll, hogy népéért, nemzetéért az Isten előtt vállalt felelősséget. Ennek kibontakoztatója mélységes istenhite, lelkiismeretessége volt, vagyis elmélyült felelősségtudata, erkölcsössége és az igazodása az örökérvényű igazságokhoz. Szívesen hivatkozunk befogadó nemzettudatára, de arra már nem gondolunk, hogy az érkezők számára kitüntetésnek számított István király közelében élni és részt venni nemzetépítő munkájában. Sajátos migránsokra kell gondolnunk, olyanokra, akik integrálódni akartak. Ők szellemi kincseikkel érkeztek, és szívesen látottak voltak az udvarban, de az érkezők közül a hatalomra áhítozókat kemény kézzel távol tartotta. Szívesen emlétek még más csodát is történelmünkéből. Ott van például a svábok és szászok, valamint a zsidók integrációja. Mindkét népcsoport oly módon lett magyarrá, hogy mindeközben megőrizte identitását, ami páratlan a nemzetek életében.

Egyesek szerint a magyar lélek befogadó készsége a magyarázat, amely kész volt hazáját is megosztani az érkezőkkel, amely nekik az előző helyzetüknél biztonságosabb otthont ajándékozott. Ők képesek voltak értékelni ezt az új lehetőséget, és határtalan áldozatokat vállaltak; végül a magyarokkal közös hazájuk lett a Kárpát-medence.

Pár évvel ezelőtt Stuttgartban még találkoztam Budaörsről kitelepített svábokkal. Az örökséget, a patrimoniumot, az atyáktól, az ősöktől áthagyományozott örökséget emlegették, amit a kitelepítéssel elraboltak tőlük. A mai napig nem találják helyüket az új otthonukban, hiába élnek sokkal jobb körülmények között.

Meglepő volt számomra 1989-ben (ma már nem az), hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által befogadott keletnémet menekültek ugyanezzel az igazsággal magyarázták

menekülésüket, otthonuk elhagyását. Bizonygatták, elvették örökségünket, amit őseink ránk hagytak, és idegen kultúrát, gondolkodásmódot, értékrendet kényszerítettek ránk. Film is készült erről a menekülésről, találó címmel: *Otthonról haza*.

Egyedülálló módon fejezték ki a kárpát-medencei zsidók a ragaszkodásukat a magyar hazához: magyar zsidók vagyunk. Ebben a fogalomban az adott országhoz, nemzethez tartozás kap meghatározó hangsúlyt. A zsidó identitás bizonyára magával ragadó impulzusokat kapott a kárpát-medencei magyarságtól, amelyre a zsidóság sorsközösséget vállaló válasza csak ez lehetett. A szétszórátás terhével – missziójával? – élő zsidóság történetében ilyen fokú asszimiláció nem ismert. Más országból származó zsidók érthetően értetlenkedve, néha megbélyegzésre ragadtatva állnak a jelenség előtt, mivel az ő számukra az adott ország származási hely, nem fejezhető ki a haza fogalmával. Talán ez a kérdés a zsidó állam létrejöttével más hangsúlyt kap.

Vegyük kezünkbe sorsunkat

A migráció kérdésével foglalkozó szakemberek szerint – a kérdés minden elemét figyelembe véve – az integráció lehetetlen. A migráció Európa és Magyarország népesedési problémáját nem képes megoldani. Vagy „megvásároljuk” gyermekeinket fiataljainktól, vagy minden pénzünket integrációra költjük, kevés eredménnyel. A kérdés, vállaljuk-e emberi hivatásunkat a fajfenntartás kérdésében? A több gyermeket vállalóknak olyan anyagi feltételeket kell teremteni, ami a nemzet újjászületését és fennmaradását jelenti.

Csodálkozom azon, hogy a különböző tárgyalásokon a bevándorlók érzelmi beilleszkedéséről alig hallottam, ami pedig fontos tényező. A bevándorló alkalmazkodása szinte mindig csak a befogadó ország jelenlegi társadalmi, politikai, kulturális körülményeihez való alkalmazkodást jelenti. Soha vagy csak nagyon ritkán érintik azt, hogy vajon ismerik-e a befogadó ország múltját. Egy ország múltjának ismerete nélkül – beleértve annak mítoszait, tévelygéseit, sikereit és bukásait – nem lehet teljesen részt venni egy nemzet jelenében, az őslakosokkal egyenrangúan építeni a máit és a holnapot.

Látnunk kell, hogy van érzelmi beilleszkedés is. A látszólag kielégítő vagy jó beilleszkedés nem jelent magától értetődően jó érzelmi beilleszkedést is. Vegyünk egy példát! Amikor azt kérdezem a bevándorlók első vagy második generációjának tagjától, hogy kinek szurkol, amikor a befogadó ország és a szülőföld csapata valamilyen mérkőzést vív egymással, szinte kivétel nélkül azt válaszolják, hogy a szülőföld csapatának. A bevándorlók érezhetnek hálát a befogadó ország iránt, amely lehetővé tette számukra, hogy talpra álljanak, hogy gyermekeik jobb iskolákba járjanak, mintha a szülőföldjükön maradtak volna. Lehetnek jó polgárai a befogadó országnak, ahol szakmai és társadalmi elismerést kapnak. Olyan típusú szeretetet viszont az új haza iránt, mint a szülőföldjük iránt, nehezen vagy egyáltalán nem képesek érezni. Az érzelmeknek más logikájuk van, mint az értelemnek.

Márai Sándor, magyar író, a jövőbe látó

Márai Sándor nyolcvan évvel ezelőtt, 1937-ben írta közel-keleti utazásakor. „A legerősebb kép, melyet keletről elhoz magával az európai utas, az imádkozó ember képe, amely kelet

s nyugat érdekeit kettévásztja. A nyugati ember jelképe ma a rohanó ember, ahogy valamikor a könyvet tartó ember volt. A keleti ember jelképe az imádkozó ember.”² Majd jön egy döbbenetes megállapítás. Amikor Jeruzsálemben az Omár mecset környékén egy sziklánál megáll, a következőket írja: „Ez az a szikla, melyen emberek százmillióinak hite felépült. Nekünk nyugatiaknak nincs már ilyen sziklánk, melyen várat építünk. Hol van a sziklánk? Ha ebben a mecsetben egyszer elordítják Allah és Mohamed nevét, akkor Európa meg fog tanulni újra imádkozni.”³

Húsz évvel ezelőtt osztotta meg velem tapasztalatát Németországban egy imám: „Már nem harcolunk a németekkel, csak várunk. Németország érett gyümölcsként fog az ölünkbe hullani.”

Néhány évvel ezelőtt itt Budapesten olvasta fejünkre egy külföldről érkezett imám, amit a magyar televízió is közvetített: „Ti már nem imádkoztok, ti már nem jártok templomba. Nektek már nem fontos a templomi közösség és a családi közösség. Hallgassatok!” Változnak az idők. A törökök 160 évig tartózkodtak itt. Egyetlen iszlám közösség sem létesült áttért magyarokból. Ma több is van.

Összegezés

Európa keresztény alapokra épült. Ma egy antropológiai forradalom után vagyunk. A krisztusközpontú emberképet – amely üdvrendi fogalom, Isten és ember közös történetét fejezi ki – felváltotta az istennélküli, emberközpontú világ. Hirdeti, hogy természettörvények nincsenek, csak ember alkotta törvények. Közben hangsúlyozza is az ember alkotta törvényeket, amelyekben erkölcsi értékek rejlenek. Kérdés az, hogy ezek mindenki által elfogadottak-e, avagy kénye-kedve szerint válogathat az ember?

Tudom, hogy fontosak az értékek, mégis a remény azt mondatja velem, hogy sokkal inkább az eszmények határozzák meg életünket. Az eszmény felülről való, valamiképpen isteni ajándék. Enélkül alig remélhető az a csoda, hogy el tudjuk fogadni egymást, és képesek vagyunk a másik ember elfogadására, befogadására. Hiszem, hogy Isten segítségével Európa és magyar hazánk problémáit megoldhatjuk. Csak ne keverjük össze a kötelező segítségnyújtást, az önző érdekeinket leplező befogadással. Kezünkben a sorsunk!

Felhasznált irodalom

GYŐRI-DANI Lajos – SOLYMÁRI Dániel (2016): *Gondoskodó kíséret. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat szerepvállalása a migrációs krízis 2015-ös időszakában*. Forrás: https://maltai.hu/assets/uploads/files/2cda0-gondoskodo_kiseret_e.pdf (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

MÁRAI Sándor (1995): *Istenek nyomában*. Budapest, Akadémiai Kiadó – Helikon Kiadó.

² MÁRAI Sándor (1995): *Istenek nyomában*. Budapest, Akadémiai Kiadó – Helikon Kiadó. 67–69.

³ MÁRAI (1995): *i. m.*, 67–69.

Boross Zsigmond

Az ideológia szerepe a radikalizációban

Az illegális migráció másodlagos kockázata –
az idegenellenesség felerősödése

Bevezetés

A tömeges méretű migrációt és az illegális migráció okait (például ökológiai, demográfiai, politikai okok), továbbá az ahhoz kapcsolódó kockázatokat (például beilleszkedési zavarok, párhuzamos társadalmak kialakulása, kultúrák közötti konfliktusok, terrorveszély növekedése) számtalan elemzés vizsgálta az utóbbi években. A kérdéskörhöz kapcsolódó – akár nemzetbiztonsági súlyú – kihívások áttekintése azonban csak úgy lehet teljes körű, ha a tömeges méretű, valamint az illegális migrációra adott szélsőséges válaszlépéseket mint másodlagos kockázatokat is áttekintjük. Ezeket nem hagyhatjuk figyelmen kívül, ugyanis a veszélyeztetett kisebbségi célcsoport mellett az egész többségi társadalom békéjét, nyugalma is megzavarhatják.

Az elemzés célja annak vizsgálata, hogy mióta és milyen ideológiára hivatkozva mutatható ki Magyarországon a migráció veszélyére hivatkozó idegenellenesség. Milyen változáson ment át a hivatkozás, és hol tart napjainkban? Mik azok a politikai eszmék, amelyek alapvetően befolyásolták ezt a folyamatot? Milyen kockázatokat lehet az elkövetkező időszakokra vonatkozóan megfogalmazni? A nemkívánatos jelenség értelmezésén túl szükséges tárgyalni a reálisan feltételezhető kockázatokat is. A területet ismerő elemző feladata, sőt felelőssége, hogy ne engedjen teret egyetlen antidemokratikus törekvésnek sem. Ezek a politikai szándékok és gyakorlóik ugyanis először egy kiválasztott kisebbségi célcsoport ellen mozgósítják a tömegeket, majd a tömeget némítják el saját (kisebbségi) céljaik elérése érdekében. Ebből a veszélyből kifolyólag nem szabad magunkat abban az illúzióban ringatnunk, hogy a jelenleg marginális csoportok által megfogalmazott gyűlöletbeszéd nem rejt magában veszélyt.

A nem várt események váratlanságra hivatkozó szervek saját felkészületlenségüket ismerik be.¹ Az idegenellenességet „igazoló” ideológiák hatásmechanizmusának történeti áttekintése a kockázatot erősítő, külső befolyásoló tényezők érvényesülését szemlélteti. A múlt példáinak tapasztalatai a jelen gyakorlatát és a jövő kihívásainak elhárítását támogatják.

---

¹ A vizsgálat segítséget kíván nyújtani egy új szemlélet meghonosításában. Ennek lényege, hogy a szélsőséges csoportok hosszú éveken át tartó monoton, követő szemléletű ellenőrzése helyett a személyükben reális veszélyt hordozó aktivisták kockázati szintjét kell mérni a kritikus időpontokban. Ennek ismerete segítséget nyújthat a hatáskörrel és illetékességgel bíró szervek számára a hatékony korlátozó-akadályozó intézkedések bevezetésére.

Az idegenellenesség kezdetei

Tévedés azt gondolni, hogy a Kádár-rendszerben nem voltak az illegális migrációhoz kapcsolódó közbiztonsági vagy akár nemzetbiztonsági kockázatokat felvető jelenségek. Ha a cselekmények történeti háttérét vizsgáljuk, akkor kiemelhető a hazánkban tanuló, nagyszámú színes bőrű (fekete-afrikai, arab, távol-keleti) diák és (például kubai) munkavállaló jelenléte. Az idegenellenesség térnyerése kapcsán a nyolcvanas évek második felére kiépülő hazai szkinhed mozgalom aktivitása a meghatározó, amely a nem egyszer illegálisan itt tartózkodó, tehát nem a beutazás célját megjelölő tanulmányok miatt jelen lévő, a hazai átlagnál magasabb életszínvonalon élő, üzletelő („feketéző”) arabok ellen irányult.

Jelentős politikai és sajtóvisszhangot keltett az is, amikor 1988-ban kubai vendégmunkásokat vertek meg az Oi-kor!² együtteshez kötődő szkinhedek a Kőbánya-Kispest metrómegállónál.³ A zenekar vezetője fellépésüket a nacionalizmus ideológiájához kötötte. Az erőszakos akción túl propagandisztikus hatású dalszövegeik a beáramló színes bőrűek mellett a legnagyobb hazai etnikai kisebbség, a cigánység ellen is mozgósítanak.⁴

Ez a párhuzam szintén megfigyelhető a Mos-Oi! zenekar esetében, amelynek tagjai líbiai vendégdiákokat támadtak meg Szegeden.⁵ Egy részlet az egyik dalszövegükből:

„Fehérnek születtem, árja vagyok,
mégis többet kapnak az állat, tolvaj arabok,
a bevándorló bére csak halál lehet!
El kell üldözni a négereket!
Az arabokra viszont golyószóró vár és
Palesztina felett atomfelhő száll.
Néha-néha felcsillan a remény,
hogy Magyarország a mienk lesz, a tied, az enyém.
Felszámolunk mindent, ami rossz,
Eltűnik az aljas, a gonosz.”⁶

² Az Oi! egy szkinhed zenei stílusnak tekinthető, amelyet a punk irányzatra jellemző egyszerű, kemény hangzás és az a teljes idegenellenesség témája határoz meg. A kifejezés néhány korabeli magyar együttes nevében szerepel.

³ Hazai sajátosság, hogy a szubkultúrával párhuzamos mozgalomfejlődés részeként Magyarországon a szkinhedek a kezdeti időkben zenekarokhoz kötődtek. Angliában mindez leginkább futballklubok ultracsoportjai, míg Nyugat-Európában extrém szervezetek kapcsán mutatható ki.

⁴ Ez az időszak a gyűlölet-bűncselekmények robbanásszerű elterjedésének periódusa volt, még ha a rendvédelmi szervek egyszerűbb bűncselekménynek is minősítették azokat.

⁵ A rendőrség az 1980-as évek elején még nem tudta értelmezni a szkinhed-jelenséget. Egyfelől látható, hogy ekkor még nem vált szét a nihilista-anarchista punk és a rasszista, erőszakos bőrfejű irányzat, másfelől a nyugati definíálás (skinhead, „bőrfejű”) sem nyert még teret. Ebből adódik, hogy líbiai diákok ellen intézett támadást a rendőrség punkok bűncselekményének tartotta. A történeti tényállás szerint 1982-ben Szegeden 30 punk láncal felfegyverkezve követte el a cselekményt, így csoportosan elkövetett garázdaságnak minősítették az esetet. Előzményként szerepel, hogy ugyanezen csoport több tagja ellen 1981-ben eljárás indult közösség megsértésének büntette miatt, ugyanis 1956 évfordulóján kerítésekre és épületekre „fasiszta” feliratokat festettek. A bíróság a vádlottakat próbára bocsátotta. (Ezen esetek egyébként megfelelően szemléltetik a radikalizáció folyamatát.) A bűncselekmények bemutatása a szkinhed-jelenség első rendvédelmi publikálásának tekinthető. NAGY Mihály (1984): Csövesek és punkok Szegeden. *Belügyi szemle*, 22. évf. 2. sz. 96–99.

⁶ Mos-oi! zenekar: *Bevándorlók bére*. Dalszöveg (évszám nem jelölt).

E folyamat közvetlen továbbélése volt megfigyelhető a rendszerváltás időszakában, amikor a közbiztonsági mutatók jelentősen romlottak. Erre a közhangulatra, valamint a rendvédelmi szervek elnéző magatartására építhettek az idegenellenes jelszavakat hangoztató erők. A kilencvenes évek elejére az országban tanuló arab (szudáni, jemeni) diákokra koncentráltak. Az arabok elleni fellépés szükségességét még egy darabig a Szabó Albert vezette Világnemzeti Néppuralmista Párt, majd a Magyar Népjóléti Szövetség is hangoztatta, de a célcsoport rohamosan zsugorodó mérete miatt ők is egyre inkább a hazai zsidóságra fókuszáltak.

Az agresszióra nyitott csoportok a belső ellenségkeresés során szintén a nyolcvanas évek végén jelöltek ki a célcsoportokat. Az erőszakcselekmények felfutásának időszakában, 1991-ben több mint száz ember ellen indult eljárás olyan bűncselekmény gyanúja miatt, amelyet valamely nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport tagja ellen követtek el, annak csoporthoz tartozása okán. Azonban a bíróság csak a jóval enyhébb minősítésű garázdaság miatt látta bűnösnek az elkövetőket. Ekkorra már rendszeressé váltak a szkinhedek és a cigányok közti összecsapások, amelyek hatására roma önvédelmi alakulatok is szerveződtek. A kölcsönös erőszak mindkét oldalon több halálos áldozatot követelt. Kiemelendő, hogy a Mos-oi! együttes ellenségképébe kerülő cigányság elleni dalszöveg milyen szintű ismertséget ért el.

„A lángszóró az egyetlen fegyver, amivel nyerhetek,
elpusztítok minden cigányt, felnőttest és gyereket!
De elkezdni kiirtani csak egyetértésben lehet,
Ha elvégeztük, kiírhatjuk: cigánymentes övezet.”⁷

Figyelmet érdemel, hogy az idegenellenességet igazolni kívánó nacionalista önanonosságot milyen változás követte az ideológiai identitásban a rendszerváltástól napjainkig. Találkozhattunk önmagukat nemzetiszocialistaként, náciként, rasszistaként, ultrajobboldaliként, tradicionalistaként, de egyszerűen csak magyarként meghatározó szélsőségesekkel is. A változó értelmezési keretek az egyes ideológiai elemek egymást követő térnyerését tükrözik.

Ideológiai háttér

A rendszerváltást követően a Nemzetbiztonsági Hivatal számára feladatot jelentett, hogy az extrémizmus és a szélsőjobboldal fogalmát értelmezze, ezáltal helyesen határozza meg az elhárítandó objektumok csoportját, valamint megfelelő szervezeteket és célszemélyeket vonjon – cselekményeik alapján – ellenőrzés alá. A tudományos (politológiai) alapú vizsgálatok, valamint a szakmai tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy a közvélemény által szélsőjobboldalnak meghatározott irányzat alapvetően nemzetiszocialistának tekinthető, így baloldali és szélsőbaloldali eszmei elemeket is tartalmaz (főként gazdaság-szervezési, szociális kérdésekben). A főbb ideológiai elemek azonosítása a kockázatok meghatározása

⁷ Mos-oi! zenekar: *Cigánymentes övezet*. Dalszöveg (évszám nem jelölt). A hazai közvélemény ezt a dalt tévesen a CPG zenekarhoz köti, amely bár nem egyszer megbotránkozott a közvéleményt, idegenellenesség helyett a hatalom bírálata miatt vívta ki annak haragját.

miatt elengedhetetlen. Ezek a szempontok a szélsőjobboldali aktivitás egyik alapvető területére, az idegenelleneségre kiváltképp jellemzőek. Figyelmet érdemel, hogy a történelmi ideológiák (például hungarizmus) a rendszerváltás idején még számos korabeli aktivista (akkorra már idős, emigráns nyilas) támogatásával (és torzításával) nyertek teret.

Az „ismeretlen” szélsőjobboldal

A tényleges szélsőjobboldal, a magát ultrajobboldaliként meghatározó irányzat a tradíciók mindenekfelettségét hirdeti. Érdekei érvényesítéséhez még a meglévő intézményrendszerek (például a demokrácia államhatalmi szervei) felszámolásától sem riadna vissza, azonban tevékenysége elméleti síkon ragad meg. Néhány kultusz (például erőszak, terror) heroizálása miatt figyelmet érdemel, hiszen az elméleti okfejtések potenciálisan ideológiai bázist nyújthatnak a politikai terrorizmusnak. Az ultrajobboldal elitszemléletű, értelmi-ségi beállítottsága miatt megkülönbözteti magát a szerintük pusztán ellenbaloldaliságot megjelenítő jobboldaltól.

Az ultrajobboldaliság zártsága, konfliktusos hangneme, felsőbbrendűségi tudata és magas intellektusa következtében Magyarországon sem élvez jelentősebb társadalmi támogatottságot. Veszélyessége az elszórtan, időről időre feltűnő, erőszakkultuszt elismerő, alacsonyabb intellektusú és moralitású, megfelelési kényszerrel küzdő aktivistákban rejlik. Az ideológia által képviselt fundamentalizmust tükrözi, hogy kudarcuk esetén az önfeláldozás, mártíromság követését tartják elfogadhatónak. Rendszeresen hivatkoznak a kamikázék példájára vagy Misima Jukiora, aki 1970-ben egy sikertelen hatalomátvételt követően rituális öngyilkosságot követett el.

A nemzetiszocializmus

A közvélemény számára sokkal inkább ismertek a történelmi „szélsőjobboldali” ideológiák. A nemzetiszocializmus és annak magyar gyakorlata, a hungarizmus azonban egyes kérdésekben baloldali válaszokat fogalmaz meg. A parlamentarizmus (mint dekadencia) elutasításra talál. A politológia segítségével az alábbi képlettel írható le a közvélemény számára szélsőjobboldalként értelmezett irányzat:

„szélsőjobb” (nemzetiszocializmus) = ideológiai jobb + gazdasági bal + parlament-ellenesség⁸

Pártműködés szempontjából megfigyelhető egyfajta küldetésstudat, nagyfokú ideológiai- és pártfegyelem (amely segített a börtönöveket, üldöztetéseket elviselni). Szűk körű elitként értelmezték magukat, amelybe bekerülni érdem volt. Egyszerre csak egy nézet érvényesülhetett a párton belül, elhajlásra nem volt lehetőség. A hungaristák totalitárius hatalmat akarnak ma is létrehozni, amelynek minden nemzethű egyén a tagja. Az elbírálás, ítélkezés jogát maguknak tartják fent. Rendszerellenes jellegüket mutatja, hogy még napjainkban

⁸ E részhez lásd továbbá: KÖRÖSÉNYI András (1993): *Pártok és pártrendszerek*. Budapest, Századvég Kiadó.

is megkérdőjelezi az egész rendszerváltozást, sőt kiválasztott történelmi esemény – Szálasi kivégzése – óta a törvényes hatalom megszűnéséről beszélnek.⁹

Ideológiai alapelemek

Nacionalizmus

Az eddigiekből is kitűnt, hogy nem egyszerű jellemezni, leírni a külső szemlélő által csak szélsőjobboldalinak titulált gondolathalmazt. A témával kapcsolatban leggyakrabban a nacionalista megjelölést használják. Így jellemezte fellépését Dudás András is, a szkinhed Oi-kor! együttesének énekese 1989-ben. Erőszakos akciói közben ő is a nemzetféltésre hivatkozott. Megfigyelhető, hogy a mérsékelt intellektusú, szélsőséges aktivisták a nacionalizmus jelszavát hangoztatva követik el az alapvetően közvetlenül fizikai síkon megvalósuló erőszakcselekményeiket. Ezek a motivációjuk miatt gyűlölet-bűncselekményeknek számítanak.

A nacionalizmus megítélése azonban teljesen értelmezésfüggő. Ha úgy tekintünk rá, mint a nemzetté válás és a nemzeti karaktert megőrző ideológia, akkor egyértelműen értékhordozó, pozitív töltetű nézetként kezeljük. Történelmi szerepe elvitathatatlan, hiszen modern állam nem alakult ki nacionalizmus nélkül (Európában). Ennélfogva, mivel elsődleges államalakító tényező, kiemelt politikai, sőt történelmi jelentőségét nem vitathatjuk el. Értékhordozó/képviselő jellegének megkérdőjelezői mindezen túlmenően más nemzetek lenézését, a kisebbségekkel szembeni türelmetlenséget és a toleranciahiányt emlegetik. E jelek, illetve ezen túlmenően a sovinizmus nem a nacionalizmus radikalizált továbbfejlődését mutatják, hanem egy olyan nézetet képviselnek, amely elszakad a szerves ideológiaképződéstől. A nacionalizmus a nemzeti szuverenitás jogából indul ki, az állam és a nemzet teljes azonosságának szükségét hangsúlyozza.

Patriotizmus

A nacionalizmus mellett két fogalmat említene, mintegy fokozatként: a patriotizmust és a sovinizmust. A patriotizmus még a legextrémebb nemzetiszocialista, radikális jobboldali elitistáknál is szerepel hivatkozási alapként. Angolszász területeken jelentős térnyerése volt a propagandában. Kontinentális területeken inkább a megélt élmény elsődlegességével, az erkölcsi értékítélet mellőzésével találkozhatunk. Charles-Ferdinand Ramuz így ír: „Patrióta vagyok, mert szeretem hazámat a szó földrajzi értelmében, szeretek egy földet, egy bizonyos éghajlatot, egy bizonyos eget, szeretem szükségképpen, szeretem ezt a földet, mert innen származom, és ezt a darab eget, mert mindig ez vett körül.”¹⁰

⁹ Miként például az 56-os Magyarok Világtanácsa kezelésében 1999-ben megjelent – 1956 – A forradalom igaz története című kiadvány bevezetőjében Szalay Róbert megfogalmazta, vagy a Pannon Front számaiban olvasható.

¹⁰ Idézi: GYURGYÁK János szerk. (1996): *Mi a politika?* Budapest, Osiris Kiadó. 315.

Sovinizmus

A sovinizmus kifejtése során a közösségek egymásmellettisége helyett a „mi és ők” ellentéte a meghatározó. Ehhez már a nemzeti egyenlőtlenség gondolata kapcsolódik. Az egyén által képviselt nemzet a környezeténél magasabb rendű, mert elvégzett feladatai, történelmi múltja, küldetésstudata és kultúrája kiemeli. A sovinizta nézetekben nem a nacionalizmusnál megfigyelhető pozitív közösségtudat dominál, hanem a sértő, gúnyos, gyakran agresszív hangnem, viselkedés. Azokban az országokban, ahol totalitárius nézetek érvényesültek, általában a nacionalizmus mellett a sovinizmus gondolata is állami támogatással erősödött. Magyarországon a – szkinhedek nagy patrónusa – Király B. Izabella által 1993-ban létrehozott Magyar Érdék Pártja (MÉP) képviselte leglátványosabban ezt a gondolatiságot a teljes idegenellenesség (generális xenofóbia) szintjére emelve.

Rassizmus

A rasszizmus követői más népek, népcsoportok alacsonyabb értékét hangsúlyozzák. Az emberek osztályozása, értékelése, mindezek állami rangra emelt változata nem új keletű. Az értékítéletnek azonban ismét csak fontos része az ítélező személye. Sokak számára nem ismert, de a demokratikus értékrendet megalkotó, azt hangsúlyozó nyugati államok fejlődésük során gyarmatosítottak, a belső vallási és etnikai ellenzéküket megsemmisítették, a nemzeten kívüli más népcsoportokat alacsonyabb rendűnek tekintették. Jelenleg a rasszizmusnak egy új irányzata figyelhető meg hazánkban is. Az östörténeti kutatásokon alapuló rasszizmus végső célja egy nép eredetének, teteteinek értékelése révén kimondani annak elsődlegességét, és úgy meghatározni, mint ami magasabb kulturális értékét képvisel.¹¹

Antiszemitizmus

Minden nyilvános szerepet célzó politikai erő és ideológia eleve halálra van ítéelve, ha magában hordozza a rasszizmus leggyakrabban jelentkező válfaját, az antiszemitizmust,¹² így ez az antidemokratikus erők sajátja. A közbeszédben reflexként jelenlévő antiszemitizmus azonban állami szintre is emelkedhet. Általában a „szélsőjobboldaliként” megnevezett diktatúráknál mutatják ki, azonban a – rendszerint – példaként felhozott náci Németország és a nyilas hatalom mellett a Szovjetunióban is tetten érhető volt e nézet. Amíg térségünkben, az 1920–30-as években az ún. tördőfés- és az élettér-elméletek próbálták igazolni e kérdést, addig a kommunista ideológiában, kommunista országokban mindez az aktuálpolitikai események kapcsán volt értelmezhető. A Szovjetunió (és tábor) a zsidó állammal szemben ellenséges magatartást tanúsított, még diplomáciai kapcsolatot sem tartottak fenn, és az ENSZ szavazásain is rendre Izrael-ellenes álláspontot képviseltek. Az évszázados múltra visszanyúló pogromok után a Szovjetunióban a zsidóságnak (a „cionista

¹¹ Nyilvánvalóan ez a folyamat erősen átideologizált, átpolitizált, de a – gyakran amatőr – kutatók révén számos eddig ismeretlen vagy elhallgatott eredmény is a felszínre került.

¹² A társadalom érzékenysége folytán már az antiszemitizmusnak pusztán a vádja is elég a lejáratáshoz.

összeesküvőknek”) továbbra is hátrányos megkülönböztetésben volt része, másrészt sokáig még akadályokat is gördítettek Izraelbe történő kivándorlásuk elé.¹³

Alapideológiák

A hazai idegenellenes szervezetekre leginkább hatást gyakorló, ún. szélsőjobboldali ideológiák vonatkozásában általánosan kiemelhető, hogy az 1920-as években az „új ember” megalkotásának vágya hívta őket életre.

Fasizmus

Az első világháború után épült ki az újkori fasizmus Olaszországban, Mussolini vezetésével.¹⁴ A „nagy háborút” követő „modern” korban színre lépő új embertípus politikumának megalkotása során szakítottak az addig kialakult, klasszikus nyugati politikai eszmékkel és intézményekkel (például a parlamentarizmussal). Figyelmet érdemel, hogy az antiszemitizmus nem része a fasiszta nézeteknek, így a húszas években – a numerus clausus hatályba lépését követően – sok olyan zsidó hallgató választhatta tanulmányai helyszínéül Itáliát, aki a magyarországi oktatási intézményekből kizorult.

A fasiszták feltétlen engedelmességet követeltek az állampolgároktól. A tömegfelvonulások ókori gyökerű külsőségeik és monumentalitások révén a feltétlen engedelmesség kialakítását szolgálták. Az erőszak, a rend utáni vágy, az állandó ellenségkeresés a lakosság mozgósításával járt együtt. A fasizmus ideáljában (és gyakorlatában) egy olyan totalitárius állam jelent meg, ahol egypártrendszer működött, amelyben a Párt gyakorolta a hatalmat az élet minden szférájában. A Párt élén a személyi kultusszal övezett diktátor állt. Az alapvető szabadságjogokat (az emberi jogok, a sajtó-, a szólás-, a gyülekezési szabadság és a szakszervezetek működése) drasztikusan megnyirbálták vagy felfüggesztették. Napjainkban Magyarországon a Kard-Kereszt-Korona Szövetség, illetve az Új Jobboldal követői ismerik el a fasiszta tanokat. Működésük az elméletiségre és a belső kohézió erősítésére koncentrálnak.

Nácizmus

A nácizmust, a német nemzetiszocializmust gyakran emlegetik német fasizmusként, hiszen az előzőekben tárgyaltak egytől-egyig jellemzőek rá, viszont néhány kérdésben még radikálisabban gondolkodtak, cselekedtek. A Nemzeti Szocialista Német Munkáspárt (NSDAP) a politikai sikereit a kommunistákkal folytatott agresszív csatározások közepette érte el. A vezér (Führer) tisztelete még az itáliai példán is túltett. Hitler és a nácizmus túlmélt az állam, a társadalom és a közgazdaság szféráján, és a német népbe egy teljesen

¹³ DANCSHÁZY Sándor (1990): *Antikommunista Kiáltvány*. Budapest, Héttorony Könyvkiadó.

¹⁴ A latin *fascis* kifejezés egy vesszőnyalábok által közrefogott bárdra utal, amely az egységet és az autoritást szimbolizálta.

új, mindenre kiterjedő, sok történelmi és kulturális filozófiával szakító világgépet, hitvallást próbált oltani. A keresztény értékekkel és erkölcsiséggel szakítva pártvallásként lépett fel. Az új világgépnél itt már a fajelmélet volt az alapja, amely a germánokban látta megtestesülni a legmagasabb szintet. A gazdasági nehézségekért, sőt visszamenőlegesen a történelmi válságokért egyetemlegesen a zsidóságot tették felelőssé. Adolf Hitler így írt erről: „A háború befejezése óta ugyanis sorsunkat egész leplezetlenül zsidók irányítják, és így tényleg nem lehet feltételezni azt, hogy szerencsétlenségünk oka egyedül a helyzet téves felismerése lenne, sőt ellenkezőleg, abból a meggyőződésből kell kiindulnunk, hogy tudatosan teszik tönkre népünket.”¹⁵

A program kiemelt pontjaként szerepelt a zsidókérdés végső megoldása.¹⁶ Az ideológia érvényesítésének nemzetközypontúsága alapján nácinak, illetve neonácinak csak a ténylegesen német származású aktivisták számítanak. Magyarországon a Nemzetiszocialista Hálózat (NSH) aktivistái vallották magukat nácinak a kilencvenes években, és futballmérkőzéseken ennek megfelelő transzparenseket (például kelta kereszt) helyeztek ki. Konfliktuskeresésük még mozgalmi közegben is tetten érhető volt, nemhogy a kiszolgáltatott csoportokkal szemben.

Hungarizmus

A hungarizmus a nemzetiszocializmus magyar gyakorlata. A nácizmustól eltérően a nemzetet nem a fajfogalom felől definiálta, hanem politikai arculatként határozta meg. Álláspontja szerint a magyar nemzethez a Kárpát-medencében együtt élő, a Szent Korona által egyesülő népek tartoznak, tehát több nép együttese alkotja a nemzetet, mivel az egységes földrajzi környezet, a geopolitikai meghatározók, a gazdasági egymásrautaltság, a történelmi társ- és sorsközösség, a hasonló életmód és a kulturális kölcsönhatások erősebbek – szerintük – a különböző népi jellegből fakadó, széthúzó erőnél. Épp ezért a hungaristák mind a mai napig a Szent István által megalkotott kárpát-medencei egység, a Pax Hungarica feltétlen hívei.¹⁷

Számukra a nemzetszeretet és a nemzeti öntudat kialakulása azonos a hazafisággal, ugyanis a nemzet, amelybe beleszületünk és nyelvét, kultúráját magunkénak valljuk, már a patriotizmuson túlmutató, érzelmi kapcsolatot fejleszt ki. Programszinten a hungarizmus elutasította a sovinszta, rasszista gondolkodásmódot. A nacionalizmus kiegészítéseképpen megalkotta a kárpát-medencei együttélést biztosító ún. konnaacionalizmus gondolatát. E fogalomról Szálasi Ferenc így írt: „[...] a nacionalizmusok együttesét, összeegyeztethetőségét jelenti; nem csupán az egyes nemzetek nacionalizmusának egymásmellettségét, hanem pozitív együtt- és összeműködését, elsősorban a saját nemzet, közvetve azonban az egész nemzetközösség javára.”¹⁸

A hungarista felfogás aszemita nézetet képviselt, ugyanis nem számolt a zsidóság további jelenlétével. A kérdés elméleti megoldása során nem hirdettek erőszakos eszközöket. A hatalomátvételt követően Szálasi elutasította a zsidók deportálását, ugyanis munkaerőként

¹⁵ HITLER, Adolf (1996): *Harcom*. Interseas Editions, Hódmezővásárhely. 349.

¹⁶ Németül: *Endlösung*.

¹⁷ Ezt tükrözi a Magyar Jövő Csoport és a Pax Hungarica Mozgalom programja is.

¹⁸ KÁNTOR Béla (1992): *Kik vagyunk és mit akarunk?* Merredin, W. A. 12.

számolt velük. Bár – a faszizmushoz hasonlóan – a rasszizmus nem programalkotó elem, az ideológia követői a náciizmushoz hasonló nézeteket képviselnek az utóbbi évtizedekben.

Új Jobboldal

Egy kevésbé ismert, de Magyarországon – az ultrajobboldal bázisára – is hatást gyakorló modern, extrém jobboldali eszmerendszer az Új Jobboldal, amely nem a napi politika szintjén működik; metafizikai alapú, szellemi irányzat. Elsődleges céljának a baloldal kultúrmonopóliumának megtörését tekinti. Feladatának tekinti a valódi értékek felkutatását, amelyeket azonban az indoeurópai kultúrából eredeztetve meg akar tisztítani a „zsidó-keresztény” hatásoktól. Társadalomfilozófiájában a normákat, majd a jogrendszert az emberek közötti megállapodás szüleményeinek tartja, amelyet a modern világ veszélyeztet. Éppen ezért az Új Jobboldal a társadalom számára követendő magatartásformák megalkotását tekinti feladatának. Szerintük a szabadság nem alapvető jog, pusztán az erős személyek és népek privilégiuma. Az egyén az általa képviselt értékek alapján határozható meg; a hős életével járul hozzá a lét gazdagításához, míg a polgár csak hasznot igyekszik húzni az életből.

Amíg a „zsidó-kereszténység” szerint az emberiség egy homogén együttes, amelyben az etnikai és kulturális különbségek csak másodlagosak, addig az Új Jobboldal szerint a kulturális és antropológiai különbözőség alapján minősíthetők a csoportok. Szellemi gyökerére, az evoluzionizmusra támaszkodva a posztindusztriális társadalom éles kritikájával él. Napjainkban ez elsősorban az integrációs folyamatok nemzetek feletti jellegének elutasításában, nemzetietlenségének kimutatásában testesül meg. A szembenállás háttérében a zsidó–szabadkőműves-összeesküvés elmélete húzódik.

Az eszmeiség teoretikusainak eltökéltségét szemlélteti, hogy 2013-ban a párizsi Notre-Dame-székesegyház oltáránál Dominique Venner történész, ideológus föbe lőtte magát, tiltakozván a társadalmi normák megbomlása (a meglegházasságok franciaországi legalizálása, Európa iszlamizációja) miatt.¹⁹

Az Új Jobboldal önmagát ultrajobboldalként definiáló magyarországi követőinek egyik ága – a Kard-Kereszt-Korona Szövetség keretei között – az elitizmust a brahmanizmus vallásfilozófiájának árja szemléletéből, valamint a feltétlen autokratizmusból vezette le, míg a másik vonal az antik Európa eszményével szemlélteti a felsőbbrendűek kiválasztottságát.

Az ideológia érvényesülése

A nemzetiszocializmus magyarországi gyakorlatát, a hungarizmust is több irányzat képviselte Magyarországon a rendszerváltást követően. Györkös István²⁰ önmagát a Hungarista Mozgalom nyílt emigráció által felruházott, kizárólagos vezetőjeként állította be, ezáltal

¹⁹ GAZDAG István (2013): *Az utolsó spártai áldozata Európáért*. Forrás: www.antidogma.hu/node/3908 (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).

²⁰ Elmondása és egyes rendvédelmi források szerint is politikai okokból, államellenes bűncselekmény elkövetése miatt ítéltek el, és 1961 szeptemberétől 1963 áprilisáig börtönbüntetését töltötte. Lásd: ANDORFER Miklós (1993): Neonáci csoportosulás Magyarországon. *Belügyi szemle*, 1. sz. 80–88.

sikeresen begyűjtötte az anyagi támogatások zömét. A *Magyar Nemzetiszocialista Akciócsoportok* elnevezéssel 1989-ben létrehozott szervezete még családi, baráti jelleget tükrözött.²¹ Az 1993-tól működtetett Magyar Nemzeti Arcvonal (MNA) későbbi kiképzésének is helyet biztosító bőnyi birtok a tanúbizonysága a militáns nemzetiszocialista irányzat kiépülésének. Idegenellenességét tükrözi, hogy az utóbbi évek folyamataira reflektálva a „migráns csürhe” kifejezést használta. Követői bázisának megcsappanására – öregkorára felerősödő zárkózottsága révén – az ultrajobboldal elitszemléletében talál magyarázatot a külvilág folyamataira. Saját szerepét és helyét a társadalmon kívül a „plebs” felett képzelel, és minden változást alapból elutasít (így a migráció jelenségét is).

A Magyar Gárda 2007-es megalakítása egy új, jelentős nagyságrendű militáns, extrém erő színrelépését jelentette.²² A sokak által párthadseregnek titulált szervezet megjelenése alapvetően a romák megfélemlítését célozta. Figyelmet érdemel, hogy a 2008–2009-es cigányellenes cselekménysorozat és a gárdademonstrációk helyszíne között átfedés mutatható ki. Szintén fontos elem a szervezet politikai erőmezőjében jelen lévő tanácsadó, aki az ultrajobboldal sajátos teológiai intézményesülésének, a Metafizikai Hagyomány Egyházának a vezetője.

Az idegenellenesség, illetve a cigányellenesség történetében a 2008-ban létrehozott, mára néhány száz fős Betyársereg színrelépése jelentett újabb lépcsőfokot. A rendszeresen megtartott, megfélemlítő hatású vonulásokon kívül konkrét esetként kiemelhető az az eljárás, amit a szervezet vezetője, Tyirityán Zsolt kijelentései kapcsán indítottak, mivel 2011 augusztusában a Magyar Szigeten tartott „előadásában” fiktív fajvédő háborúról értekezett: „bennünk lesz-e annyi, hogy le merjünk löni egy rohadt, tetves zsidót?”. Amennyiben ezt a kijelentést a hazai extrém mozgalmi szféra kontextusába helyezzük, láthatjuk annak közvetett hatásait. A Tyirityán által vezetett Betyársereg alacsony moralitású tagsága, továbbá a felvételre váró aktivisták a vezető álláspontját kritika nélkül elfogadják, és érvényesülésük érdekében erőszakos eszközöket is igénybe vesznek. Bár az elszigetelt helyszín miatt közvetlen veszélyhelyzetet a kijelentés nem eredményezett, annak kisugárzása érezhető volt a szélsőségesek későbbi erőszakosságában. A Betyársereg tagsága és holdudvara a kijelentés óta nyíltan fajvédő háborút vizionál, amelyben a romákat és a zsidóságot immár célszemélyekként határozzák meg. A nemzetközi szakirodalom (így az FBI stációelmélete is) ezt a tendenciát a kockázati szint egyértelmű emelkedéseként értékeli. Az illegális migránsok ellen 2015 augusztusában a déli határszakaszon szervezett hajtóvadászataik is ebbe a logikába illeszkednek. Figyelmet érdemel, hogy Tyirityán vezetői pozíciójában szintén az ultrajobboldal meghatározó ideológusának tanításaira épít.

²¹ Figyelmet érdemel, hogy már a nyolcvanas évek közepén a rendőrség látókörébe került több nemzetiszocialista szervezkedés is Győr-Moson-Sopron megyében. 1983 júliusában Győrben ismeretlen elkövetők horogkereszteket és szovjetellenes feliratokat festettek falakra. 1985 végén egy tizenöt éves győri fiatal három társával „újfasiszta” szervezetet hozott létre (némi anarchista felhanggal). A később tizenkét főre bővülő csoport tagjai disszidálást készítettek elő. Távlati terveik között az idegenlégió és egy terrorszervezet megkeresése szerepelt. Hat diák pedig 1986. október 23-án Sopronban „tervezte” felrobbantani a rendőrség és a pártbizottság épületét. GRECSÓ Imre (1988): Antiszociális fiatalok körében végzett ifjúságvédelmi munka Győr-Sopron megyében. *Belügyi szemle*, 26. évf. 11. sz. 45–48.

²² Több ponton vitathatók bizonyos „elfogadott” elméletek a hazai szélsőséges szervezeti interakciókról. Lásd például: KARÁCSONY Gergely – RÓNA Dániel (2010): A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól. *Politikatudományi szemle*, 19. évf. 1. sz. 94–123.; FILIPPOV Gábor (2011): A név kötelez. A szélsőjobboldal kutatásának terminológiai problémái. *Politikatudományi szemle*, 3. sz. 130–157.

Összegzés

A magyarországi idegenellenesség hivatkozási háttere a félreértelmezett nacionalizusból eredeztethető. Ez az ideológia azonban kezdetben a rasszizmus volt, amely a hungarizmus keretei közül is előlépett. Változás az ultrajobboldal és képviselőinek térnyerésével párhuzamosan figyelhető meg. A magas intellektust képviselő, tényleges szélsőjobboldal vonzó lett az idegenellenes, de mérsékelt intellektusú aktivisták számára. Jelentős kockázatot képvisel ezen aktivisták feltétlen megfelelni akarása, akik kiemelt gyűlölet-bűncselekmény elkövetése által is bizonyítani kívánják alkalmasságukat.

Az extrém jobboldali szervezeteknél megfigyelhető, felfokozott idegenellenesség a migránsok bejutásának sikeres akadályozása miatt nem tud kibontakozni. Az elfojtott indulatok hatására azonban több vezető ideológus elővette a másodlagos forgatókönyvet, amely alapján a cigányellenesség erősödése, társadalmi szintű konfliktusok kierősökölése várható, akár már középtávon is. Mindezek alapján nem zárható ki, hogy a jelenleginél több gyűlölet-bűncselekményt követnek majd el a hazai cigányság sérelmére az elkövetkező időszakban.

Felhasznált irodalom

- ANDORFER Miklós (1993): Neonáci csoportosulás Magyarországon. *Belügyi szemle*, 1. sz. 80–88.
- DANCSHÁZY Sándor (1990): *Antikommunista Kiáltvány*. Budapest, Héttorony Könyvkiadó.
- FILIPPOV Gábor (2011): A név kötelez. A szélsőjobboldal kutatásának terminológiai problémái. *Politikatudományi szemle*, 3. sz. 130–157.
- GAZDAG István (2013): *Az utolsó spártai áldozata Európáért*. Forrás: www.antidogma.hu/node/3908 (letöltés dátuma: 2017. 05. 01.).
- GRECSÓ Imre (1988): Antiszociális fiatalok körében végzett ifjúságvédelmi munka Győr-Sopron megyében. *Belügyi szemle*, 26. évf. 11. sz. 45–48.
- GYURGYÁK János szerk. (1996): *Mi a politika?* Budapest, Osiris Kiadó.
- HITLER, Adolf (1996): *Harcom*. Interseas Editions, Hódmezővásárhely.
- KÁNTOR Béla (1992): *Kik vagyunk és mit akarunk?* Merredin, W. A.
- KARÁCSONY Gergely – RÓNA Dániel (2010): A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól. *Politikatudományi szemle*, 19. évf. 1. sz. 94–123.
- KÖRÖSÉNYI András (1993): *Pártok és pártrendszerek*. Budapest, Századvég Kiadó.
- Mos-oi! zenekar: *Bevándorlók bére*. Dalszöveg (évszám nem jelölt).
- Mos-oi! zenekar: *Cigánymentes övezet*. Dalszöveg (évszám nem jelölt).
- NAGY Mihály (1984): Csövesek és punkok Szegeden. *Belügyi szemle*, 22. évf. 2. sz. 96–99.

Abdessamad Belhaj

Migration as an Instrument of Foreign Policy

Introduction

The recent crisis between Turkey and the Netherlands shows how long-term migration could be an instrument of foreign policy. The 2017 Dutch-Turkish diplomatic incident, called the Tulip crisis illustrates the nexus migration established between internal politics of a host country (the Netherlands in this case) and foreign policy of the exporting country (Turkey in this case). Exporting-migration countries use their nationals, of first or subsequent migrant generations, to put pressure on host countries, leading thus to permeate and impact the political system of these countries.

Extensive evidence suggests that several countries use migration to influence politics of targeted countries in Europe and beyond. We mean by influence here the capacity to mobilize immigrants to change or contest measures taken by a government, to intervene in elections, to dissuade a host country for pursuing a policy, or to bring it to support the exporting-migration country's policy. We shall provide examples of different countries, Turkey, Morocco, Algeria, in addition to Kurds whose areas of influences extend to Western Europe. Throughout this paper influence is addressed as pressure and soft power. It is not in the paper's scope to inspect migration as a weapon, although this could be one aspect of migration as a tool of foreign policy.¹ Displacement of populations and driving them towards a targeted region or country has been observed in the recent conflicts in the Middle East (Iraq, Syria, etc.) and Africa (Congo, Rwanda, Nigeria, etc.). The article does not engage with minorities as a geopolitical tool² despite its relevance, which sometimes intermingles with migration (cf. the Turkish minority in Bulgaria).

The specific aim of this study is to examine the double allegiance of some migrant communities as a vulnerability point, used by countries to influence decision-making in a European political system. The use and misuse of migration as an instrument of foreign policy bears the risk of turning it into a social conflict, inherent to any society, and into an identity conflict, as allegiance to the exporting country or group increases. Furthermore, the risk of a parallel state is real; when significant parts of the population are manipulated or the strategy of their country of origin is implemented, the host country loses control over

---

¹ Kelly M. Greenhill worked extensively on this aspect. See her most recent studies: GREENHILL, Kelly M. (2016): Strategic Engineered Migration as a Weapon of War. *Suffolk Transnational Law Review*, Vol. 39. No. 3. 615–636.; GREENHILL, Kelly M. (2016): Migration as a Weapon in Theory and in Practice. *Military Review*, Vol. 96. No. 6. 23–36.

² KASTORYANO, Riva (2010): Minorités et politique étrangère: espace transnational et diplomatie globale. *Politique étrangère*, No. 3. 579–591.

this population. As we head further to what M. Leonard calls “connectivity wars”³, namely migration, finance and trade, knowledge of migration as a diplomatic weapon can play an important role in addressing the issue of the autonomy of decision-making and sovereignty. Migration is a pivotal vehicle of information and economy, which could foster relations between the North and the South, as it could engender major risks to these relationships.

Turkey

Turkey has long used its nationals to influence politics in the host European countries. Close to our memories is the involvement of Turkish immigrants in the early 2000s, in a largely funded and organized campaign in favour of Turkey’s adhesion to the EU. Following the change of Turkey’s internal and foreign policies, as the AKP, under the leadership of Erdogan, turns more authoritarian and anti-Western, Turkish communities in European countries supported in majority Erdogan. This support demonstrates the permeability of second and third generations Turkish communities to the AKP and its Islamic-nationalist rhetoric.

In May 2015 Recep Tayyip Erdogan led a meeting in Belgium, (with an estimated population of 200,000–250,000 Turks) which was one of the biggest ever in Belgium. It took place in the Flemish city of Hasselt, with an important Turkish community, mobilising 25,000 persons.⁴ The participants there treated Erdogan as a hero, not just as a politician in campaign in support of the AKP party. Belgian politicians and the media were worried about the event, because no Belgian politician could mobilize any comparable number to that among Turkish communities, and the debate turned quickly to the issue of loyalty and infiltration by foreign countries of migrant communities, who supposedly were Belgians. Again, in Belgium, another issue sparked the debate with regard to Turkey’s influence. As, in July 2015, the Belgian Parliament was about to vote the resolution on the Armenian genocide, the Belgian-Turkish parliamentary members applied huge pressure on their political parties, especially the left and centrist parties. The result was an ambiguous resolution which clears the way for Turkey while acknowledging the genocidal nature the events in 1915.⁵ Moreover, some Turkish members contested overtly the vote of their political parties. Mahinur Özdemir, M P, who was close to Erdogan, was excluded from her party, the CDH, Centre Démocrate Humaniste.⁶

In Austria, one can note two crises in the recent times between Ankara and Vienna in which Ankara uses its migrants in Austria as a way to make pressure on Vienna. First, in 2010, Turkey’s ambassador to Vienna Kadri Ecvad Tezcan declared: “Turks did not wish

³ LEONARD, M. ed. (2016): *Connectivity Wars. Why Migration, Finance and Trade Are the Geo-Economic Battlegrounds of the Future*. London, European Council on Foreign Relations. 14.

⁴ *Erdogan loka 25.000 Turken naar Hasselt* (2015). Available: www.hln.be/hln/nl/957/Binnenland/article/detail/2315807/2015/05/10/Erdogan-lokt-25-000-Turken-naar-Hasselt.dhtml (Downloaded: 01. 05. 2017).

⁵ *Génocide arménien. Le Parlement belge adopte une résolution qui pourrait froisser et Ankara et Erevan* (2015). Available: www.lemonde.fr/europe/article/07/24/le-parlement-belge-froisse-ankara-et-erevan-a-propos-du-genocide-armenien_4696864_3214.html (Downloaded: 01. 05. 2017).

⁶ *La députée Özdemir exclue du CDH pour avoir refusé de reconnaître le génocide arménien* (2015). Available: www.lesoir.be/892524/article/actualite/belgique/politique/2015-05-29/deputee-ozdemir-exclue-du-cdh-pour-avoir-refuse-reconnaitre-genocide-arm (Downloaded: 01. 05. 2017).

to be treated like a virus in Austria [...] and if he were the head of the organisation such as the UN, he would not stay in Vienna [...] and also You must learn to live with others. What's Austria's problem?"⁷ An estimated 350,000 people of Turkish origin live in Austria. In August 2016, a new crisis erupted. As Austria has banned Turkish immigrants from organising a public meeting in support of Erdogan, Turkey responded by accusing Vienna to be the centre of Islamophobia and support of terrorism.⁸ In February 2017, Austria refused to allow free election campaign appearances of Turkish politicians in Austria in favour of a referendum that would give more power to Erdogan.⁹

Germany with an estimated population of around 3 million Turks also undergoes the influence of Turkish foreign policy. In the recent Turkish elections, in November 2015, the AKP obtained almost 60 percent of the votes of registered 570,000 Turkish voters in Germany.¹⁰ Turkey also uses the religious affairs through The Turkish-Islamic Union for Religious Affairs (known as DİTİB), the largest Islamic organization in Germany and directly controlled by the Turkish government. This organization runs over 900 mosques in Germany, controlling and directing the Turks in Turkey towards a support for the nationalist-Islamic tendency of the AKP.¹¹ Such influence could be seen in the Böhmermann affair as well. German satirist Jan Böhmermann made a satire of Erdogan in March 2016. The Prime Minister of Turkey, Numan Kurtulmuş, considered the satire a "crime against humanity"¹². Echoing Turkey's harsh reaction, including that of Erdogan himself, a German deputy Detlef Seif attacked Böhmermann and supported Erdogan in the Bundestag. Moreover, Erdogan followers in Germany made a legal complaint in Germany against Böhmermann. The latter was put under police protection after he received several threats.¹³ The debate over dual citizenship in Germany illustrates further the permeability of the German system to Turkish influence: while A. Merkel's party, the CDU adopted a decision to stop issuing dual passports to Turkish Germans, to contain Turkey's influence, Merkel still manages Turkey, and the German government did not apply this decision.¹⁴

Turkey certainly benefits better from Turkish communities with a double passport. Connectivity would only make sense if these communities are effective in the political lives of their host countries; this can only occur if they have European citizenships. For exporting migration countries, connectivity is attainable inasmuch as the instruments (the migrants)

⁷ *Turkey's Ambassador to Austria Prompts Immigration Spat* (2010). Available: www.bbc.com/news/world-europe-11725311 (Downloaded: 01. 05. 2017).

⁸ *Turkey Recalls Ambassador to Austria as Row Deepens* (2016). Available: www.dw.com/en/turkey-recalls-ambassador-to-austria-as-row-deepens/a-19493812 (Downloaded: 01. 05. 2017).

⁹ *Turkey to Austria. Our Referendum Doesn't Concern You* (2017). Available: www.politico.eu/article/turkey-to-austria-our-referendum-doesnt-concern-you-constitutional-reform/ (Downloaded: 01.05.2017).

¹⁰ SCHUSTER, Robert (2017): *The Turkish Effect in German Politics*. Available: www.aspeninstitutece.org/.../1-2017-the-turkish-effect-in-german-politics (Downloaded: 01. 05. 2017).

¹¹ *Turks in Germany: Old Faultlines. As Tensions Rise in Turkey, They Spill over into Germany* (2016). Available: www.economist.com/.../21703296-tensions-rise-turkey-they-spill-over-germany-old-faultlines (Downloaded: 01. 05. 2017).

¹² *Erdoğan stellt offiziell Strafantrag gegen Böhmermann* (2016). Available: www.zeit.de/politik/2016-04/jan-boehmermann-tuerkei-ermittlungen-schmaehgedicht-menschlichkeit (Downloaded: 01. 05. 2017).

¹³ *Jan Böhmermann steht unter Polizeischutz* (2016). Available: www.welt.de/.../Jan-Boehmermann-steht-unter-Polizeischutz.html (Downloaded: 01. 05. 2017).

¹⁴ SCHUSTER, Robert (2017): *The Turkish Effect in German Politics*. Available: www.aspeninstitutece.org/.../1-2017-the-turkish-effect-in-german-politics (Downloaded: 01. 05. 2017).

are leading a parallel political life: they constitute a force in the local vote, but have sufficient autonomy to prioritise the national interest of their countries of origin. Interdependence between exporting country and host country increases the political capital of the exporting country and reveals, at the same time and *crescendo*, the vulnerabilities of the host country.¹⁵

Kurds in Germany and Belgium

Approximately 1,000,000-1,500,000 Kurds live in Western Europe, and some 600,000 live in Germany.¹⁶ Kurds pay allegiance to either political parties such as the PKK or quasi-states such as Kurdistan in Iraq, and their strategy consists in bringing the EU to support their claims of independence against mainly Turkey.

Considering what has been said earlier about Turkey's use of its immigrant communities to put pressure on Germany's policies, it is expected that Kurds also would act or react in this regard. If one focuses only on the last two years, one can observe the Kurds putting pressure on the EU in two directions: against Turkey and the ISIS. In both cases, the Kurds hope to make the EU, or some of its major decision-makers support the policies of Kurdistan or the PKK, and punish their adversaries.

In Germany, the Kurds demonstrated and attacked several times other pro-Erdogan Turkish protestors' demonstrations. Kurds in Germany also protested against the Islamic State, the enemy of the Kurdish militias in Syria and Iraq.¹⁷ A German diplomat even declared: "When you have a full blown civil war there, then there is the risk of direct transmission to German cities".¹⁸ In Belgium, with a relatively small number of Kurds, 22,000,¹⁹ witnessed a similar tension between Kurds and Turks; as thousands of Kurds protest against Erdogan, disapproving "the weak and fearful EU attitude" towards President Erdogan, Turkish activists attack the Kurdish protestors.²⁰

Whatever the outcome of these clashes between Turks and Kurds could be in terms of decision-making, it is improbable that these clashes could have no effect on this process. If the EU tends to favour Kurds or Turks, then a more violent reaction is expected from the other side, and more pressure to change the decision. Not being able to decide for its own interest and choosing neutrality could also be an outcome in favour of a status quo, beneficial to Turkey.

Conflicts in the Middle East were proved to be of the zero-sum game. The Kurdish-Turkish conflict is an example of such situation and its importation to Europe only means

¹⁵ LEONARD, M. ed. (2016): *op. cit.* 15.

¹⁶ AMMANN, Birgit (2005): Kurds in Germany. In EMBER, Melvin – EMBER, Carol R. – SKOGGARD, Ian eds.: *Encyclopedia of Diasporas*. New York, Springer US. 1012.

¹⁷ *The Kurdish-Turkish Conflict is Playing out in Germany* (2016). Available: www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/04/01/the-kurdish-turkish-conflict-is-playing-out-in-germany/?utm_term=.cb450405f803 (Downloaded: 01. 05. 2017).

¹⁸ *Germany Fears Return of Turkish-Kurdish Violence on its Soil* (2016). Available: www.reuters.com/article/us-germany-turkey-kurds-idUSKCN0XA18Y (Downloaded: 01. 05. 2017).

¹⁹ Belgium. Available: www.ethnologue.com/country/BE (Downloaded: 01. 05. 2017).

²⁰ *L'institut kurde à Saint-Josse attaqué par des pro-Erdogan* (2016). Available: www.7sur7.be/7s7/fr/1502/Belgique/article/detail/2988166/2016/11/18/L-institut-kurde-a-Saint-Josse-attaque-par-des-pro-Erdogan.dhtml (Downloaded: 01. 05. 2017).

another zero-sum situation. In regard to connectivity, it is expected that the events in the Middle East will continue to fuel the imported conflict in Europe, and as belligerents will get more losses or gains, European societies will enter in a vicious circle of tensions. The recent war of words between Merkel and Erdogan demonstrates how connectivity makes political life in the host country resembles to the one in the original country.

The Rivalry of Morocco-Algeria in France

In 2014, the number of Algerian voters in France was 815,000, including Algerians with a French citizenship and Algerians with a residence permit in France.²¹ This does not cover all the Algerians, but only those who registered at the Algerian embassy to vote in Algerian elections. Statistics of 2012, speak of 1, 713, 000 Algerians or their descendants in France.²² An Algerian source, very much exaggerated, speaks of 5 million Algerians in France.²³ There are 1,3 million Moroccans in France.²⁴

Since 1963, a cold war opposes Rabat and Algiers over the Sahara issue, and other geopolitical matters in Africa and beyond. This cold war extends to the organization of Islam in France. Each country attempts to obtain the maximum of authority over Muslims in France, so that it could have more weight in negotiating with Paris over hard political issues. This proxy Islam or embassy Islam works through a direct supervision by the embassies or consulates of Morocco or Algeria of specific mosques or religious associations, appealing to the national reflex, offering financial incentives and organization assistance, etc. This rivalry takes place in the French Council of the Muslim Faith, the CFCM, since its foundation by the French Government in 2003 to organize Islam in France and control it. Morocco is represented by *le Rassemblement des musulmans de France*, while Algeria relies on the Grande Mosquée de Paris. In the first elections, in 2003, Morocco largely dominated the vote and therefore the management of the religious affairs; the Grand Mosque of Paris, Algeria's representative only got five members out of 41 members. Morocco's representative won the stake with 18 seats on the board of directors. The UOIF, close to the Muslim Brotherhood, headed by two Moroccans, got 16 seats. Morocco thus obtained 36% of control over the CFCM, and in the next elections in 2005, 40%.²⁵ In later elections, Morocco obtained 30 and 25 seats (2011 and 2013 respectively) while Algeria 2 and 8 seats (2011 and 2013 respectively).

After the terrorist attacks in 2015, the French Government wanted to gain control over Islamic affairs in France. It created a new institution, *La Fondation de l'islam de France* which clearly hopes to establish a French Islam, loyal to France, with a budget, and led by the

²¹ *Les regards multiples des Algériens de France sur l'élection* (2014). Available: www.lemonde.fr/afrique/article/2014/04/16/les-regards-multiples-des-algeriens-de-france-sur-l-election-presidentielle-algerienne_4402377_3212.html (Downloaded: 01. 05. 2017).

²² MECHAÏ, Hassina (2016): *La France entre l'ombrageuse Algérie et le sourcilleux Maroc*. Available: www.middleeasteye.net/fr/analyses/la-france-entre-l-ombrageuse-alg-rie-et-le-sourcilleux-maroc-1732325849 (Downloaded: 01. 05. 2017).

²³ Ibid.

²⁴ *4,2 millions de Marocains, citoyens du monde* (2011). Available: www.leconomiste.com/article/885691-42-millions-de-marocains-citoyens-du-monde (Downloaded: 01. 05. 2017).

²⁵ GODARD, Bernard (2015): Les États musulmans et l'islam de France. *Politique étrangère*, No. 3. 184.

Republican Jean-Pierre Chevènement, who is well-respected by many Muslims, right-wing and left-wing politicians. As this new foundation starts its negotiations to constitute a board of administration, it was confronted by the same rivalry between Morocco and Algeria that discredited the CFCM; the *Grande Mosquée de Paris* withdrew from *La Fondation de l'islam de France*, bringing probably the hopes of an *islam de France* to an end. *Grande Mosquée de Paris* expected to have more influence in the Foundation as it claims to control 250 mosques in France out of 2500.²⁶

The rivalry between Morocco and Algeria affects even the French governments of the François Hollande's presidency (2012–2017). Three ministers are of Moroccan origin: Audrey Azoulay, minister of Culture since February 2016. She is the daughter of a Jewish Moroccan diplomat and businessman André Azoulay, the senior advisor to King Mohammed VI of Morocco. Algeria vigorously and officially reacted to her appointment, denouncing the “Moroccanisation of French political life”.²⁷ The second minister of Moroccan origin is Najat Vallaud-Belkacem: an important pillar of François Hollande's team; she is minister since 2012, first of women's rights, then of education. Najat Vallaud-Belkacem has been criticized in France for being a member of the Council of the Moroccan Community Abroad; early in her political career, and prior to being a minister, she was an active and significant member of this Council between 2007 and 2011.²⁸ These ministries are certainly not concerned with hard politics such as foreign affairs, finance or interior affairs, but rather soft politics, and are pursued by the French socialists in the framework of what they call “diversity policy”. Finally, Myriam el-Khomri, the Minister of Labour, was appointed in September 2015.²⁹

Both Morocco and Algeria need their immigrant communities for economic income they send to these countries, for investments, tourism, etc. While in terms of development policy, these remittances could be seen as lever for generating economic activity, it also has a price for the immigrant communities. They lose their autonomy in interdependence with their countries of origin; the more they invest in their countries of origin, the more they depend on them, at least for the property and funds they have there. The other side of this interdependence is the possibility of a military conflict between Morocco and Algeria, and the effects it could have on migrant communities in France.

²⁶ *La Mosquée de Paris claqué la porte des nouveaux chantiers de «l'islam de France»* (2017). Available: www.lemonde.fr/religions/article/2017/01/23/la-mosquee-de-paris-claque-la-porte-des-nouveaux-chantiers-de-l-islam-de-france_5067835_1653130.html (Downloaded: 01. 05. 2017).

²⁷ *Alger en colère après la promotion d'Audrey Azoulay* (2016). Available: www.mondafrique.com/alger-colere-apres-promotion-daudrey-azoulay/ (Downloaded: 01. 05. 2017).

²⁸ *Rosso-Debord accuse à tort Vallaud-Belkacem d'appartenir à une instance marocaine* (2012). Available: www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/breve/2012/04/28/rosso-debord-accuse-a-tort-vallaud-belkacem-d-appartenir-a-une-instance-marocaine_1692630_1471069.html (Downloaded: 01. 05. 2017).

²⁹ MECHAÏ, Hassina (2016): *La France entre l'ombrageuse Algérie et le sourcilleux Maroc*. Available: www.middleeasteye.net/fr/analyses/la-france-entre-l-ombrageuse-alg-rie-et-le-sourcilleux-maroc-1732325849 (Downloaded: 01. 05. 2017).

Concluding Remarks

In order for a foreign policy to use migration in an effective way, some elements are needed: a central government (Turkey, Morocco, Algeria, etc.) or centres of political decision (Kurds, etc.), a considerable number of immigrants, and a critical transformation or geopolitical issue, at stake in the country of origin. These elements create a connectivity or interdependence between the country of origin, the migrant community and the host country whereby any political decision related to the country of origin or the host country is calculated, while taking into account the variable of migration. The more this connectivity expands, the less the host country could claim political autonomy with regard to the country of origin. As for the country of origin, the more its use, or misuse shall we say, of migration is fruitful, the more it would encourage migration.

An inference of this conclusion is the likelihood that parallel diplomacy might fragilize the host country, and turns its open gates policy to migrants into weakness. The host countries increasingly doubt the loyalty of their migrant communities and will likely be drawn to implement coercive measures. On the other side, whereas migration looks beneficial in the short run, it also fragilizes the country of origin as migration will drain human resources needed for development. Although migration was seen for a long time as a win-win situation for the South as well as for the North, it could be a highly risky process for both.

References

- 4,2 millions de Marocains, citoyens du monde* (2011). Available: www.leconomiste.com/article/885691-42-millions-de-marocains-citoyens-du-monde (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Alger en colère après la promotion d'Audrey Azoulay* (2016). Available: www.mondafrique.com/alger-colere-apres-promotion-daudrey-azoulay/ (Downloaded: 01. 05. 2017).
- AMMANN, Birgit (2005): Kurds in Germany. In EMBER, Melvin – EMBER, Carol R. – SKOGGARD, Ian eds.: *Encyclopedia of Diasporas*. New York, Springer US. 1012.
- Belgium. Available: www.ethnologue.com/country/BE (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Erdogan lukt 25.000 Turken naar Hasselt* (2015). Available: www.hln.be/hln/nl/957/Binnenland/article/detail/2315807/2015/05/10/Erdogan-lukt-25-000-Turken-naar-Hasselt.dhtml (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Erdoğan stellt offiziell Strafantrag gegen Böhmermann* (2016). Available: www.zeit.de/politik/2016-04/jan-boehmermann-tuerkei-ermittlungen-schmaehgedicht-menschlichkeit (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Génocide arménien: le Parlement belge adopte une résolution qui pourrait froisser et Ankara et Erevan* (2015). Available: www.lemonde.fr/europe/article/07/24/le-parlement-belge-froisse-ankara-et-erevan-a-propos-du-genocide-armenien_4696864_3214.html (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Germany Fears Return of Turkish-Kurdish Violence on its Soil* (2016). Available: www.reuters.com/article/us-germany-turkey-kurds-idUSKCN0XA18Y (Downloaded: 01. 05. 2017).
- GODARD, Bernard (2015): Les États musulmans et l'islam de France. *Politique étrangère*, No. 3. 184.

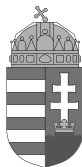
- GREENHILL, Kelly M. (2016): Migration as a Weapon in Theory and in Practice. *Military Review*, Vol. 96. No. 6. 23–36.
- GREENHILL, Kelly M. (2016): Strategic Engineered Migration as a Weapon of War. *Suffolk Transnational Law Review*, Vol. 39. No. 3. 615–636.
- Jan Böhmermann steht unter Polizeischutz* (2016). Available: www.welt.de/.../Jan-Boehmermann-steht-unter-Polizeischutz.html (Downloaded: 01. 05. 2017).
- KASTORYANO, Riva (2010): Minorités et politique étrangère: espace transnational et diplomatie globale. *Politique étrangère*, No. 3. 579–591.
- La députée Özdemir exclue du CDH pour avoir refusé de reconnaître le génocide arménien* (2015). Available: www.lesoir.be/892524/article/actualite/belgique/politique/2015-05-29/deputee-oezdemir-exclue-du-cdh-pour-avoir-refuse-reconnaitre-genocide-arm (Downloaded: 01. 05. 2017).
- La Mosquée de Paris claque la porte des nouveaux chantiers de «l’islam de France»* (2017). Available: www.lemonde.fr/religions/article/2017/01/23/la-mosquee-de-paris-claque-la-porte-des-nouveaux-chantiers-de-l-islam-de-france_5067835_1653130.html (Downloaded: 01. 05. 2017).
- LEONARD, M. ed. (2016): *Connectivity Wars. Why Migration, Finance and Trade Are the Geo-Economic Battlegrounds of the Future*. London, European Council on Foreign Relations.
- Les regards multiples des Algériens de France sur l’élection* (2014). Available: www.lemonde.fr/afrique/article/2014/04/16/les-regards-multiples-des-algeriens-de-france-sur-l-election-presidentielle-algerienne_4402377_3212.html (Downloaded: 01. 05. 2017).
- L’institut kurde à Saint-Josse attaqué par des pro-Erdogan* (2016). Available: www.7sur7.be/7s7/fr/1502/Belgique/article/detail/2988166/2016/11/18/L-institut-kurde-a-Saint-Josse-attaque-par-des-pro-Erdogan.dhtml (Downloaded: 01. 05. 2017).
- MECHAÏ, Hassina (2016): *La France entre l’ombrageuse Algérie et le sourcilleux Maroc*. Available: www.middleeasteye.net/fr/analyses/la-france-entre-l-ombrageuse-alg-rie-et-le-sourcilleux-maroc-1732325849 (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Rosso-Debord accuse à tort Vallaud-Belkacem d’appartenir à une instance marocaine* (2012). Available: www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/breve/2012/04/28/rosso-debord-accuse-a-tort-vallaud-belkacem-d-appartenir-a-une-instance-marocaine_1692630_1471069.html (Downloaded: 01. 05. 2017).
- SCHUSTER, Robert (2017): *The Turkish Effect in German Politics*. Available: www.aspeninstitute.org/.../1-2017-the-turkish-effect-in-german-politics (Downloaded: 01. 05. 2017).
- The Kurdish-Turkish Conflict is Playing out in Germany* (2016). Available: www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/04/01/the-kurdish-turkish-conflict-is-playing-out-in-germany/?utm_term=.cb450405f803 (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Turkey Recalls Ambassador to Austria as Row Deepens* (2016). Available: www.dw.com/en/turkey-recalls-ambassador-to-austria-as-row-deepens/a-19493812 (Downloaded: 01. 05. 2017).
- Turkey to Austria. Our Referendum Doesn’t Concern You* (2017). Available: www.politico.eu/article/turkey-to-austria-our-referendum-doesnt-concern-you-constitutional-reform/ (Downloaded: 01.05.2017).
- Turkey’s Ambassador to Austria Prompts Immigration Spat* (2010). Available: www.bbc.com/news/world-europe-11725311 (Downloaded: 01. 05. 2017).

Turks in Germany. Old Faultlines. As Tensions Rise in Turkey, They Spill over into Germany (2016). Available: www.economist.com/.../21703296-tensions-rise-turkey-they-spill-over-germany-old-faultlines (Downloaded: 01. 05. 2017).

A KONFERENCIA TÁMOGATÓI

BELÜGYMINISZTERIUM

 **Hanns
Seidel
Alapítvány**

 NMHH
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

Magyar Posta

A Dialóg Campus Kiadó a Nemzeti Közszolgálati Egyetem könyvkiadója.

Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó • www.dialogcampus.hu •
www.uni-nke.hu • 1083 Budapest, Ludovika tér 2. • Telefon: 06 (30) 426 6116
• E-mail: kiado@uni-nke.hu • A kiadásért felel: Petró Ildikó ügyvezető •
Kiadói szerkesztő: Sós Dóra Gabriella • Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor •
Nyomdai kivitelezés: Mondat Kft. • Felelős vezető: Nagy László

ISBN 978-615-5764-77-6

A Belügyi Tudományos Tanács *Modern kori népvándorlás, avagy a migráció komplex megközelítése* címmel nemzetközi tudományos-szakmai konferenciát szervezett 2016. november 9–10. között. A migrációt gazdasági, geopolitikai, demográfiai, szociális és biztonságpolitikai szempontból vizsgálták az előadók.

Jelen kötet tanulmányai e sokoldalú szakmai párbeszédbe engednek betekintést.

Dialóg Campus